

KALENDARZ KOŚCIUSZKOWSKI

Informacyjno-Handlowy na 1920 rok:

Zebrał i wydał J. RUSZKOWSKI.

Salon kwiatów

Michlewska i Stillerówna

ŁÓDŹ, ul. Piotrkowska № 4.

POLECA: Wielki wybór ciętych kwiatów i roślin doniczkowych. Przyjmuje zamówienia i a wieńce, bukiety i różne dekoracje.

SPRZEDAŻ, KOMISOWA

K. SZULC i A. KARTAJ

Główna № 67a

poleca towary manufakturalne, galanteryjne, obuwie i garderobę po niskich cenach oraz przyjmuje wszelkiego rodzaju towary w komis do sprzedania.

Biuro Techniczne Artura Credo

Dyplom. Technika Wzajemnych ubezpieczeń od ognia
w ŁODZI, ul. Krótka № 9.

Wykonywa szacunki ogniowe nieruchomości według zasad
Instytucji Wzajemnych Krajowych Ubezpieczeń od ognia.

SZYLDY

wszelkiego rodzaju wykonywa artystyczna pracownia

Józefa Śleszyckiego

Pańska № 111.

Jan Hendzelewski

ŁÓDŹ,

Główna № 24,

SKŁAD WIN

WÓDEK, LIKIERÓW, DELIKATESÓW, OWOCÓW, TOWARÓW KOLONIALNYCH i WYROBÓW TABACZNYCH oraz

**Fabryka cukierków
i palarnia kawy
naturalnej i zbożowej.**

Przedstawicielstwo Warszawskiej Fabryki

Musztardy firmy **H. Kaczorowskiego**

i przedstawicielstwo pasty do obuwia

„POLONJA“

Sprzedaż hurtowa i detaliczna:

Cukierków, Kawy mielonej „MIESZANKI“

► Pieprzu i Cynamonu. ◄

CENY UMIARKOWANE.

Sklep Komisowo-Meblowy KALIŃSKIEGO i CIESIELSKIEGO w ŁODZI

Aleja Kościuszki № 39 (Spacerowa).

Najkorzystniej -
sze kupno
i sprzedaż

Posiada na
składzie meble
nowe i używane

Przyjmuje do komisowej sprzedaży meble wszelkiego rodzaju, manufakturę, biżuterję, galanterję, garderobę, obuwie, obrazy oraz wszelkie drobiazgi.

HURTOWNY HANDEL WIN Miodosytnia, Warzelnia soków oraz DYSTYLARNIA PAROWA WÓDEK Bracia Usielscy

w ŁODZI,
ul. Główna № 62.

Jan Maciński

ŁÓDŹ, Senatorska № 18 (dom własny).

Przedsiębiorstwo krycia i konserwacji dachów oraz robót asfaltowych. Własna wytwórnia asfaltu i przetworów ze smoły kamiennej.

Hurtowa i detaliczna sprzedaż papy dachowej, smoły, cementu i wszelkich dodatków dla dekarzy.

UWAGA: Roboty dekarzkie przyjmuje się w miejscu i na wyjazd.

**Łódzki Związek
HANDLOWY**

ŁÓDŹ, ul. Zachodnia 68.

Telefon № 98. Adres Telegraficzny: „CELROS”

— ODDZIAŁY: —

**Materiały budowlane,
Chemikalje,
Towary kolonialne.**

SKŁAD NASION

PILC i PASZKE

ŁÓDŹ,

ul. Główna № 67 róg Wodnego Rynku.

ZAKŁAD OGRODNICZY

Józefa Stoińskiego

Łódź, — Brus — Zdrowie.

Skółki drzew, krzewów-koniferów,
Sadzonki szparagów, truskawek,
rabarbaru, kwiatów zimnotrwa-
łych i t. d.

Zakład odznaczony na wystawie
kwiatowej w Łodzi 1908 roku.

Złotem medalem.

APTEKĄ

A. Torna

w ŁODZI

ul. Piotrkowska № 191.

BIURO INSTALACYJNO-TECHNICZNE
ORAZ ZAKŁADY ŚLUSARSKO - MECHANICZNE I WODOCIĄGOWE

Turski i Ćwikliński

ŁÓDŹ, ul. Grabowa 32 dom własny.

Poleca gotowe maszyny do dachówek gładkich cementowych i gąsiorów.
Urządzenie wodociągów, piece, wanny, klozety, wszelkie instalacje rurowe
oraz Armatura

Reperacja Kotłów Parowych

Przyjmuje do reperacji maszyny różnej konstrukcji. Na miejscu **aparat do spawiania żelaza za pomocą tlenu i gazu acetylenowego.**

Obszerne referencje.

Kosztorysy bezpłatnie.

BIURO INSTALACYJNE
i Fabryka tlenu
Franciszek Wagner i S-ka
ŁÓDŹ, Wólczańska № 103.

URZĄDZA: Ogrzewanie centralne, wodne, parowe, wszystkich systemów cisnień, suszarnie, wołociągi, kanalizacja, łaźnie, klozety, Urządzenia do zasilania kotłów, zbiorniki żelazne, przewody rurowe do kotłów, fabryka rur, spawalnia blach i gazowych części. Fabrykacja tlenu technicznego i medycznego oraz sprzedaż carbida i rozmaitych artykułów do samowolnego spajania metali.

BIURO
CHEMICZNO-TECHNICZNE
ŁUBA i S-KA

ŁÓDŹ, ul. Kilińskiego № 78.

Roboty izolacyjne specjalną masą „Azbestolit”.
Farba „Siderosten“ ochrania żelazo i stal od rdzy.
Dostawa wszelkich artykułów technicznych i chemicznych.

Józef Hesse

1-sza Mechaniczna Fabryka Tkanin Metalowych

=====
i WYROBÓW DRUCIANYCH
=====

Egzystuje od roku 1824.

ŁÓDŹ, ul. Andrzeja № 40.

Medal srebrny 1828 roku. — Grand prix 1900. — Medal złoty 1912 roku
FABRYKA WYRABIA: Tkaniny i siatki wszelkiego rodzaju, na filtry, do studzien, dla krochmalu, młynów, na heureka, dla fabryk cementu, kleja i sztucznych nawozów. Siatki dla szтакаторów (Rabitz). Siatki na okna ochronne od mach. Siatki plecione: na ogrodzenie parków, ogrodów, placów tenisowych, karników, wind i t. p. Wycieraczki do nóg arfy do ziemi, żwiru i węgla. Sita do farb, do oczyszczenia zboża i do odlewni

FABRYKA
śrób i nitów
JARISCH i PETRUL

Łódź, Wodna № 26.

Aleksander ARNOT

Senatorska 23 dom własny

Przedsiębiorstwo

Budowlane.

ZAKŁAD KRAWIECKI

Sz. Młotkiewicz

ul. Sienkiewicza 56 (Mikołajewska).

Wykonywa wszelkie zamówienia z własnych i powierzonych materji.

„ALLIANCE“
Dom Ekspedycyjno-Handlowy

ŁÓDŹ,

WARSZAWA,

Piotrkowska № 80.

Białańska № 25.

ODDZIAŁY: Częstochowa, Herby Pruskie, Kalisz, Skalmierzyce, Sosnowice, Katowice, Aleksandrów Kujawski, Lublin, Kraków.

Clenie towarów, Ekspedycja miejscowa, krajowa i zagraniczna. Ubezpieczenie towarów w drodze i na składzie. Załatwie nieformalności wywozowych i przewozowych.

WŁASNE SKŁADY.

ODWÓZKA.

ZAŁOŻONE 1867 r.

Towarz. Akcyjne Browaru parowego

SS^{rów} K. ANSTADTA

w Łodzi, ul. Średnia № 34.

Największy Browar w miejscu.

Fabrykacja chemicznie czystego płynnego kwasu węglanego w cylindrach stalowych po 20 i 10 kilo

PILZEŃSKIE
BAWARSKIE
MONACHIJSKIE

PIWA

N. B. Uprasza się przy kupnie o zwrócenie uwagi na etykiety i korki stemplowane i żądanie dostawy z browaru Akcyjnego przy ul. Średniej № 24.

Pracownia obuwia
POZORSKI i JABŁOŃSKI

Nawrot № 8.

Wykonywa wszelkie roboty po cenach możliwie przystępnych.

BROWAR PAROWY
Gottlieba Häuslera
w RADOGOSZCZU
pod Łodzią.

MLECZARNIA ZIEMIAŃSKA
Dzielna № 30.
Filja Piotrkowska № 84.
właścicielka **WĘTKOWSKA.**

Polska Restauracja
K. Raciborski

Dzielna 44.

Poleca smaczne i zdrowe
śniadania, obiady i kolacje,
zakąski w każdym czasie.
PIWO ANSTADTA z ANTALKA

Farbiarnia i Pralnia Chemiczna

Średnia 5 „MODERN“ Zielona 2,
przyjmuje do farbowania i chemi-
cznego czyszczenia garderobę
wszelkiego rodzaju, jak również
i białą bieliznę po cenach przystęp.

KRAJOWY
ZAKŁAD

Instrumentów
DĘTYCH

Jan Baranowski

ŁÓDŹ,

ul. Cmentarna № 1.

WYKONYWA WSZELKIE OBSTALUNKI i REPERACJE.

Warsztaty Współdzielcze „WYZWOLENIE“

Konstantynowska 98

Przyjmują reperacje

Maszyn rolniczych, lokomobil, młócekarń, żniwiarek i t. d.
maszyn do sżycia, maszyn przemysłowych. Wykonywa
szybko i solidnie zamówienia na roboty budowlane po
cenach bardzo umiarkowanych, z własnego i powierzono-
nego materiału.

Przyjmują udziałowców chrześcijan, którzy zechcą po-
pierać przemysł Polski. Pożądanii Inżynierowie i Technicy.

Koncesjonowane Biuro Elektrotechniczne

„Elektron”

Inż. Jul. i M. HAMER

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 117.

Przyjmuje wszelkie instalacje w zakresie elektrotechniki wchodzące, przyłączenie do sieci miejskiej. Sprzedaż materiałów elektrotechnicznych, oraz

OLEJ i SMARÓW.

Magazyn bielizny i towarów galanteryjnych
M. KOŁODZIEJSKI, Andrzeja 3.

TANIE TRWAŁE OBUWIE

w różnych gatunkach poleca

Pabianicka fabryka obuwia reformowanego

SKŁADY Piotrkowska 7.

„ 102

„ 294.

PRACOWNIA KAPELUSZY

I. KAŁADULSKA, Sienkiewicza 40.

Pracownia poleca kapelusze ostatniej mody oraz przyjmuje do przefason.

Koncesjonowane Biuro
Elektrotechniczne

BRACI AFTERGUT

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 111.

Wykonują wszelkie instalacje w zakresie elektrotech. wchodzące.

MECHANICZNA FABRYKA POŃCZOCH

J. Lipman i S. Taśma

CEGIELNIANA № 68.

L. FELCMAN

KONSTANTYNOWSKA 44.
PRACOWNIA CZAPEK
wojskowych, cywilnych, ucz-
niowskich i żydowskich oraz
wszelkie przeróbki po cenach
przystępnych.

ZAKŁAD ŚLUSARSKI

Józefa Gajewicza

Nawrot № 31.

Specjalność: Robota budow-
lana oraz wszelkie inne wcho-
dzące w zakres ślusarstwa.

MECHANICZNA FABRYKA
POŃCZOCH

Hersz Profesorski

ŁÓDŹ,
Południowa № 20.

SKŁAD WIN

i spirytuali, towarów ko-
lonialnych oraz delikates.

Wł. Heleniak

ul. BRZEZIŃSKA 39.

Fabryka sukna i pralnia wełny
Bracia LIPSZYC

Staro-Wólczańska róg Wólczan.

EDWARD MAYER

GARBARNIA

ŁÓDŹ, DREWNOWSKA № 84.

KANTOR WYMIANY

Bernarda Krantz

Piotrkowska № 75. Tel. 250.

Mleczarnia

Piotrkowska 131.

Śniadania, podwieczorki
i kolacje à la carte. Poleca
codziennie świeże mleko, ser
i masło wiejskie oraz śmie-
tankowe.

Sprzedaż detaliczna na
miejsca i na miasto.

FARBIARNIA

SZTAJNBERG, SPIEWAK i S-ka

PRZYJMĄ WĘLNĘ DO PRANIA
FARBUJE: wełnę, bawełnę,
szmaty, odpadki, przędzę i
pończochy,

KARBONIZACJA.

BENEDYKTA № 102.

Fabryka farb chemicznych

SZULZ i S-ka

p. f. „PALATYN”

Fabryka Wschodnia 72.

Skład fabryczny „ 70.

Farbka do użytku domowego
oraz Ultramaryna do bielizny.

BIURO

Ekspedycyjno Przewozowe

Feliks Szczeciński i S-ka

ŁÓDŹ, Biuro Piotrkowska 89.
Składy Kilńskiego 119.

Chemiczna Fabryka
Preparatów atramentowych
laku, i t. p. oraz pasty do
obuwia.

M. GEPNERA

ŁÓDŹ, Ogrodowa № 8.

Elektryczna Fabryka
Hygienicznych gilz

Ch. Tenenbaum

ŁÓDŹ.

Wólczańska 43.

Elektryczna Fabryka
HYGIENICZNYCH GILZ

J. Weinberg

Łódź, Zawadzka 12.

Proszę uważać na dobroć gilz
„Wisła”. Wystrzegac się podrabiań.

I-sza Łódzka Elektryczna Fabryka
Dragéés i wyrób cukierków

„ARKADIA”

ŁÓDŹ, ul. Ogrodowa № 13, dom własny.

Warszawskie Towarzystwo
Fabryk wyrobów metalowych i emaljowanych

„WULKAN”

skład fabryczny w Łodzi, ul. Piotrkowska 39.

Elektryczna Fabryka GILZ

p. f.

„BRISTOL”

A. LEWIN

Łódź, Zachodnia 66.

SKŁAD WIN

wódek towarów kolonialnych
i delikatesów oraz elektrycz.
palarnia kawy.

Teodora Wagnera

PIOTRKOWSKA № 101.

Posiada na składzie zawsze towar
doborowy po cenach jak najprzyst.

ŁÓDZKA

chemiczna pralnia i farbiarnia

I. Staniszeski

Łódź, Północna № 14.

Nagrodzona dużym medalem
złotem w 1911 roku.

Skład żelaza,

STALI i NARZĘDZI

Michał Weinberger

ŁÓDŹ,

Piotrkowska № 145.

EDMUND STACHLEWSKI

ul. Średnia № 20.

Skład galanteryjny i zabawek.

Bracia SCHWALBE

Galanterja i bielizna

Piotrkowska № 85.

FARBIARNIA

i WYKOŃCZALNIA

Liske i Keilich

Sienkiewicza № 165.

Zakład Dekoracyjny Malarski i Skład Tapet

Gostyński i Opoczyński

Łódź, Zielona 19.

poleca na składzie obicia papierowe w wielkim
wyborze, krajowych i zagranicznych fabryk po
cenach fabrycznych.

Również nasz pierwszorzędny zakład malarski wykonywa wszel-
kie roboty w zakres malarstwa wchodzące od najskromniej-
szych do najwykwintniejszych.

Specjalna pracownia ubiorów
wojskowych i sportowych

J. BOCZKO

Piotrkowska 45.

Wykonanie akuradne ceny umiarkow.

KRAWIEC WOJSKOWY
Sz. Feldlaufer

Piotrkowska 66.

Przyjmuje obstalanki oraz
przeróbki.

— Ceny przystępne. —

MAGAZYN
KAPELUSZY
MĘZKICH

Josef Pohanel

Andrzeja № 4.

Magazyn poleca na modniejsze
kapelusze wszelkiego rodzaju po
cenach przystępnych.

PRZYJMUJE REPERACJE.

Wypożyczanie cylindrów.

PRALNIA

Chemiczna i Farbiarnia garderoby
męskiej, damskiej i dziecin-
nej oraz dywanów i firanek

E. FELSZ.

Południowa 30.

Przyjmuje do czyszczenia i de-
zinfekcyj pach i pierze.

CZAPKI WOJSKOWE
CYWILNE i UCZNIOWSKIE

poleca znany czapnik

A. Szerem

Krawiec wojskowy

Ch. Utrecht

Przyjmuje obstalanki i wy-
konywa starannie na czas
umówiony.

Łódź, Piotrkowska 14, front.

Ważne dla pań !!

Przyjmuje do reparaacji klam-
ry do włosów, grzebienie,
brozki i t. p.

gwarancja za trwałość

J. Skórka

Cegielniana 41.

SKLEP GALANTERYJNY.

HERMAN HERMALIN

Skład apteczny i perfumerja

ŁÓDŹ.

PIOTRKOWSKA 11.

T-WO
Przemysłu Mydlarskiego
i Chemicznego
 w ŁODZI
ul. Kilńskiego № 112.
 Poleca różne mydło, proszek
 i najlepszą pastę do obawia
 po cenach konkurencyjnych.

PRACOWNIA UBIORÓW DAMSKICH
J. Moszkowicza
 Zawadzka № 22.
 Wykonuje wszelkie roboty podług
 najnowszych modeli po cenach
 przystępnych.

MAX SCHRÖTER
APRETURA
 Lipowa 4.

PRACOWNIA OKRYĆ DAMSKICH
A. M. IGIELNIK
 CEGIELNIANA 9.
 Przyjmuje obstalunki z własnych
 i powierzonych materiałów podług
 ostatnich fasonów.

DOM HANDLOWY
M. Sz. HERSZENBERG S-wie
i HALBERSTADT
 Aleja Kościuszki 3. Fabr. wyr. wełnian.

Krawiec
WOJSKOWY i CYWILNY
S. CWERN
 ul. Długa № 37.
WYKONYWA MUNDURY WOJSKOWE
i WSZELKIEGO RODZAJU UBRANIA
CYWILNE.

A. Bronowski
 Nowy-Rynek 7.
SKŁAD WYROBÓW
ZELAZNYCH i BLACHY.

Barwnik do użytku domowego
„ŁABĘDŹ”
 firmy „TOWARZ. FARBIARSKIEGO”
 Jeżeli chcesz farbować i od-
 zyskać prawdziwy kolor żądaj
 farby „ŁABĘDŹ”
 Cena proszku (większego Mk. 1.
 Skład fabryczny Południowa № 24.

A. O. Teschich i S-ka
 ŁÓDŹ,
 ul. Kilińskiego (Widzewska) 62
SKŁAD
Materiałów Opałowych
fabryka tektury smołowcowej.

W. Bogucka
 ul. Killńskiego № 102 m. 4 I piętro.
 — Poleca: —
Firanki, Koronki klockowe,
Walensjony, Hafty, oraz wy-
roby Przemysłu Ładowego.

Nowość!!

Dla p.p. Ogrodników i Obywateli ziemskich
 Ulepszone SIEWNIKI i WYPYLACZE ręczne

Amerykańskiej marki „IRON“

do zasiewu wszelkich warzyw

Do nabycia w fabryce

Alfreda SCHMELLERA

w ŁODZI,

ul. Senatorska 4.

J. R. Meissner

MECHANICZNA FARBARNIA
 LUŻNEJ WĘLNY, BAWELNY,
 ODPADKÓW, SZMAT, PRZE-
 DZY i POŃCZOCH, ORAZ
 PRANIE WĘLNY.

ŁÓDŹ

ul. Kilińskiego (Widzewska) 243.
 TELEFON

H. B. Litwin i S-ka

MECHANICZNA FABRYKA

wyrobów

DZIANYCH i TKANYCH

ul. Nowo-Cegielniana 15.

Twardowicz i Orner

ŁÓDŹ, Konstanyńska 36 dom własny.

PIERWSZA ŁÓDZKA FABRYKA MASZYN
 PIEKARSKICH i CUKIERNICZYCH.

Przedsiębiorstwo budowy nowych i prze-
 budowa starych pieców.

Wincenty Gleichgewicht

MIĘDZYNARODOWY DOM EKSPEDYCYJNY

Centrala: WARSZAWA, ul. Senatorska 22.

Łódź, Piotrkowska 36.

Adr. telegr.: WINWICHT. Lieber's Code. Telefon-Warszawa 155-09 i 75-33.

Rachunek bankowy: Bank Kapięcki Łódzki w Warszawie i Łodzi.

EKSPEDYCYA CLENIE. BIURO TARYFOWE. ASEKURACYA.

ODDZIAŁY WŁASNE: Skalmierzyce—Kalisz. Toruń—Aleksandrowo.

Katowice—Sosnowice. Szczakowa—Granica. Pr.—Herby—Częstochowa.

Illowo—Mława Lublin. Goluby—Rożyszcze (Ukraina) WIEN I Rodolifplatz 4.

Kalendarz Kościuszkowski

Rok 1919-1920.

Po raz trzeci występujemy z wydawnictwem kalendarza, pod mianem najzaśniejszego i najczystszeo z naszych bohaterów narodowych.

W roku 1920, na który kalendarz ten jest przeznaczony, mija 126 lat od chwili, w której Tadeusz Kościuszko ujął za broń, by wystąpić do walki w obronie całości i niepodległości Ojczyzny, której zglęb zapoczątkowały trzy zaboreze potencej sąsiednie w porze gdy odrodzić się usiłowała.

Wiekopomną konstytucję, ogłoszoną Trzeciego Maja roku 1791, w której dzisiejszy nasz Sejm Ustawodawczy winien brać wzór jak należy pracować dla Polski i w imię Polski, obalita konfederacja zawiązana w Targowicy przez magnaterję i oddana jej szlachtę jurgieltników — pozostających na jej żołdzie.

Historja się powtarza, lecz niedostównie. Między wypadkami dzisiejszej a minionej doby, zachodzi jednak analogiczne podobieństwo.

Po roku 1791, pełnym patryjotycznych uniesień i jak najlepszych na przyszłość nadziei, płatni przez wrogów Polski jurgieltnicy, — niepomi na losy Ojczyzny judasze — a własne tylko korzyści mający na widoku zniweczyli owoce czteroletniego Sejmu i doprowadzili do drugiego rozbioru Polski.

Rozgoryczony tym Kościuszko, który tak chlubny dla niego przyjmował udział w wojnie z Rosją pod wodzą Księcia Józefa Poniatowskiego, po redukcji wojsk polskich wraz z wielu innymi mężami gorąco miłującymi Ojczyznę uszedł zagranicę i wyjechał do Ameryki. Tam pod wodzą Jerzego Waszyngtona walczył w obronie kolonji angielskich wyzwalających się z pod jarzma i ucisku Wielkiej Brytanji. Z kolonji tych powstała wielka zaoceanowa Republika, Stany Zjednoczone Ameryki Północnej, dziś najpotężniejsze i najbogatsze w świecie Państwo, któremu Polska dzisiejsza głównie zawdzięcza powrót do samowładnego — niepodległego bytu i pomoc materialną w najkrytyczniejszych chwilach odradzania się po potwornej pięcioletniej wojnie powszechnej.

Jak przed 128 laty, tak i teraz rozścielają się przed Polską wspaniałe widnokręgi, lecz jak wówczas tak i teraz wrogowie nasi dążą do jej zgaby. Wówczas pomagała im w tej niecnej robocie magnateria przy pomocy ogłupionej przez nią szlachty, występujący w obronie swych przywilejów. Owym Królikom dawnej Rzeczypospolitej magnacko — szlacheckiej nie w smak było rozszerzenie swobód obywatelskich na mieszczaństwo i oddanie ludu robotczego pod opiekę prawa. Więcej bez wahania i wyrzutów sumienia stanęli po stronie mocarstw zaborezych, które wreszcie wykreśliły Polskę z rzędu państw samowładnych a jej naród przez wynarodowienie i wyzucie z ziemi Ojców zniszczyć usiłowały.

Dziś zdrajcy, — pozostający na żołdzie najzaciętszych wrogów Polski od samego zarania jej istnienia — Niemców — usiłują przy pomocy obafkowanego przez żywioły wyrotowe ludu robotczego, zniweczyć wyrok Sprawiedliwości Bożej i lud ten zaprzedać w niewolę jego odwiecznych wrogów.

Niechże kalendarz ten, noszący miano bohatera co na obu półkulach globu ziemskiego walczył o wolność ludów, przywiedzie nam na pamięć świetlaną postać Tadeusza Kościuszki, rycerza bez plamy i skazy, szczerego demokraty republikanina, który nie frazesami o błyskotliwej formie a jawowej treści, lecz czynami i krwią własną, przelaną na polach bitew, dowiódł wymownie, jak bardzo umiłował lud robotczy i jak wiele dla niego poświęcił,

Po powrocie z Ameryki powołany przez konspiracyjny spisek patryjotów, bolejących nad losem Ojczyzny, której ostatteczną zgabę przewidywali, Kościuszko potajemnie przybył do Krakowa, gdzie 24 marca 1794 r. ogłosił powstanie przeciw najezdom i złożył przysięgę narodowi, że dopóty walczyć będzie, dopóki nie ajrzy Polski wolnej od obecnej przemoey. Obwołany Naczelnikiem narodu, w przysiędze tej zobowiązał

się uroczą, że powierzonej mu władzy nigdy nie nadużyje i nikomu nadużyć nie pozwoli dla własnej lub czyjejkolwiek korzyści, jedynie tylko dobro powszechne mieć będzie na widoku.

Słowa te powinnyby wywołać ramieniec wstydu na obliczach dzisiejszych naszych działaczy politycznych dla wznętdów partyjnych poświęcających najżywoźniejsze interesy Ojczyzny.

W roku 1919, który w dniu 31 grudnia kończy swój żywot, rozpoczęła się na dobre odbudowa państwowego życia wskrzeszonej do samowładnego niepodległego bytu Polski w istocie rzeczy już wolnej na zjednoczonych swych ziemiach.

W styczniu tegoż roku zebrał się po raz pierwszy po 150 latach niewoli pod obcą przemocą, Ustawodawczy Sejm Polski w Warszawie, wybrany na podstawie powszechnego bez różnicy płci pięcioprzymiotnikowego głosowania. Polska magnaeko-szlachecka przeszła już bezpowrotnie do historii, powstaje Polska ludowa demokratyczna, w której niema miejsca dla upośledzonych i prześladowanych. Naczelnikiem

Państwa obwołany został przez Sejm Józef Piłsudski, który ze względu na swój ofiarny patriotyzm i gorące umiłowanie Ojczyzny na wiele podobieństwa do Kościuszki, idzie tylko o to, aby się przejął jego zasadami i nikomu pod żadnym pozorem nie pozwolił nadażywać powierzonej mu władzy na swoją osobistą lub partyjną korzyść.

W tymże 1919 roku powrócił do kraju i objął stanowisko Prezydenta gabinetu ministrów Ignacy Padarewski, na podobieństwo Kościuszki, cieszący się miłością i powszechnem zaufaniem całego narodu polskiego za gorące i ofiarne umiłowanie Ojczyzny, dla której dobra poświęcił prawie całe swoje mienie i nieustraszoną pracę.

Powrócił Józef Haller, bohater na modłę dawnych rycerzy kresowych Skrzetaskich i Wołodyjowskich słynny, który

przedarłszy się przez morze szalającego w Rosji bolszewizmu dotarł do Francji i tam zebrawszy w jedną całość polskie formacje wojskowe zwycięzko walczył o wolność Polski na froncie zachodnim. Przyprowadził on do kraju karną, wyćwiconą dobrze uzbrojoną, we wszystkie potrzeby obficie zaopatrzoną armję.

Rok 1920 obiecuje być pierwszym rokiem powszechnego pokoju. Skoro uciehną surny bojowe, zawrze na całej linii gorączkowa praca nad odbudowaniem tego, co wojna zniszczyła, nad złagodzeniem jej klęsk nad powrotem do normalnych stosunków. Wówczas nikomu kto chce i umie pracować nie zabraknie roboty, dającej obfity zarobek. Praca zbiorowa całego narodu, praca wytrwała i możliwie jak najbardziej wydajna, jest jedynym źródłem powszechnego dobrobytu, jedyną gwarancją zabezpieczającą skutecznie wolność polityczną i gospodarczą każdego narodu, jedynym środkiem zdolnym doprowadzić warstwy pracujące do korzystania w całej pełni ze swobód obywatelskich, dobrodziejstw oświaty i kultury.

Świetlana postać Tadeusza Kościuszki, tego obrońcy pracującego lada, winna nazawsze pozostać dla niego wzorem jak należy pracować dla dobra powszechnego i dla Polski.

Posiadamy Ojczyznę obficie uposażoną w skarby przyrody. Pracy nam tylko potrzeba, a nikt w wolnej samowładnej Polsce głodu i biedy nie zazna.

St. Ł.

Fabryka luster i szlifiernia szkła

Baum, Binke i Kahlert

Łódź, ul. Składowa № 23.

Przyjmujemy zamówienia wszelkiego rodzaju luster i szkieł kryształowych w pewnych i wolnych wymiarów, gładkie i fasonowe z facetami i kantami do szybkiego i najlepszego wykonania.

Wytrwały Pierwszorzędny podlew.—Uważna usługa.—Ceny przystępne.

P. S. Przyjmujemy również do podlewania starych luster.

HURTOWNIA MLECZARSKA
I. Kozaneckiego ul. Konstantynowska № 67.
 Krem, śmietanka, śmietana, mleko
 CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

STYCZEŃ

Ma dni 31

0 Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego. 0

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 C Nowy Rok. Miecz.
2 P Makarego w.
3 S Genowefy panny
4 N Tytusa b. Eagen b.
5 P Telesfora p. męcz.
6 W Św. Trzech Króli
7 Ś Lucyana m. Juliana
8 C Seweryna opata
9 P Mareyanny panny
10 S Agatona p. Wilh b.
11 N Hygina p. męcz.
12 P Arkadyusza męcz.
13 W Gotfryda i Leonc.
14 Ś Eufrozyny p. Hilar
15 C Pawła I. pustelnika
16 P Marcei p. Włodzim
17 S Antoniego op. w.
18 N Kat. ś. Piotra w Rz.
19 P Ferdyn. Henryka
20 W Fabiana i Seb. mm.
21 Ś Agnieszki p. i m.
22 C Wincent. i Anastaz
23 P Zaśl. NMP Rajm. w
24 S Tymoteusza b. m.
25 N Nawróc. ś. Pawła
26 P Polikarpa b. m.
27 W Jana Chryzostoma
28 Ś Walerego i Juljana
29 C Franciszka Salez.
30 P Martyny Hyacynty
31 S Piotra N., Marcei w

MLECZARNIA „Kalinówek” Dzielna № 3.

Poleca codziennie wszelkie produkty wiejskie, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
 PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapicerska Manufaktura Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaceżyte, gotowe rysunki oraz materiały i
wzory, haftowanie materiałów i sukien

LUTY

Ma dni 28

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

- 1 N Ignacego b. i m. †
- 2 P N. M. P. Gromnicznej
- 3 W Błażeja b. i m.
- 4 S Weroniki panny
- 5 C Agaty panny męż.
- 6 P Doroty p, męż.
- 7 S Romualda op. wyz.

- 8 N Jana o Maty
- 9 P Apolonji i Cyryla
- 10 W Scholastyki panny
- 11 S Objawienie NMP.
- 12 C Modesta męż.
- 13 P Katarzyny
- 14 S Walentego kapł. m.

- 15 N Faastyny męż.
- 16 P Jalianny p. i męż.
- 17 W Alexego Falconeri
- 18 S Symeona bisk. i m.
- 19 C Konrada wyzn.
- 20 P Leona bw.
- 21 S Fortunata męż.

- 22 N Kat. ś Piotra w A. †
- 23 P Piotra D. i Flor.
- 24 W Macieja apostoła
- 25 S Zygryda b. i Wikt.
- 26 C Aleksandra bisk.
- 27 P Juljana i Leand.
- 28 S Romana Opata.

Główny skład papieru i materiałów piśmiennych

A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwożalne oraz wykwinne.

Wszelkie artykuły dla uczni tudzież biur urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytucji Rządowych i Komunalnych. Specjalność materiały dla uczącej się młodzieży po odpowiednio umiarkowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-eh godzin.

Czyszczenie chemicznie damskiej i męskiej garderoby pranej i niepranej. Impregnowanie (przecieczanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, uniformów, płaszczy od kurzu i deszczu. Dekatyzacja wszelkich materiałów. Odświeżanie parowe aksamiitnych i płaszczy ablorów. Farbiarstwo wszelkiego rodzaju kostjum pranych i niepranych. Portjer, dywanów, futer, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie à la Ressort, aksamiitów, jedwabiu i płaszu jedwabnego. Rzeczy załobne farbują się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszelkiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

HURTOWNIA MLECZARSKA
I. Kozaneckiego al. Konstantynowska № 67.

Krem, śmietanka, śmietana, mleko
CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

MARZEC

Ma dni 31

0 Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego. 0

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 N Albina b. i Anton.
2 P Heleny Wdowy
3 W Kanegandy ces.
4 S Kazimierza w.
5 C P op. Gerazyma p.
6 P Marcyanna b. m.
7 S Tomasz z Akw.
8 N Jana Bożego w.
9 P Franciszki wdowy
10 W 40 męczenników
11 S Konstantyna w.
12 C Grzegorza W. p. w.
13 P Katarzyny bon.
14 S Leona b., Matyldy
15 N Klemensa Hołb.
16 P Abrahama pust.
17 W Gertrudy i Patryka
18 S Gabryela i Cyryli
19 C JÓZEFA obl. N.P.
20 P Klaudy i Eufermii
21 S Benedykta opata
22 N 7 boleści NMP.
23 P Wiktoryi i Pelagii
24 W Tymoteusza
25 S Zwiastowanie NMP.
26 C Dyzmy i Emanuela
27 P Jana Domasc. wdk.
28 S Jana
29 N Wiktoryi
30 P Zozyma
31 W Kornelii

MLECZARNIA „Kalinówek” Dzielna № 3.

Polca codziennie wszelkie produkty wyciskie, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapiserska Manufaktura Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaczęte, gotowe rysunki oraz materiały i wzory, haftowanie materiałów i sukien

KWIECIEŃ

Ma dni 30

o Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego. o

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 S Franciszka
2 C Franciszka z Pauli
3 P Ryszarda b. w.
4 S Izidora b. w. d. k.
5 N Wincentego Fer. w
6 P Wilhelma op.
7 W Epifaniasza
8 S Dyonizego b.
9 C Marcelego i Maryi
10 P Ezechiela
11 S Leona W. pwdk.
12 N Wiktora m., Dam.
13 P Hermenegilda m.
14 W Justyna i Waler.
15 S Anastazyi i Wikt.
16 C Urbana i Julji mm.
17 P W. Czwartek Aniceta
18 S W. Piątek Apollon
19 N W. Sobota Tymona
20 P Wielkanoc. Wiktor.
21 W Poniedz. Wielk.
22 S Setera m. i Teod.
23 C Wojciecha b. m.
24 P Fidelisa, Egberta
25 S Marka Ewang.
26 N Kleta i Marcelina
27 P Tertaljana b.
28 W Pawła od Krzyża
29 S Piotra m. i Hag. op.
30 C Katarzyny p.

Główny skład papieru i materiałów piśmiennych
A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwozajane oraz wykwitne.

Wszelkie artykuły dla uczeni tudzież biór urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytucyi Rządowych i Komunalnych. Specjalność materiały dla uczącej się młodzieży po odpowiednio amiarokowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-ch godzin.

Czyszczenie chemiczne damskiej i męskiej garderoby prutej i nieprutej. Impregnowanie (prze-
sycanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, uniformów, płaszczów od
kurza i deszczu. Dekatyzacja wszelkich materiałów. Odświeżanie parowe aksamitnych i plu-
sowych ubiorów. Farbiarnia wszelkiego rodzaju kostjum. pranych i niepranych. Portjer, dy-
wanów, futer, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie á la Ressort, aksami-
tów, jedwabi i pluszu jedwabnego. Rzeczy załobne farbuje się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszel-
kiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

HURTOWNIA MLECZARSKA

I. Kozaneckiego ul. Konstancyńska № 67.

Krem, śmietanka, śmietana, mleko

CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

M A J

Ma dni 31

0 Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego. 0

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

- 1 P Filipa i Jakóba
- 2 S Zygmunta, Anastaz.
- 3 N Znałez. św. Krzyża
- 4 P Floryana, Moniki
- 5 W Piusa papieża w.
- 6 S Jana w Ol. ap. i ew.
- 7 C Domiceli p., Bened.
- 8 P Stanisława Bisk.
- 9 S Grzegorza
- 10 N Izydora rolnika
- 11 P Mamerta b. w.
- 12 W Pankrecego b.
- 13 S Serwacego b.
- 14 C Bonifacego, Justyn
- 15 P Zofii męż.
- 16 S Jana Napemucena
- 17 N Paschalisa Brun.
- 18 P Feliksa, Eryka
- 19 W Piotra
- 20 S Bernarda
- 21 C Julii pm. i Wiktora
- 22 P Faustyna, Emila
- 23 S Andrzeja B. Juljana
- 24 N Joanny wd.
- 25 P Grzegorza VII
- 26 W Filipa N., Urbana
- 27 S Bedy w., Jana pap.
- 28 C Augustyna b. w.
- 29 P Maryi Magdaleny
- 30 S Ferdynanda
- 31 N Anieli p., Petroneli

MLECZARNIA „Kalinówek” Dzielna № 3.

Poleca codziennie wszelkie produkty wiejskie, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapiserska Manufaktura Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaeżęte, gotowe rysunki oraz materjały i wzory, haftowanie materjałów i sukien

CZERWIEC

Ma dni 30

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 P Jakóba b. w.
2 W Marcelina i Bland.
3 Ś Erazma męż.
4 C Franciszka Carace
5 P Bonifacego b. m.
6 S Noberta, Paolino
7 N Roberta Sabiniana
8 P Ziel. Św. Medarda
9 W Pon. Ziel. Ś. Felic.
10 S Małgorzaty król.
11 C Barnaby ap.
12 P Eshylego, Jana w.
13 S Antoniego z Padwy
14 N Bazylego b.
15 P Wita, Modesta m.
16 W Benona b., Justyny
17 S Adolfa b., Jolanty
18 C Marka, Marceliana
19 P Boże Ciało Gerw.
20 S Sylwerego, Florent.
21 N Alojzego Gonzagi
22 P Paulina, Elawiasza
23 W Agrypiny p., Zen.
24 S Nar. Św. Jana Chrz.
25 C Wilhelma opata
26 P Jana i Pawła br.
27 S Władysława króla
28 N Leona pap. wyz.
29 P Piotra i Pawła ap.
30 W Wspomn. ś. Pawła

Główny skład papieru i materjałów piśmiennych
A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwyżajne oraz wykwinne.

Wszelkie artykuły dla uczeni tudzież biór urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytucji Rządowych i Komunalnych. Specjalność materjały dla uczęcej się młodzieży po odpowiednio umiarkowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-oh godzin.

Czyszczenie chemiczne damskiej i męskiej garderoby prutej i nieprutej. Impregnowanie (prze-sycanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, uniformów, płaszczów od karczki i deszeza. Dekatyzacja wszelkich materjałów. Odświeżanie parowe aksamiennych i płaszczych ubiorów. Farbiarnia wszelkiego rodzaju kostjum prutych i nieprutych. Portjer, dywanów, futer, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie a la Ressort, aksamiennych, jedwabi i płaszczy jedwabnego. Rzeczy załobne farbaje się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszelkiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

HURTOWNIA MLECZARSKA

I. Kozaneckiego ul. Konstancyńska № 67.

Krem, śmietanka, śmietana, mleko

CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

LIPIEC

Ma dni 31

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

- 1 S Rymalda, Teodor,
- 2 C Naw. NMP., Otona
- 3 P Anatola, Haliodora
- 4 S Ireneusza, Józ. Kal.
- 5 N Anton Zacc. Filom.
- 6 P Izajasza proroka
- 7 W Cyryla i metodego
- 8 S Elżbiety kr. Eugen.
- 9 C Weroniki, Mikołaja
- 10 P 7 braci męcz. Aleks
- 11 S Piasa pm., Pelagii
- 12 N Jana G., Marcyany
- 13 P Małgorzaty p.
- 14 W Bonawentury bw.
- 15 S Rozesz. św. Apost.
- 16 C Szkaplerza NMP.
- 17 P Aleks., Marceliny
- 18 S Szymona z Lipnicy
- 19 N Wincentego z Pauli
- 20 P Czesława, Hieron.
- 21 W Daniela, Praksedy
- 22 S Maryi Magdaleny
- 23 C Apolinarego bm.
- 24 P Franc. Sal., Kryst.
- 25 S Jakóba, Krysztofa
- 26 N Anny, matki NMP.
- 27 P Pantaleona, Aurelii
- 28 W Wiktora, Inocent
- 29 S Kanegundy p.
- 30 C Abdona, Julity m.
- 31 P Ignacego Loy., Hel.

MLECZARNIA „Kalinówek” Dzielnia № 3.

Poleca codziennie wszelkie produkty wiejskie, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapiserska Manufaktura Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaczęte, gotowe rysunki oraz materiały i wzory, haftowanie materiałów i sukien

SIERPIEŃ

Ma dni 31

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 S Piotra wok. Fausta
2 N NMP. Anielskiej
3 P Znal. św. Szezep.
4 W Dominika wyzn.
5 S NMP. Snieżnej
6 C Przem. Pańskie
7 P Kajetana w. Donat
8 S Cyryaka, Emiliana.
9 N Romana, Juliana
10 P Wawrzyńca, Pauli
11 W Tyburcego, Zuzan.
12 S Klary p., Pilaryi m.
13 C Hipolita, Radegan.
14 P Euzebiasza b.
15 S Wniebowzięcie NMP.
16 N Rocha, Tarsycyus.
17 P Jacka w., Juliany
18 W Agapita Firmina
19 S Juliusza, Mar. i Raf
20 C Bernarda Samuela
21 P Joanny, Fremiot w.
22 S Tymot, Antonina
23 N Filipa i Benicyusza
24 P Bałomieja ap.
25 W Ludwika, Patrycyi
26 S Zefiryna pm.
27 C Przen. r. św. Kaźm.
28 P Augustyna, Aleks.
29 S Ścięcie św. Jana
30 N Róży Lim., Feliksa
31 P Rajmunda, Paulina

Główny skład papieru i materiałów piśmiennych

A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwożalne oraz wykwiłtne.

Wszelkie artykuły dla uczni tudzież biór urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytucyi Rządowych i Komunalnych. Specjalność materiały dla uczącej się młodzieży po odpowiednio amiar-kowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-ch godzin.

Czyszczenie chemiczne damskiej i męskiej garderoby pranej i niepranej. Impregnowanie (prze-
sycanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, anifformów, płaszczów od
karza i deszcza. Dekatyzacja wszelkich materiałów. Odświeżanie parowe aksamiitnych i pla-
srowych ubiorów. Farbiarnia wszelkiego rodzaju kostjum. prutych i nieprutych. Portjer, dy-
wanów, fater, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie à la Ressort, aksami-
tów, jedwabi i plusza jedwabnego. Rzeczy żełobne farbują się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszel-
kiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

HURTOWNIA MLECZARSKA

I. **Kozaneckiego** ul. Konstantynowska № 67.

Krem, śmietanka, śmietana, mleko

CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

WRZESIEŃ

Ma dni 30

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

- 1 W Bronisławy, Idz.
- 2 S Stefana króla węg.
- 3 C Zenona, Eufemii p.
- 4 P Rozalii i Róży Wit.
- 5 S Wawrzyńca, Jast.
- 6 N Zacharyasza, Eog.
- 7 P Anastaz., Reginy
- 8 W Nar. Najśw. Maryi P.
- 9 S Gorgoniusza, Serg.
- 10 C Mikołaja z Tol.
- 11 P Prota, Jacka, Teod.
- 12 S Waleryana, Gwid.
- 13 N Filipa Alex., Amata
- 14 P Podw. św. Krzyża
- 15 W Nikodema, Emila
- 16 S Kornela, Euzebii p.
- 17 C Piętn. s. Franciszka
- 18 P Józefa z K., Zofii
- 19 S Januarego, Konst.
- 20 N Eustachego, Zuz.
- 21 P Mateusza ap i ew.
- 22 W Tomasza z W. b.
- 23 S Lina pm., Tekli p.
- 24 C NMP. od wyk. niew.
- 25 P Ładysława, Kleof.
- 26 S Cypryana, Justyny
- 27 N Przen. ś. Stanisław
- 28 P Wacława, Eustach.
- 29 W Michała Archanioł
- 30 S Hieronima. Zofii wd.

MLECZARNIA „Kalinówek“ Dzielnia № 3.

Poleca codziennie wszelkie produkty wyciskic, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapiserska Manufakturka Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaczęte, gotowe rysunki oraz materjały i wzory, haftowanie materjałów i sukien

PAŹDZIERNIK

Ma dni 31

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1	C Remig. bl. Janaz D.
2	P Aniołów Str. Teof.
3	S Kandyda i Ewalda
4	N Franciszka Seraf.
5	P Placyda m.
6	W Brunona, Romana
7	S Winc. Kadł. Mar.
8	C Laurencyi. Pelagii
9	P Dyonizego, Ludw.
10	S Franc. B. Pauliny
11	N Germana, Firmina
12	P Maksymiljana
13	W Edwarda, Daniela
14	S Kaliksta, Ewarysta
15	C Jadwigi ks., Teresy
16	P Saturnina, Florent.
17	S Wiktora, Malgorz.
18	N Łukasza, Tryfonii
19	P Piotra z Al., Pelagii
20	W Jana Kant., Ireny
21	S Urszuli, Hilariona
22	C Filipa bm., Kordali
23	P Ignacego, Teodora
24	S Rafała ar., Feliksa
25	N Chryzanta, Krysp.
26	P Ewarysta, Lucyan.
27	W Sabiny, Florentego
28	S Szymona, Tadeusz.
29	C Zenobiasza, Narc.
30	P Marcela, Zenobli
31	S Lacyli, Antonina

Główny skład papieru i materjałów piśmiennych

A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwozyczne oraz wykwinne.

Wszelkie artykuły dla uczni tudzież biór urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytucji Rządowych i Komunalnych. Specjalność materjały dla uczącej się młodzieży po odpowiednio umiarkowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-ch godzin.

Czyszczenie chemiczne damskiej i męskiej garderoby prutej i nieprutej. Impregnowanie (przesycanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, anifformów, płaszczów od kurza i deszczu. Dekatyzacja wszelkich materjałów. Odświeżanie parowe aksamiitnych i płaszczyk abiorów. Farbiarnia wszelkiego rodzaju kostjam. pranych i niepranych. Portjer, dywanów, futer, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie a la Ressort, aksamiitów, jedwabli i pluszu jedwabnego. Rzeczy żółte farbuje się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszelkiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

HURTOWNIA MLECZARSKA

I. Kozaneckiego ul. Konstantynowska № 67.

Krem, śmietanka, śmietana, mleko

CODZIENNE ANALIZA NABIAŁU.

LISTOPAD

Ma dni 30

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 N Wsz. Św. Juliany
2 P Dzień Zad. Wikt.
3 W Huberta B., Sywil.
4 S Karola b., Modesty
5 C Zachar. i Elżbiety
6 P Feliksa, Leonarda
7 S Amaranta, Florent.

8 N Gufryda i Maura
9 P Teodora żol. Ursyn.
10 W Andrzeja z Aw.
11 S Marcina, Felicyna
12 C 3 Braci Polaków
13 P Stanisł. Kost. Dyd.
14 S Józefata, Jakunda

15 N Leopolda, Gertrad.
16 P Edmunda, Otmara
17 W Salomei, Grzegorz.
18 S Anieli M. Romana
19 C Elżbiety wd.
20 P Feliksa Wal., East.
21 S Alberta b. w.

22 N Cecylii, Filemona
23 P Klemensa, Lukrec.
24 W Jana od Krzyża
25 S Katarzyny p. i m.
26 C Sylwestra op. Piot.
27 P Waleryana, Maks.
28 S Grzegorza III p.

29 N Saturnina, Ilumin.
30 P Andrzeja, Justyny

MLECZARNIA „Kalinówek” Dzielnia № 3.

Poleca codziennie wszelkie produkty wiejskie, zawsze świeże
i w wyborowym gatunku.

FARBIARNIA SZTUCZNA i CHEMICZNA
PRALNIA PAROWA

L. FRIEDRICH,

fabryka: Podleśna № 16. filja: Przejazd № 2.

Pierwsza Polska Tapiserska Manufaktura Karola 4.
Skład Nawrot № 18. Filja Piotrkowska № 284.

Ręczne robótki, zaczęte, gotowe rysunki oraz materiały i wzory, haftowanie materiałów i sukien

GRUDZIEŃ

Ma dni 31

Święta Kościoła Rzymsko-Katolickiego.

WARSZTATY ELEKTROTECHNICZNO-MECHANICZNE

H. BERNDT i S-ka

ULICA TARGOWA № 17.

1 W Eltglasza d., Natalii
2 S Bibianny, Aurelli
3 C Franciszka Ksaw.
4 P Barbary, Piotra Chr.
5 S Anastazego, Krysp

6 N Mikołaja b. i w.
7 P Ambrożego bwgk
8 W Niep. Pocz. NMP.
9 S Leokadyi Waler.
10 C NMP. Loret. Jglli
11 P Damazego Sabiny
12 S Aleksandra, Dyon.

13 N Łucyi p. m. Otylil
14 P Izydora, Spirydion.
15 W Wiktora, Waler.
16 S Euzebiasza, Alb.
17 C Łazarza, Floryana
18 P Oczek. NMP.
19 S Tymot., Urbana

20 N Teofila, Juljasza
21 P Tomasza, Sewer.
22 W Zenona, Honor.
23 S Wiktoryi, Magdal.
24 C Wig. Adama i Ewy
25 P Boże Narodzenie
26 S Szczepana pierw, m.

27 N Jana apost. i Ew.
28 P Młodzianków mm,
29 W Tomasza K., Daw.
30 S Sabina, Eugen.
31 C Sylwestra, Melanii

Główny skład papieru i materiałów piśmiennych

A. U. LUKSENBERG Piotrkowska № 31.

Towary zwozajalne oraz wykwinne.

Wszelkie artykuły dla uczni tudzież bior urzędowych i prywatnych. Druki dla Instytacyi Rządowych i Komunalnych. Specjalność materiały dla uczęcej się młodzieży po odpowiednio amiarokowanych cenach.

Bilety wizytowe w przeciągu 2-ch godzin.

Czyszczenie chemiczne damskiej i męskiej garderoby pratej i niepratej. Impregnowanie (przesycanie nieprzemakalne) szczególnie ważne dla ubrań myśliwskich, anformów, płaszczów od kurzu i deszczu. Dekatyzacja wszelkich materiałów. Odświeżanie parowe aksamitnych i płaszców abiorów. Farbiarnia wszelkiego rodzaju kostjum, pratej i niepratej. Portjer, dywanów, futer, skór, szali. Farbowanie koronek podług wzorów. Farbowanie a la Ressort, aksamitów, jedwabi i pluszu jedwabnego. Rzeczy żelazne farbuje się w ciągu 24 godzin. Reperacje wszelkiego rodzaju wykonywa się na miejscu.

Polskie Instytucje Państwowe i miejskie m. Łodzi.

Dowództwo miasta, Piotrkowska 104 Dowódzca kapitan
Adfred Bityk.

Starostwo na miasto Łódź, Al. Kościuszki 1. Starosta
Bohdan Zbrożek.

Wydział koncesji i nadzór nad samorządem miejskim
Al. Kościuszki 16.

Wydział lekarski: Piotrkowska 85.

Państwowy instytut higieniczny Pańska 113.

Wydział weterynarji Wólezańska 140.

Starostwo na powiat Łódzki, Starosta (Komisarz ludowy)
na pow. Łódzki Antoni Remiszewski Al. Kościuszki 16.

Urząd powiatowy Piotrkowska 100.

Wydział komunalny Al. Kościuszki 16.

Inspektor powiatowej policji państwowej Al. Kościuszki 16.

Wydział badowlano- drogowy Al. Kościuszki 3.

Wydział lekarski powiatowy Piotrkowska 85.

Wydział weterynarji Piotrkowska 85.

Komisja wókiennicza Państw. Urz. Zakupa Art. Pierwszej
potrzeby Al. Kościuszki 1. I wejście 3 piętro. Przewodniczący
inż. Mayer.

Policja Państwowa w Łodzi.

Biuro Centralne, Aleja Kościuszki 1.

Naczelnik Policj—Ryszard Galler

Naczelnik Biura—Paweł Foerster.

Wydział kryminalny—al. Kilńskiego 136.

Komisarjaty Policyjne.

1-szy **Komisarjat**—Staro-Zarzewska 47.

2-gi " Karola 26.

3-ci " Kilńskiego 185.

4-ty " Długa 29.

5-ty " Wschodnia 38.

6-ty " Plac Kościelny 6.

7-y " Zgierska 64.

- Komitet dla bezrobotnych Pańska 115.
 Komisarjat ludowy Opieki nad wychodźcami Przejazd 4.
 Komisarjat Ministerstwa Handlu i Przemysłu
 Al. Kościuszki 1.
 Państwowy Zarząd skarbowy Al. Kościuszki 16.
 Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa Piotrkowska 57.
 Ubezpieczenia Wzajemne Budowli od Ognia Kilinskiego 102
 w Królestwie Polskim Oddział Łódzki Inspektor Stefan Ślabowski.
 Królewsko Polski Sąd okręgowy Pańska 115.
 Sądy Pokoju 9 okręgów Dzielna 41.
 Wydział hipoteczny Średnia 17.

Notarjusze Sądu Okręgowego w Łodzi.

Borowski Eugeniusz	w Zgierzu
Czarnecki Jan-Franciszek	w Tomaszowie
Chrempiński Józef	w Łęczycy
Chorzelski Alfred Kazimierz	w Brzezinach
Chrzanowski Czesław	Piotrkowska 96.
Kosiński Włodzimierz	Piotrkowska 18.
Korn Stefan	Średnia 21
Kucharski Władysław	w Pabjanicach
Lechowicz Karol	w Tomaszowie
Łada Julian	Konstantynowska 5
Mędrzycki Władysław	Średnia 3
Przegolinski Jan Michał	w Łęczycy
Pietrasiewicz Edward	w Ozorkowie
Rakowiecki Bronisław	w Łasku
Rossmann Kazimierz	Cegielniana 57
Ryfiński Walerjan	Piotrkowska 46
Sarosiak Wiktor	Nowy Rynek 9
Smolinski Aleksander	Średnia 11
Trojanowski Eugeniusz	Piotrkowska, 28.

Magistrat m. Łodzi
 Wydział Statystyczny

Biuro Inkasowo-Wywiadowcze Handlowo-Informacyjne.

S. FRÖHLICH ŁÓDŹ, ul. Benedykta № 3.

Adres prywatny: Zawalczka 58 dom własny,

Adwokaci Przysięgli:

Abramowicz Henryk	Cegielniana 47
Askanas Maurycy	„ 7
Dobroniecki Stanisław	„ 79
Vogel Alfred	Kilinskiego 11
Filipkowski Edward	Konstantynowska 19
Frydman Dyonizy	Piotrkowska 47
Golkontt Jan	Dzielna 16
Kobyliński Stefan	„ 28
Kon Piotr	Przejazd 6
Kon Maurycy F.	Sienkiewicza 4
Krakowski Henryk	Piotrkowska 80
Krukowski Bernard	Nawrot 8
Jasiński Bolesław	Piotrkowska 71
Lachmanowicz Józef	Średnia 21
Lange Józef-Bolesław	Sienkiewicza 31
Lewy Jakub	Ewangelicka 5
Łaski Józef	Południowa 20
Makow Stanisław	Piotrkowska 85
Missala Wojciech	Zachodnia 41
Mejerson Edmund	Cegielniana 70
Neumark Adolf	„ 36
Pełka Jarosław	Spacerowa 3
Planer Rudolf	Cegielniana 52
Poznański Czesław	Sienkiewicza 67
Stożkowski Tomasz	Piotrkowska 56
Stypułkowski Jan	Przejazd 7
Więckowski Jan	Konstantynowska 17
Wyganowski Włodzimierz	Andrzeja 3
Żelazowski Antoni	Sienkiewicza 21

Pomoenicy Adwokatów Przysięgłych:

Dahlig Arno-Aleksander	Skwerowa 1
Fried H.	Średnia 5
Goldring Leon	Piotrkowska 17
Landsberg Władysław	Sienkiewicza 4
Lipszye Marek	Piotrkowska 87

Obrońcy Prywatni:

Abramowicz Maurycy	Wschodnia 72
Albrecht Jan	w Łaska
Bernard Jan	w Strykowie

Dzięgielewski Wacław	w Pabjanicach
Dzieniakowski Leonard	Dzielna 7
Finksztajn Zacharjasz	Południowa 2
Januszewski Teodor	Konstantynowska 19
Kuniński Józef	Zachodnia 36
Łasocki Piotr	w Łasku
Lipiński Antoni	Konstantynowska 18
Miętkiewicz Antoni	Zielona 28
Nitkowski Ludwik	w Pabjanicach
Picewicz-Witoszyński Adam	w Tomaszowie
Pisarski Mieczysław	Andrzeja 7
Rychter Władysław	Kilńskiego 136
Ulkowski Józef	w Pabjanicach
Zawadzki Jajasz	w Łęczycy
Zieliński Antoni	Szkołna 12.

Komornicy Sądu Okręgowego w Łodzi:

Andrzejewski Jan	Piotrkowska 27
Basiński Stefan	Skwerowa 1
Frankowski Walenty	Pasta 9
Gatczyński Alojzy	w Łasku
Hykiel Konrad	N.-Targowa 18
Łachowicz Bronisław	w Łęczycy
Piątkowski Stanisław	Sienkiewicza 31
Stanisz Teofil	Konstantynowska 51
Sazin Kazimierz	Szkołna 14
Starowicz Edmund	w Tomaszowie
Walter Wacław	w Brzezinach

Prawni Doradcy:

Ackerberg Południowa 2	Basyn C. Ogrodowa 3
Gersdorf A. Piotrkowska 84	Kajser F. Radwańska 35
Kokotek M. „ 88	Lewiński F. Piotrkowska 66

Radziński St. Konsultant prawny
Piotrkowska 47.

Szapiro S. Piotrkowska 24	Steinschneider E. Średnia 38
Szapiro D. Wschodnia 58	Mazowiecki A. Przejazd 4
Balle Piotrkowska 85	Taszycki A. Piotrkowska 90

Koncesjonowane Biuro próśb i tłumaczeń

MIEGZYŚŁAWA WEINBERGA Piotrkowska № 39

wykonywa wszelkiego rodzaju podania do władz cywilnych, sądowych, wojskowych i t. p.; wypełnia sumiennie tłumaczenia statatów, aktów oraz różne przepisywania na maszynie.

Jeometry.

Jasiński K. Radwańska 3

Stojanowski J. Piotrkowska 111

Szymański Sienkiewicza 31

Lekarze Weterynarze.

Stojanowski I. Piotrkowska 211

Walman S. Św. Andrzeja 30

Ręczkiewicz Jan Brzezińska 14.

Banki, T-wa Kredytowe i t. p.

Bank Handlowy w Łodzi, Al. Tadeusza Kościuszki 15

Dyrektor Banku: Izydor Zand.

Bank Kmiecki Łódzki, Piotrkowska 74

Bank Handlowy w Warszawie, Oddział w Łodzi, Dzielna 17

Bank Zachodni, Oddział w Łodzi, al. Piotrkowska 52

Instytucja Centralna w Warszawie.

Zarząd Oddziału Łódzkiego: Aleksander Liliental, Aleksander Moszkowski.

Piotrogradzko-Ryski Bank Handlowy, Filja w Łodzi, Piotrkowska 57.

Towarzystwo Kredytowe m. Łodzi, Średnia 19

Izba Handlowa Bankowo-Przemysłowa Polskich Kapeów i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi, Piotrkowska 80

Zarząd: Dybceżyński Czesław, Nowosielski Jan, Trautwein Adolf, Chądzyński Karol, Bogdański Edmund.

Kierownik — Naruszkiewicz Stefan.

Tow. Akc. Składow Towarów „Warrant”, Piotrkowska 56.

Handlowo-Przemysł. Towarzystwo Wzajemnego Kredytu w Łodzi, Pasaż Mayera 10.

Towarzyst. Wzajemnego Kredytu Przemysłowców Łódzkich Ewangelicki 13.

Łódzkie Towarzyst. Wzajemnego Kredytu, Piotrkowska 43.

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu Łódzkich Kapeów i Przemysłowców, Piotrkowska 17.

- 2 Łódzkie Tow. Wzajemnego Kredytu, Piotrkowska 87.
 3 „ „ „ „ „ 5.
 4 „ „ „ „ „ 91.
 Bałuckie T-wo Wzajemnego Kredytu, Zgierska 56
 Żabardzkie T-wo Wzajemnego Kredytu, Zgierska 21.
 Łódzkie T-wo Pożyczkowo-Oszczędnościowe, Sienk. 31.
 2 „ „ „ „ Św. Andrzeja 3.
 3 „ „ „ „ Konstantynow. 53
 4 „ „ „ „ Południowa 2.
 5 „ „ „ „ Długa 28.
 6 „ „ „ „ Przejazd 14.
 7 „ „ „ „ 34.
 Drugie Bałuckie Towarz. Pożyczkowo-Oszczędnościowe,
 Łagiewnicka 25.
 Chojęńskie T-wo Pożyczkowo-Oszczędnościowe, Chojny
 Rzgowska 101.
 Radogoskie T-wo Pożyczkowo-Oszczędnościowe, Zgierska 64
 Łódzkie Rzemieślnicze T-wo Pożyczkowo-Oszczędnościowe,
 Sienkiewicza 40.
 Łódzkie Maryawickie T-wo Pożyczkowo-Oszczędnościowe,
 Franciszkańska 27.
 Łódzka Kasa Pożyczek i Oszczędności Staro-Zarzewska 49

Prasa łódzka:

- „Rozwój“ Al. Kościuszki 41. Redaktor Wiktor Czajewski
 „Kurjer Łódzki“ Zachodnia 37. Redaktor—St. Książek,
 wydawca—Antoni Książek.
 „Straż Polski“, Przejazd 8. Redaktor i wydawca Lucjan
 Dąbrowski.
 „Głos Polski“, Piotrkowska 106. Redaktor i wydawca—
 Marceł Sachs.
 „Harap“, Zachodnia 37. Tygodnik humorystyczno-saty-
 ryczny. Redaktor i wydawca Irena Książek.
 „Neue Lodzer Zeitung“, Piotrkowska 15. Redaktorzy i
 założyciele: Aleksander Milker i Aleksy Drowing.
 „Lodzer Freie Presse“, Piotrkowska 86. Redaktor i wy-
 dawca—Jan Kriese.
 „Lodzer Tageblatt“, Piotrkowska 16. Pismo żargonowe,
 założone w 1907 r. Wydawca E. Hamburgski, Redaktor J. Uger
 „Volksblatt“, Piotrkowska 37. Redaktorzy: Lasar Kahan
 i Izrael Kahan.

Magistrat

- Prezydent miasta Łodzi Aleksy Rzewski
Wice prezydenci: Wójeicki i Faterson
Kancelarja Zarządu Miejskiego Nowy Rynek 14
Rada Miejska Średnia 14
Wydział zaprowiantowania miasta Średnia 16
Bezprocentowa Kasa Pożyczkowa Moniuszki 10
Miejska Kasa podatkowa Nowy Rynek 14
Wydział Szkolnictwa Olginska 3/5
Wydział Budownictwa Nowy Rynek 14
Wydział Zdrowotności Publicznej Nowy Rynek 14
Wydział Plantacji Miejskich Kilinskiego 95 (park Sienkiewicza)
Komitet Rozdziału Chleba i Mąki Andrzeja 4

Władze Szkolne.

- Wydział Szkolnictwa Magistrata Olginska 5
Inspekcja Szkolna " "
Rada Szkolna Okręgowa " "

Zakłady naukowe

- 8-kl. Wyższa Szkoła Realna Handlowa Kupiectwa Łódzkiego
Dzielna 58.
8-kl, gimnazjum filologiczne męskie T-wa „Uzelnia“,
Nowo-Cegielnian 4 9.
2-gie 8-kl. gimnazjum filologiczne, Placowa 13.
Polskie 8-kl. gimnazjum filologiczne A. Zimowskiego
Targowa 85/87.
4-kl. Progimnazjum filologiczne Tomaszewskiego. Ogrodowa 26.
8-kl. gimnazjum męskie B. Brauna, Dzielna 37.
4-kl. szkoła miejska, Targowa № 16.
IV-kl. Polskie progimnazjum Męskie
E. K R Y G I E R A, ul. Zawadzka № 9.
Polskie Seminarjum Nauczycielskie, Czerwona 6.
Polskie 8-kl. gimnazjum żeńskie Romany Sobolewskiej.
Długa 90, róg Andrzeja.
7-kl. Gimnazjum Polskie Marji Pruszyńskiej, Kamienna 10.
I-e Polskie Gimnazjum żeńskie L. Piętkowskiej i W. Macin-
skiej, Wólezańska № 55.

8-kl. Gimnazjum Polskie z internatem S. Rajskiej,
Sienkiewicza 37.

4-kl. Zakład Naukowy żeński L. Berlach, Ewangelicka № 9.

8-10 KLASOWE GIMNAZJUM ŻEŃSKIE FILOLOGICZNE
i zakład Freblowski

E. Jaszuńskiej-Zeligman

(Absolwentki Wyższych Kursów Żeńskich w Petersburgu)
ul. POŁUDNIOWA 18.

7-kl. Gimnazjum filologiczne żeńskie Klary Wolfsonowej
Zawadzka 23.

Gimnazjum żeńskie Marji Hochsteinowej, Wólezańska № 23,
róg Zielonej.

8-kl. Gimnazjum Filologiczne Żeńskie

I. L. ABA, Zielona № 8.

dawniej 7-kl. szkoła Handlowa żeńska.

8-kl. Szkoła Handlowa żeńska Lucyny Siennickiej, Piotrk. 157.

Gimnazjum żeńskie E. B E Z D E Ź S K I E J,
założone w 1910 r., Długa № 31

4-kl. Zakład Naukowy żeński M. Wenske, Targowa 43,

Gimnazjum żeńskie L. Sołowieżyk-Magalifowej, Wschodnia 62.

7-kl. Handlowa szkoła żeńska C. Waszczyńskiej, Zielona 15.

Założona w r. 1901. Przełożona C. Waszczyńska.

7-kl. Zakład Naukowo-Wychowawczy z pensjonatem
Sienkiewicza № 61. Przełożona Helena Miklaszewska.

Niemieckie Realne Gimnazjum, Rozwadowska 7.

Kursa handlowe Minny Bucholtz, Przejazd № 20.

— 8-klas. Gimnazjum Filologiczne —

L. Szakina w ŁODZI, Piotrkowska № 18.

Kancelarja czynna od 11 do 1 i od 5-cj do 7-cj.

- 7-kl. Szkoła żeńska I. Zbijewskiej, Długa № 10.
 7-kl. Zakład Naukowy Żeński Janiny Pryszczewiczówny,
 Sienkiewicza № 35.
- 7-kl. Szkoła Żeńska im. Elizy Orzeszkowej, Al. Kościuszki 21.
 Gimnazjum żeńskie im. A. Mickiewicza; Sienkiewicza № 35.
 Wyższa Szkoła Ludowa Męska 6-klasowa z 16 oddziałami
 Średnia № 45.
- Szkoła Handlowa Łódzka T-wa Szerz. Wiedzy Handlowej
 Długa № 46.
- 4-kl. Szkoła żeńska Warikowej, Miłsza 22.
- 4-kl. Zakład Naukowo-Wychowawczy żeński, Heleny Cholewickiej, Piotrkowska № 120.
- 4-kl. Szkoła żeńska K. Waigelta, Nawrot № 12.
 Polskie Kursa Pedagogiczne, Dzielna 44.
- Kursy Językowe i Handlowe I. M. Poznańskiego,
 Sienkiewicza 22.
- Kursy Gimnazjalne dla dorosłych, Placowa 13.
 Kursy Przedmiotowe Inż. M. Barcewskiego, Długa 90.
 Kursy Esperanta przy Łódzkim Towarzystwie Esperanckim
 Długa № 90.

8-kl. Gimnazjalne Kursy Przygotowawcze z programem 8-go
 średniego zakładu naukowego. Przełożona R. Lewinówna
 Kierownik Kalmanowicz.

- Kursy rysunku i kreśleń W. Piasekiego, Andrzeja № 37.
 Szkoła rękodzielnicza dla kobiet A. Krowickiej i L. Jasińskiej,
 Zarzewska 19.
- Wyższa Szkoła Rzemiosł Zawodowego Kształcenia dla kobiet
 Apolonji Kopydłowskiej, Piotrkowska № 154.
- Średni zakład naukowy żeński P. Gajst i szkoła freblowska,
 Kamienna 5.
- Kursy wieczorowe języka rosyjskiego w kompletach prof.
 Leona Biedrzyckiego, Dzielna № 40.
- Kursa gimnastyki rytmicznej metodą Jaques Dalekroze'a
 MAYBAUMOWEJ, Aleja Kościuszki № 69.
- Kursy gimnazjalne z rosyjskim językiem wykładowym
 T. Breitmana, Cegielniana № 36.

Kursy Handlowo-Bachalteryjne Teodora Grossmana
Sienkiewicza 29.

Kursy Bachalteryjno-Handlowe H. Labińskiego, Piotrkowska 79.
4-klasowe Progimnazjum żeńskie M. Hansenówny Piotrk. 209.
Zakład Freblowski-Koedukacyjny oraz szkoła przygotowawcza
M. Rosenthal, Pańska 9.

Szkoła freblowska i początkowa dla dzieci od 4—8 lat

Idy Janowskiej, Pasaż Szulca 11.

Zapisy przyjmuje kancelarja szkoły codziennie prócz sobót i niedziel
między 11—1 przed poł. i od 4—6 popołudniu.

KURSY PEDAGOGICZNO-FREBLOWSKIE

IDY JANOWSKIEJ, Pasaż Szulca 11.

Zapisy słuchaczek przyjm. kancelarja codz. od 4—6 pp.

Zakład freblowski i szkoła przygotowawcza Stefani Osma-
łowskiej, Skwerowa 18. Kursy dla freblanek.

Żeńskie Gimnazjum Żydowskie Tow. Żydowskich szkół śred-
nich, Olgieńska № 1.

Uczelnia Praktycznej Handlowości PAWEŁ KIN
Karola 8 Wykłady: Bachalterja podwójna, korespon-
dencja, stenografja, arytmetyka handlowa, i kontokoven-
ty procentowe. Kaligrafja i pisanie rondem.
Pisanie na maszynie.

Męskie Gimnazjum Żydowskie Tow. Żydowskich szkół śred-
nich, Magistracka № 7.

2-kl. szkoła koedukacyjna. Wyższe kursa pedagogiczne
freblowskie, szkoła freblowska Marji Zarzyckiej Sienkiew. 31.
Zakład Freblowski z oddziałami przygotowawczemi Salomei
Kleidt-Okań, Aleja Kościuszki № 57.

Szkoła Koedukacyjna. Zakład freblowski oraz kursy
pedagogiczno-freblowskie MARJI WESOŁEK, Piotrk. 84.

Szkoła Koedukacyjna 2-kl. Gazowni Miejskiej, Przejazd № 77
Zakład Freblowski K. Weigelta, Nawrot № 12.

Szkoła Sztuk Pięknych Jerzego Lemana, Nawrot № 9.

Szkoła Sztuk Pięknych artysty-malarza Ryszarda Radwańskiego
Piotrkowska № 99.

Szkoła Rzemieślicza, Średnia № 46.

Szkoła Muzyczna A. Tärnera

Szkoła Mistrzowsko-Muzyczna I. Winnickiego Piotrkowska 79.

Liceum Muzyczne istniejące od r. 1911 pod nazwą
„Szkoła Muzyczna” Heleny Kijeńskiej, Krótka 9.
Klasy fortepianowe, klasy skrzypcowe i teoretyczne.

Szkoła muzyczna przy Tow. im. Szopena, Piotrkowska 92.

Różne Stowarzyszenia.

- Łódzka Okręgowa Rada Opiekuńcza, Piotrkowska 96.
Komisja Finansowa Piotrkowska 96.
- Łódzka Miejsca Rada Opiekuńcza Przejazd 4.
Muzeum Nauki i Sztuki Piotrkowska 91.
Polska Macierz Szkolna Piotrkowska 150.
Tow. Krzewienia Oświaty Długa 87.
Tow. Oświatowe „Wiedza” Piotrkowska 103.
Biblioteka Publiczna Andrzeja 14. L
- Łódzkie Esperankie Towarzystwo Długa 90.
Biuro informacyjne dla Esperanta w Polsce.
Redaktor Henryk Cymerman Piotrkowska 15 i Oskar Berman
Południowa 13.
- Tow. Mazyczne im. Szopena Piotrkowska 92.
T-wo Lutnia Piotrkowska 31.
Łódzkie Tow. Teatralne Dzielna 12.
Łódzka Orkiestra Symfoniczna Dzielna № 12.
Łódzkie Towarzystwo Lekarskie Andrzeja 3.
Stowarzyszenie właścicieli aptek Główna 50.
„ Drogistów Piotrkowska 69.
„ Właścicieli składów aptecznych Piotrk. 69
- Stowarzyszenie Drobnych Kapeców i Przemysłowców Polskich
w Łodzi Andrzeja 31.
- Stowarzyszenie Techników Andrzeja 3.
Okręgowe T-wo Rolnicze Kilńskiego 50.
- Związek Ziemian i Związek Spółek rolniczych Kilńskiego 50.
Stowarzyszenie Nauczycielstwa Polskiego Andrzeja 4.
Aleja Kościuszki 17.
- Stowarzyszenie Handlowców Polskich Piotrkowska 108.
Dyrekcja poczty, telegrafu i telefonów Przejazd 38.
Poczta róg Przejazd i Kilńskiego.
Telegraf Moniuszki 4.
Telefony „ „

Lekarze:

Ajzner Joel	Dzielna 4	chor.: chirurgja
Alterman Izrael		„ wewnętrzne
Alterman Dawid	Konstantynow. 18	„ serea i płac
Aronson Zygmant	Zielona 5.	„ kobiece
Artyfikiewicz Czesław	Piotrkowska 84	„ chirurg. i kob.
Baumgarten Hersz	Piotrkowska 83	„ wewnętrzne
Bekman Ernest	Emilii 18	„ wewnętrzne
Botte Izydor	Piotrkowska 6	„ wewnętrzne
Blächer Gustaw	Pasaż Majera 11	„ skórn. i wener.
Bräutigam Henryk	Al. Kościuszki 53	„ nerek
Brzozowski Kazimierz	Piotrkowska 53	„ kobiece
Caderski Jan	Zgierska 87	„ ginek. i akasz.
Cohn Maksymiljan	Dzielna 28	„ kobiece
Chylewski Bronisław	Główna 51	„ kobiece
Czaplicki Brunon	Piotrkowska 124	„ nosa i uszów
Czarnożył Lajb	Cegielniana 10	„ wewnętrzne
Dengiel Leopold	Północna 42	„ wewnętrzne
Drybin	Piotrkowska 120	„ kob. i akasz.
Datkiewicz Wincenty	Piotrkowska 50	„ skorn. i wener.
Eljasson Józef	Zachodnia 37	„ wewnętrzne
Eljasberg Bernard	Piotrkowska 66	„ wewn. i nerek
Elkies Estera	Zawadzka 30	„ wewnętrzne
Elbram Artur	Piotrkowska 181	„ wewnętrzne
Erdman Kazimierz	Andrzeja 3	„ chirurgja
Fajl Marja	Pańska 58	„ dziecięc
Falk Ludwik	Nawrot 7	„ wewnętrzne
Fiszler Wilhelm	Piotrkowska 200	„ chirar. i skórn.
Fizsman Kiwa	Piotrkowska 145	„ wewnętrzne
Frenklowa Henryka	Al. Kościuszki 36	„ dziecięc
Frenkiel Bronisław	Krotka 10	„ nerwowe
Friedberg Zenon	Konstantynow. 20	„ wewnętrzne
Gajewicz Wincenty	Konstantynow. 17	„ wewnętrzne
Garliński Władysław	Przejazd 36	„ oeza
Gibiański Adolf	Krótką 10	„ wewnętrzne
Gole Zygmant	Andrzeja 3	„ skórn. i wener.
Goldblat Hugo	Piotrkowska 17	„ oeza
Goldblat Urjasz	„ „	„ „

Goldberg Henryk	Karola 4	chor.:	chirurgja
Goldblum Natan	Przejazd 36	"	wewn. i nerw.
Goldenberg Arkadiusz	Nawrot 38	"	wewn. i kob.
Goldfarb Mojżesz	Zawadzka 18	"	skórn. i wener.
Goldman Antoni	Jan Piotrkowska 86	"	chirurgja
Goldstein-Polak Etl	Cegielniana 45	"	oaza
Grossglik Adam	Al. Kościuszki 27	"	dermat. i sifilis
Grossman Szaja	Cegielniana 31	"	wewn. i dzieci
Gandlach Ludwik	Al. Kościuszki 24	"	dziecięce
Gatentag Stanisław	" " 22	"	"
Haberlaa Karol	Sienkiewicza 34	"	wewnętrzne
Haltrecht Abram	Piotrkowska 26	"	"
Handelsman Bronisław	Sienkiewicza 51	"	"
Helman Dawid	Piotrkowska 68	"	"
Holenderska Sara	Lipowa 20	"	oaza
Here Jan	Kilńskiego 78	"	gynec. i akasz.
Izygson Izaak	Cegielniana 49	"	wewnętrzne
Jasiński Ewaryst	Piotrkowska 96	"	chirurgja
Jasiński Ksawery	" 108	"	kob. i akasz.
Jelszański Izaak	Benedykta 36	"	wewnętrzne
Jokiel Kazimierz	Al. Kościuszki 13	"	wewn. i dziec.
Jastman Stanisław	Zielona 17	"	wewn. i nerw.
Kantor Salamon	Piotrkowska 144	"	skórne
Kantor Michał	Krótką 10	"	chirurgja
Kerer-Gierszani Eaqien.	Piotrkow. 121	"	kobiece
Klinger Paweł	Stary Rynek 15	"	wewn. i nerw.
Klozenberg Fabjan	Sienkiewicza 18	"	wewn., amysl. i nerwowe
Klukow Stanisław	Zawadzka 8	"	wewn. i ortop.
Koliński Józef	Piotrkowska 84	"	oaza
Kolski Wolf	Sienkiewicza 63	"	chirurgja
Kon Stanisław Jerzy	Wschodnia 76	"	wewnętrzne
Kon Henryk	Sienkiewicza 63	"	"
Kon Bolesław	Piotrkowska 113	"	chir. i larynk.
Kon Jakób	Sienkiewicza 18	"	kobiece
Kopciński Stefan	Piotrkowska 121	"	wewn. i nerw.
Kotzin Wolf	" 71	"	serea i płuc
Koziołkiewicz Franciszek	Dzielna 40	"	wewn. i kob.
Knichowiecki Bronisław	Nawrot 2	"	dziecięce
Krakowski Edmand	Piotrkowska 53	"	wewnętrzne
Krotowski Maaryey	Dzielna 2	"	wewnętrzne
Kulejowska Konstancja	Drewnowska 75	"	wewn. i okul.
Kammant Aleksander	Piotrkowska 260	"	chir. i ginek.

Landau Leon	Cegielniana 55	chor wewnętrzne
Langbard Paweł	Zawadzka 10	„ skórn. i wener.
Lebensonówna Róża	Południowa 58	„ wewnętrzne
Lewkowiez Szmaj	Konstantynow. 12	„ skórn. i wener.
Lasota-Lewinson Stan.	Zgierska 11	„ wewnętrzne
Leyberg Jakób	Krótką 5	„ skórn. i wener.
Libiszowski Edmund	Długa 87	„ wewnętrzne
Littauer Wiktor	Cegielniana 6	„ skórn. i wener.
Litmanowicz Herszlik	Krótką 12	„ chirurgia
Loewy Benjamin	„ 5	„ wewnętrzne
Łaski Wincenty	Południowa 2	„ dziecięce
Ługowski Zygmunt	Emilii 6	„ kob. i akuszer.
Łukasiewicz Franciszek	Sosnowa 1	„ wewnętrzne
Markowicz P.	Konstantynow. 18	„ „
Makow Zygmunt	Południowa 9	„ „
Manitius Stefan		„ „
Margalis Aleksander	Sienkiewicza 18	„ żołądka
Margolis Izrael	Krótką 10	„ wewnętrzne
Marynowski Stanisław	Dzielna 1	„ kobiece
Marks Mieczysław	Krótką 9	„ chirurg. i kob.
Małowist Jakób	Cegielniana 15	„ wewn. i dziec.
Maślanka Maksym	Zawadzka 16a	„ „ „
Maślanka Adam	„ „	„ dziecięce
Maybaum Józef	Piotrkowska 175	„ wewn. i nerw.
Mączewski Kazimierz	Płocka 26	„ dziecięce
Michalski Ładysław	Piotrkowska 153	„ „
Michalski Józef	Andrzeja 3	„ oca
Mierzyński Zdzisław	Krótką 4	„ wewnętrzne
Mikalski Antoni	Piotrkowska 97	„ nerwowe
Mittelstaedt Edward	Sienkiewicza 67	„ „
Mogilnicki Tadeusz	„ 37	„ dziecięce
Osiecki Teofil Feliks	Nawrot 8	„ wewnętrzne
Papierny Neoch	Południowa 23	„ kob. i akusz.
Peilis Izaak	Piotrkowska 29	„ chirurgia
Pinkas Władysław	Al. Kościuszki 13	„ wewnętrzne
Polakowski Włodzimierz	Andrzeja 5	„ kobiece
Poznański Aleksander	Zielona 14	„ uszu i nosa
Praszkier Fiszal Feliks	Cegielniana 39	„ kob. i wewn.
Prechner Zdzisław	Zawadzka 19	„ dziecięce
Prybalski Laib Aron	„ 1	„ skórn. i wener.
Rabinowicz Dawid	Zielona 3	„ nosa i uszu

Rabinowiczówna Minna	Szkolna 16	chor.: wewnętrzne
Rakowski Szymcha	Średnia 4	" "
Rakowski Herszel	Zachodnia 41	" "
Reitlerówna Rozalja	Al. Kościuszki 32	" kobiece
Rosiewicz Józef	Piotrkowska 164	" wewnętrzne
Rotszpan Gustaw	Dzielna 36a	" "
Rozenblat Jerzy	Piotrkowska 35	" asza, gar. i nos.
Rajter-Karjański	Al. Kościuszki 32	" kobiece
Rozenblatowa Ernestyna	Zielona 14	" okulistyka
Rozenewejg Dawid	Dzielna 9	" dziec. i wewn.
Rózaner Hersz	" "	" skórn. i wener.
Rueger Henryk	Piotrkowska 165	" wewnętrzne
Rundo Herman	Zawadzka 15	" "
Sadkowski Henryk	Piotrkowska 120	" pateol. i bakt.
Saks Mieczysław	Konstantynow. 7	" wewnętrzne
Sametówna Sima	Cegielniana 7	" dziecięce
Skalski Stanisław	Rokieńska 47	" wewn. i akusz.
Skibiński Ryszard	Piotrkowska 236	" kobiece
Skasiewicz Feliks	Andrzeja 13	" weneryczne
Selmanówna-Szuszkiewicz		
Rachla Diaga	11	" wewnętrzne
Silberstrom Izaak	Zielona 11	" skórn. i wener.
Silberstrom Maurycy	Wschodnia 65	" bakter. i wewn.
Smoleński Wacław	Andrzeja 5	" wewnętrzne
Sokołowski Tadeusz	Przejazd 14	" chirurgja
Sonenberg Emanuel	Zielona 8	" skórn. i wener.
Sonenberg-Bergson		
Henryk	Olgińska 10	" kob. i wewn.
Sołowiejezyk Jakób	Rozwadowska 4	" wewnętrzne
Stanisławski Władysław	Piotrkowska 97	" skórn. i wener.
Stawento Tomasz	Piotrkowska 225	" dziec. i wewn.
Stawowczyk Wiktor	Sienkiewicza 29	" skórn. i wener.
Steinberg Abram	Benedykta 3	" ortopedja
Sterling Seweryn	Piotrkowska 111	" wewnętrzne
Swidwiński Adolf	Wodny Rynek 5	" "
Szajber Jakób	Sienkiewicza 9	" chirurgja
Szajerowicz Leon	Krótką 6	" akuszerja
Szerowicz Izaak	Nowy Rynek 2	" kob. i dziec.
Szumacher Herman	Benedykta 1	" wewnętrzne
Szydłowski Henryk	Piotrkowska 292	" "
Szyldkret	Pasaż Szulca 11	" "
Tenenbaum Abram	Piotrkowska 17	" "
Tenenbaumowa Gust.	" "	" kobiece
Tochterman Adolf	Al. Kościuszki 49	" wewnętrzne
Tomaszewski Antoni	Andrzeja 3	" chirurgja

Tomaszewska Matylda	Andrzeja 3	chor.: chirurgia
Tabjasz Stanisław	Zachodnia 36	„ prosektor
Venalet Franciszek	Pańska 115	„ bakterjologia
Watten Ignacy	Al. Kościuszki 53	„ chirurgia
Weisman Rafin	Piotrkowska 18	„ wewnętrzne
Weinberg Izaak	Rozwadowska 11	„ płac
Wildauer Aleksander	Piotrkowska 31	„ wewnętrzne
Wolfson Mojżesz	Wschodnia 17	„ „
Wołyński Abram	Piotrkowska 121	„ aszu i nosa
Wretowski T.	Rozwadowska 6	„ wewnętrzne
Ziegler Artar	Piotrkowska 101	„ dziecięce

Dentyści i dentystki.

Ab Berta	Piotrkowska 85	Ciesielski Moryc	Połudn. 8.
Abramowicz-Lewy Anna	Ewangielicka 5.	Czenow Fania	Średnia 20
Aron Emma	Dzielna 3	Dikman Sora	Piotrkowska 37.
Aronson Mojżesz	Piotrk. 101.	Długacz Marja	Zawadzka 6.
Babad Dawid	Piotrkowska 69.	Dörling Frydrych	Piotrk. 292.
Baruchinówna Fajga	Konst. 12.	Dreisenstock Nachama	Piotrkowska 89.
Bette Sallo	Piotrkowska 165.	Dreitzer Fanni	Piotrkow. 24.
Bloch-Fiszera Chaja	Konstantynowska 12.	Ehrlich Liba	Kilińskiego 45.
<p style="text-align: center;">Nowo otworzony Gabinet Dentystyczny JÓZEFA BOHOSIEWICZA b. asyst. docenta Uniwe- ryseta Lekarskiego Główna 7, III piętro front. ZĘBY SZTUCZNE.</p>		Elefant Regina	Przejazd 30
Boraczin-Gordinowa Szejne	Konstantynowska 18.	Epstein Liba	Zielona 6.
Botwinik Jakób	Główna 62	Epstein-Reznik M.	Dzielna 2a.
Bitenski J.	Konstantyn. 5.	Frenkel-Lewinson	Rachela Nawrot 38a.
Genzar Aron	Piotrkowska 82.	Freund Abram	Zgierska 13,
Chwat Mowsza	Piotrkow. 55.	Friedberg Zygmant	Konst. 20.
		Frydlender Fanny	Szkolna 17.
		Fuchs Ejzyk	Andrzeja 3.
		Gajstówna Perla	Dzielna 11.
		Gec Rozalja	Diaga 67.
		Gielfand Basia	Dzielna 31.
		Ginsburg Lew	Główna 7.
		Gittis Izaak	Piotrkowska 81.
		Glücksman Chawa	Wólezań. 2. Zawad. 16a.

Günther Leopold Piotrk. 157.
 Goldberg Felicja Piotrk. 107.
 Goldenberg Chawa Nawrot 38a.
 Goldenberg Michał Piotrk. 124.
 Goldman-Szulman Sara
 Cegielniana 22.
 Goldin-Baruchina Zofja
 Konstantynowska 18.
 Grinsztejn-Garkawic Bajla
 Nowy Rynek 9.
 Gruzownik L. Pasaż Szulca 20.
 Grünberg L. N.-Cegielniana 39.
 Grätzhändler-Lamaburg Frama
 Przejazd 8.
 Gurwicz Dzielną 22.
 Gutentag-Cenżarowa Marja
 Piotrkowska 82.
 Gutzman Gottlieb Sienk. 83.
 Habersfeld Jakób Andrzeja 2.
 Halpern Rajzla N. Rynek 11.
 Halpern Józef Piotrkowska 88.
 Hereman Abram Pańska 41.
 Herman Józef Zielona 1.
 Herman Marja Sienkiew. 60.
 Holeman Liza Główna 50.
 Harwicz Boris Wschodnia 55.
 Kacembogen N. Piotrkow. 70.
 Kagan Fajga Andrzeja 46.
 Kajzer Hinda Zawadzka 27.
 Kapotta Lewek Zgierska 24.
 Kapottówna H. Cegielniana 43.
 Karmazyn Bernhard Piotrk. 15.
 Karmazyn Jakób Połudn. 2.
 Klaczko Choja Pańska 77.
 Kleszczelski Józef Piotrk. 130.
 Klukow Gustaw Piotrkowska 3
 Kon Helena Rozwadowska 6.
 Kopelowicz Hana Północna 1.
 Koprowski Eljazar Piotrk. 35.
 Krzepicki Aron Średnia 2.
 Kulezycka E. N.-Cegieln. 24.
 Kuper-Friedmanowa Liza
 Piotrkowska 307.
 Kusznier Mowsza
 Lew Ieek Cegielniana 36.
 Lewi Anna Ewangelicka 5.

Lewinówna-Sędowska Esfir
 Piotrkowska 37.
 Lewinson-Frenkiel Raszel
 Nawrot 38b.

Lewita H. Fuchs
 Piotrkowska 50.

Lewita Szajndla Piotrk. 17.

Libera Marja Sienkiew. 53

Liskier Mencyńska Basza
 Pasaż Szulca 5.
 Litwin Rafał Piotrkowska 108.
 Lubraniecka Marjem Zielona 28.
 Laboszye-Gecowo Wschod. 31.
 Łabeńska Helena Piotrk. 14.
 Łaski Władysław Gór. Ryn. 3/4.

Morawiecki Wacław Sienk. 46.
 Majerane Izidor Połudn. 24.
 Markas Berta Południowa 24.
 Mendelson Rocha Rzgowska 59.
 Metzsig Hago Wóleńska 112.
 Morgenstern E. | Nawrot 23.
 | Kilinsk. 47.

Neufeld-Monie Amalja Wól. 41.
 Neuman Abram Średnia 13.

Pajęcka Ryfka Południowa 13.
 Pipik-Karmazynowa Marja
 Piotrkowska 54.
 Połonowska Marja Długa 31a.
 Prassowa Hinda Piotrk. 145.
 Prybalska Zirra Zawadzka 1.

Ritt Roman Piotrkowska 126.
 Rosen Fajga Kilńskiego 47.
 Rosenblat Salomea Lipowa 56.
 Rosenweig Chaim Wschod. 29.
 Rozenman-Frydberg Ryfka
 Sienkiewicza 50.
 Rubaszkin-Rapoportowa Roz.
 Ewangelicka 7.
 Rzędowska Estera Wólez. 159.

Salwasser Michał Krótka 5.
 Saarer Roman Piotrkowska 6.

Segalewicz Jenta Zgierska 16.

Seidergart Feliks Zawad. 10.

Senczowski R. Zawadzka 22.

Silberstein Ieko Piotrkow. 99.

Sokołowska Małka Długa 25.

Sokołówna Tauba Sienk. 37.

Stein Ludwik Brzezińska 20.

Stein Moryc Konstantynow. 9.

Szapiro Rachla Długa 11.

Szatensztein-Lewitowa Małka

Cegielniana 15.

Szmojs Marja

Cegielniana 23, róg Zachodn.

Szapocznik Izaak Zachodnia 40.

Szłom Marja Średnia 5.

Szoltan Olga Sienkiewicza 83

Szperling B. Południowa 9

Sztattler Tema Kilińskiego 40

Szwarc Mendel Pańska 15.

Tepliki-Teplie Abram Piotr. 121

Tomaszewska Jan. Rozwad. 4

Torończyk Leon Cegielniana 46

Uhlenbroek Bernhard Pasta 9

Urbach Marja Średnia 8

Urowicz Moryc Zawadzka 17

Watnicka Sara Dzielna 49

Włodarski Piotr Piotrkow. 113

Wolf Pańska 39

Wołkowieżówna Est. Średnia 3

Zaleman-Żadiewiczowa L.

Piotrkowska 164.

Zaleman-Kaufmanowa Berta

Benedykta 33.

Zarięka Cipa Milsza 19.

Zejtin Chaskiel Zawadzka 12.

Zigelberg Fajga Piotrkowska 5

Zueker Józef Piotrkowska 31

Zueker Maks. Piotrkowska 192

Żadiewicz Adolf Piotrkowsk. 164

Żadiewicz Halman Piotkow. 164

Żytnicka Perła Konstantyn. 9

Technicy dentyści.

Brüll Jakób

Gelman Ieek

Karabanow Adolf

Karabanow M.

Krzepicki

Kaperman Pinkus

Lewita Jakób

Labiez

Metzig Hago

Nadreczny Abram

Neaman

Pilarczyk Jan

Plaček Stefan

Sendowski Chaja

Pryczkowski

Słowiński Kazimierz

Traube Saal

Urowicz M.

Weyland Samael

Średnia 1

Piotrkowska 37

Olgińska 12

Dzielna 21

Zachodnia 15.

Konstantynowska 11.

Cegielniana 12

Kilńskiego 11

Piotrkowska 124

Andrzeja 7

Północna 12

Zgierska 24

Pasta 9

Południowa 5

Andrzeja 46

Pańska 85/87.

Zawadzka 44

Zawadzka 19

Piotrkowska 107

RESTAURACJA „POLONIA“ róg Przejazd
i Kilińskiego

Poleca śniadania, obiady i kolacje oraz wielki wybór
potraw zimnych i gorących.

Trunki i piwo pierwszorzędných domów.

Polecamy uwadze Sz. Czytelnikom

Spis firm Handlowych

w Kalendarzu Kościuszkowskim.

Albumy do marek Stefan Naruszkiewicz Konstanyńska 5.

Jan Maciński

ŁÓDŹ, Senatorska 18, dom własny.

Przedsiębiorstwo krycia i konserwacji dachów oraz
robót asfaltowych. Własna wytwórnia asfaltu i prze-
tworów ze smoły kamiennej.

APTEKI.

Bartoszewski M., Piotrk. 95
Charemza A., Średnia 10
Danielecki W., Piotrk. 127
Epsztein M., Piotrkowska 225
Głuchowski B., Dzielna 4
Gorfein S. dzier. T. Karolnin
Wschodnia 54
Groszkowski W. Konstant. 17
Hamburger Zgierska 75
Hartman I. Brzezińska 24
Kasperkiewicz M. Zgierska 54
Kraft A. Piotrkowska 164
Kapke A. Brzezińska 54
Łabudziński J. Główna 50
Leinweber M. Nowy Rynek 3
Lipiec M. Piotrkowska 191
Ludwig E. Stary Rynek 9

Markus S. Cegielniana 64
Müller F. Piotrkowska 46
Pietrzykowski M. Aleksandr. 37
Pisarski S. Benedykta 9
Pogonowski I. Homeopatyczna
Główna 5
Potasch W. Plac Kościelny 8
Rosenblam M. Cegielniana 12
Rosenzweig S. Andrzej 26
Sokolewicz W. Przejazd 12
Swiderski P. Zgierska 57
Torn Artur Piotrkowska 191
Winnicki E. Piotrkowska 307
Włodarski W. Aleksandrowska 80
Wójcicki F. Zarzewska 27
Zandelewicz I. Piotrkowska 25

Uczelnia Praktycznej Handlowej Paweł Kin, Karola 8.

Apteczne składy.

Askanas L. Cegielniana 42 Askanas L. Północna 16 Bielous A. Cegielniana 2 Cent. skład apteczny Piotr. 107 Chądzyński K. Główna 51 Cohn W. Sienkiewicza 24 Chanachowicz I. Średnia 20 Chargiel S. Konstanyński. 75 Czertak B. Wólczańska 78 Dąbrowski A. Zgierska 51	Dziwiński L. Piotrkowska 35 Dietel Arno Piotrkowska 157 Długacz B. Długa 6 Doroszew L. Pasaż Szulca 36 Dryl. Z. Średnia 26 Epsztejn i Syn Rzgowska 5 Frydman S. Zgierska 30 Frydman J. Nawrot 35 Radzikowski W. Aleksandrow- ska 56
--	--

Hugo Güttel i S-ka Towary apteczne, kosmetyki, mydła Milsza 26. — i wody mineralne. —

Glück L. Długa 95
 Gemblitzki M. Benedykta 2
 Grinbaum J. Radwańska 40

Skład materiałów aptecznych i nasion

Pile i Paszke

Główna 67.

Heiman B. Benedykta 21
 Heine G. Przejazd 37
 Hermalin H. Piotrkowska 11
 Heyman E. Zawadzka 19
 Jentys B. Kilińskiego 146
 Joskowicz G. Długa 27
 Keilich K. Główna 52
 Kiewelowiez B. i S-ka Cegieln. 23
 Klimaszewski S. Konstant. 54
 Kłosowski J. Andrzeja 2
 Kohn B. Wschodnia 29
 Kołczyk N. Cegielniana 34
 Koprowski J. Nowomiejska 15
 Lipiński A. „ 1
 Lipiński I. i A. Wojciechowski
 Piotrkowska 50
 Labezyński Sz. Łatomińska 21

Perlmutter D. Dzielna 22
 Pomeranc N. Piotrkowska 16
 Popławski A. Rzgowska 7
 Przysaeher Cegielniana 69
 Rzepkowiez Win. Nawrot 17
 Rosenblatt A. Zielona 3
 Sikorski J. Rokocińska 6
 Sliwowski H. Pabjanicka Sz. 34
 Słomnicka R. Wschodnia 38
 Spiess i Syn Piotrkowska 107
 Stein M. Konstanyńska 9
 Torn Artar Andrzeja 37
 Tom A. Brzezińska 20
 Trautwein K. Benedykta 35
 Tyman B. Zgierska 20
 Witowski W. Południowa 13
 Wolfson I. Główna 20
 Wollman B. Zawadzka 12
 Winawer H. Zgierska 1
 Szeler Feliks Górny Rynek

Liwszyc A. Zgierska 8.

Majewskij St. Piotrkowska 124
 Ostromogilski M. Andrzeja 51

Browary.

Anstadt K. Akc. Tow. Śred. 54 Anstadt L. Radogoszcz Frankin i Abrahamson Häusler Gotlib Radogoszcz	Keilich Bracia Zarzewska 48 Keilich Gustaw Orła 23 „Tomas” Zgierska 61
---	--

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8
--

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Blacharskie Zakłady,

Wł. Modrzejewski Słowiańska 4
J. Sokołowski Kilińskiego 75
Sall E. Nawrot 29

Brukarskie Przedsiębiorstwa.

Czekański Zyg. Piotrkowska 93
Kalisz Piotr Kilińskiego 198

Bielizna.

Blumenfeld A. Zachodnia 15
Berlinski B. Piotrkowska 14
Knapp W. Nawrot 7
Kochański Sz. Piotrkowska 13
Leszczyński Ryż Nowy Rynek 7
Neufeld D. Północna 13
Pruss K. i S-ka Pańska 52,
bielizna papierowa.

Bawełniane wyroby.

Grohman L. Targowa 60
Geyer Ludwik Piotrkowska 282
Gampe i Albrecht „ 208
Hoffrichter K. „ 204
Krusehe i Ender „ 143
I. Kinderman „ 139
F. Kinderman Andr. 14 (wełn.)
Steigert T. Piotrkowska 90
Scheibler K. Wodny Rynek
Steigert G. Piotrkowska 159
Seiler T. „ 265
Zawiercie Zielona 8
Kohn Markus Piotrkowska 66
Kindler R. Pabjanice

Budowlane materiały.

Borkowski Ł. J. Kilińskiego 60
Kawecki K. i S-ka Przejazd 21
Mittelstaedt Z. i S-ka „ 42/44

Betonowe i asfaltowe przeds.:

Fainkind S. Zagajnikowa 3
Kalisz Piotr Kilińskiego 191
Kance Stefan Staro-Zarz. 169

Maciński Jan Senatorska 18

Scholtz Rudolf Wodna 33
Tahn A. i S-ka Sienkiewicza 58
Tesehich A. O. i S-ka Kilin. 62
Wojeicchowski W. „ 156

Cukiernie.

Hobeck A. Zawadzka 8
„Bristol” Zawadzka 11
Apt K. Główna 40
Buszko E. róg Głównej 28
Barez W. Piotrkowska 28
Gaspari A. Dzielna 8
Gromski H. Piotrkowska 117
Doberstein Przejazd 18
Gostomski B. Piotrkowska 76
Hatnik I. Zgierska 24
Hobeck A. Zawadzka 8.
Grankas A. Andrzeja 32
Grand-Cafe Piotrkowska 72
Jarmieki W. Średnia 12
Komar B. Piotrk. 63—Dzieln. 12
Krzyżanowski L. Piotrk. 79 —
Główna 1
Leiman A. Nawrot 43
Matybowski A. Piotrkowska 225
Piątkowski J. Nowy Rynek 4
Szaniawski Tad. Piotrkow. 126
Stern K. Piotrkowska 118
Steinhorn N. D. Kilińskiego 47
Ulrych F. Piotrkowska 142—307
Ulrychs M. Piotrkowska 45—97
Zarnowski M. Miłsza 28
Ziemiańska, Bolesław Weso-
łowski róg Piotr. i Zawadzka.

Cukierków Fabryki.

„Arkadja” Ogródowa 13
Hendzelewski Jan Główna 24
Karczewski S. i P. Ziółkowski
Piotrkowska 197
Tarik M. Główna 56
Wróblewski H. Wolborska 33

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Uczelnia Praktycznej Handlowej Paweł Kin, Karola 8.

Chemiczne przetwory i chemikalja.

T. Grabjanski i Myśluborski D. Piotrkowska 62
Angerstein St. Pańska 125
Hadrian E. Sienkiewicza 100
Fab. Tow. Ak. przem. chemicz. Andrzeja 8.
Gepner M. Ogródowa 8
Goldstadt A. Al. Kościuszki 40

Cementowe przed.:

Kalisz P. Kilińskiego 198
Maciński J. Senatorska 18
Potz Cz. Radwańska 26
Wojeichowski W. Kilińsk. 156.

Drzewo opałowe.

Borkowski Ł. J. Kilińskiego 60
Ciesielski i Zmigrod Kilinsk. 63
Mater. opałowe i artykuły techniczne
Kawecki K. i S-ka Przejazd 21
Mittelstaedt Z. i S-ka Przejazd 42/44
Teschich A. O. i S-ka Kilin. 62
Pstragowsey Br. Kolejna 2

Dentystyczne przybory:

Hamburger i Kokotek Piotrk. 89
Ogólnik Sam. Piotrkowska 23
„Progress” N. Lewin Piotrk. 39

Dekarskie i papowe przedsiębior.

Jan Maciński Senatorska 18
R. Schole Wodna 33
Józef Kerner Radwańska 44
Teschich A. O. i S-ka Kilin. 62
Potz Cz. Radwańska 26

Ekspedycyjne domy.

Berman Bracia Kilińskiego 112
J. Berman Nowomiejska 7
S. Birż i S-ka Piotrkowska 52
M. Działowski i Syn Nowom. 6

„Export” Piotrkowska 25
W. Gleichgewicht Piotrk. 36
Sz. Goldkorn „ 43
Jaljasz Gierth Ewangielicka 2
Alliance Piotrkowska 80
Finkenstein Heyman i S-ka Krótka 5
„Hansa” Pasaż Majera 3
Kalecki M. M. Kilińskiego 85
Lewin, Bicher i S-ka Piotrk. 56
S. Selin i Radomin Piotrk. 62
Józef Lwow Długa 81
„Union” Piotrkowska 91
Machtynger i B. Berkowicz Nowomiejska 28
J. Morgenstern Piotrkowska 50
J. Mientkiewicz Piotrkowska 28
Niemiecko - Rossyjskie Tow. Transp. Przedst. Zygmant Tecman, Piotrkowska 39
Leon Rappaport i S-ka Połud. 44
H. Reicher i S-ka Dzielna 26
Szezeciński E. i S-ka Piotrk. 89
Schajewicz i Hertz Nowom. 5
Br. H. i N. Sytner Nowomiejsk. 21
„Transport” Piotrkowska 58
Bracia Wronenberg i Osias Ba-lier Piotrkowska 81
Jakób Wald Piotrkowska 33
A. Szamacher „ 51
Welgryn Br. i S-ka Piotrk. 79

Elektrotechn. biura i składy.

Bracia Aftergat Piotrk. 111
Inż. M. Abramson Dzielna 10
Berndt i S-ka Targowa 17
Rutkowski H. Zielona 1
Jaroszyńscy Bracia Przejazd 54
Br. Borkowsey Piotrkowska 125 (składy)
Brauer i Kaczmarek Piotrk. 284
Bolkowski E. Dzielna 34
„Dynamo” Piotrkowska 85
„Elektron” Inż. Jul. i M. Hamer Piotrkowska 117

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Goldblum A. Piotrk. 55 (skład)
Kołaczkowski F. Piotrkow. 153
(skład)

Knapik, Szenberger i S-ka
Przejazd 6

Krak Wład. Przejazd 14

Skład artykułów Elektrotech.
St. Koziorowski, Piotrk. 107

Hadrian F. Piotrkowska 144
Kammer E. Pasta 7
Pow. Tow. Elektr. Piotrk. 165

„Światło i Siła“ Piotrk. 50
A. Meyster i S-ka Piotrk. 158
(skład)

Simens Piotrkow. 96 (skład)
Inż. Stamm Sienkiewicza 62
Teichman i Maach Piotrk. 240
Schale P. i S-ka Andrzeja 11

Emaljowane naczynia.

Her. Grünspan Średnia 16
Szym. Rychter Północna 4
„Wulkan“ Piotrkowska 59
J. Izbicki Północna 16

Fartuchy

Horak Adolf Piotrk. 149 filja
w Warszawie Elektoralna 30
Schiller F. Długa 67
Zachert A. Senatorska 3
Kabik A. Piotrkowska 275

Farbiarnie i apretury.

Bracia Lipszyc
St. Wólez. róg Wólezkiej
Chr. Krause Wólezkańska 12
D. Góralski Średnia 38
Józef Faks S-ka Zakątna 54
J. R. Meissner Kilińskiego 243
Max Schreter Lipowa 4

Rywin i Nelner, Drukarnia
i farbiarnia Zarzevska 47

Walfisz i Brüsche Zakątna 56

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Walczak K. Wólezkańska 251
Liske i Keilich Sienkiew. 165
Sztajenberg, Śpiewak i S-ka
Benedykta 102

Fotograficzne przybory:

Brauner H. L. Piotrkowska 98
Friedman i Morgenstern Piotrk. 47
M. Jakubowski Piotrkowska 82
Pippel Alfred, Nawrot 2
Roszak K. Dzielna 1
Śpiewak S. Piotrkowska 116

Farby malarskie, lakiery i pędzle:

Kosel i S-ka, Przejazd 8
Rosenthal Dzielna 14

Fotograficzne zakłady:

Blitz Konstancyńska 14
A. B. C. Kilińskiego 156
Przejazd 1
„Henri Nowy Rynek 2
London Średnia 5
Petri H. Piotrkowska 46
Piotrowski Nowy Rynek 6
Sandmer Konstancyńska 5
R. Zychowicz Dzielna 13
J. Schönfeld Piotrkowska 84

Farby anilinowe:

Łabędź Południowa 24
P. Chrzanowicz Nowy Rynek 8
Paul Kessler i S-ka Piotrk. 58
Doroszew Pasaż Szulca 36

Futra:

Bromberg Ab. Piotrkowska 31

Sieradzki Emanuel Piotrk. 15
Hartowo-detaliczny skład fu-
ter i kapeluszy.

Fabryki gilz:

A. Lewin Zachodnia 66
Ch. Tenenbaum Cegielniana 55
Falatycki A. Piotrkowska 31

J. Weinberg Zawadzka 12
Lenga i Tenenbaum Wólcz. 43
S. Altman Dzielna 27

Garderoba męska:

Anezakowski I' Piotrkowska 73
Bernard Kazmierski Dzielna 22
Hesse T. Andrzeja 1
Jan Just Al. Kościaszki 41
Majewski Konstanyńska 22
Blicn Christjan Średnia 12
Blin G. Piotrkowska 148

Łaszczyński P. Piotrk. 89

Młotkiewicz Sz. Sienkiewicza 56
St. Nowak Piotrkowska 162
J. Wojciechowski Główna 12
Polańczyk J. Piotrkowska 71
Wutke A. Piotrkowska 157

Gumowe wyroby:

Baumgarten I. Piotrkowska 91

A. Boksleitner i B. Boy

Przedstaw. Tow. Prowodnik
Piotrkowska 149

Mirtenbaum J. Piotrkowska 95
Mirtenbaum M. B. „ 58

Garbarnie:

Teodor Karsch Zgierska 104
Ed. Mayer Drewnowska 84

Galanterja;

Biskapska St. Dzielna 1
Bronisław Dzielna 2
Endweiss i S-ka Piotrk. 65
Janiszewska Wł. Przejazd 16
Kołodziejski M. Andrzeja 3
Jarocińska K. Piotrkowska 121
Lissner S. „ 94
Littauer I. „ 40
Stachlewski Ed. Średnia 20
P. i M. Schwalbe Piotrk. 85
Schier J. Piotrkowska 130
Spodenkiewicz J. Nawrot 56

Spodenkiewicz A. Konst. 26
Rychman H. Konstanyńska 30
R. Ritter Milsza
Zygmant Piotrkowska 67

Hotele;

Grand-Hotel Piotrkowska 74
„Savoy“ Krótka 4
„Polonia Palace“ Dzielna 36
„Bristol“ Zawadzka 11
„Pasage“ „ 7

Jubilerzy-grawerzy:

A. Kantor Piotrkowska 74
D. Peszes Piotrkowska 69
A. Lewkowiec i S-ka Piotrk. 89
Aleks Wange Piotrkowska 82
Szepeński Piotrkowska 93
Tambeli A. Andrzeja 6
Jan Chmiel Nawrot 4

Jedwabne wyroby:

Dobrzyński Bernard Piotrk. 10
Rosenberg Bruno „ 103
Förster M. „ 43
Gordon M. „ 61
Papierno „ 47
Zielichowski L. B. „ 19

Komisowo-Handlowe biura:

Koźmiński i Nieniewski Piotr. 83
St. Stankiewicz, Piotrk. 111

Komisowe sklepy:

„Dak“ Piotrkowska 147
L. Drutowski Piotrkowska 90
Grzymski Iguacy Sienkiew. 10
Szule i Kartaj Główna 67
W. Łankiewicz Sienkiewicza 67

Kuśnierskie zakłady::

Tyger Piotrkowska 29
Tyger M. Piotrkowska 38
S. Grosman „ 24

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Kantory wymiany:

Leon Krzywicki Piotrkow. 37
J. Kowalewski Piotrkowska 46
Lewicki Piotrkowska 100
Jan Haneman Piotrkowska 12
Leon Librach „ 50
Hirszberg J. „ 24
Izba Handlowo-Bankowo-Przem.
myśl. Pol. kapeców i przem.
Piotrkowska 80
Littauer M. Piotrkowska 65
Weinberg Samuel „ 58
Kantor Wymiany Nowom. 15

Kolonialne towary i wina:

Bulwa W. Główna 46
Bogdański E. Dzielna 30
Gaganaszwili M. Konstant. 12
Glagla F. Południowa 28
Ignatowicz Bracia Piotrk. 96
Jaworski St. „ 54
Lewandowski M. Długa 12
Druse A. Piotrkowska 83
Styczyńska J. „ 121
Okojew M. E. Dzielna 11
Siła „ 36
Szykier A. Nowomiejska 12
Stadnicki J. Andrzejca 4
Trautwein H. Piotrkowska 73
Tschepke A. Nowy Rynek 9
Wagner Teodor Piotrkow. 101
Wiśniewski P. Benedykta 20
Wolski J. Piotrkowska 3
Wolski K. Konstantynowska 8
Kaczorowski B. Średnia 20
T. Słodyński Sienkiewicza 27

Kamieniarskie przed.:

Pfitzner H. Cmentarna 11
Czapliński W. „ 10
Urbanowski A. „ 22
Konapka W. Nowo-Cegieln. 27

Kapelusze:

Karol Göppert Podleśna 2
Pohanel J. Andrzejca 4
Schlee Herman Targowa 20

Kaładulsko J. Sienkiew. 40
pracownia kapeluszy

Kanalizacja, wodociągi, ogrzewania centralne:

Domański S. Piotrk. 17
Teppe J. H. Miłsza 40
Wagner F. i S-ka Wólczańska 103

Kawa:

Glagla Fr. Południowa 28
Pluton Piotrk. 16, 130 Główna 53
Wagner Teodor Piotrk. 101
Trautwein A. „ 73

Kafle:

Schule Radol fWodna 33

Kapielowe zakłady:

Centralne kąpiele Zachodnia 38
Wolf K. Sienkiewicza 95

Józef Leszczyński Piotrk. 16
„Royal“ Nańska 53

Kawiarnie.

„Polonia Piotrkowska 108
„Savoy“ Krutka 6
„Tivoli“ Piotrkowska 60

KSIĘGARNIE:

Fiszer L. Piotrkowska 47
Stomnicki A. Piotrkowska 24
Przegląd Katolicki Andrzejca 3
Gebethner i Wolff Piotrk. 85

Lombardy:

Akc. Tow. Warszaw. Zachod. 31
„ „ Filja Pasaż Mojera 11

Czelznia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Lampy:

Bankier Adolf Piotrkowska 82
Henig Wł. Piotrkowska 29
Borkowscy Braćia Piotrk. 125
„Siemens“ Piotrkowska 96

Malarskie zakłady:

Badny W. Długa 101
Gostyński i Opoczyński Ziel. 19
Gleis Orła 7
Janowski J. Sienk. 91 (szyldy)
Müller F. Konstantynowska 114
Br. Tarkowscy Sienkiewicza 31
Sleszycki J. Pańska 111 (szyldy)
Pastuszek Wł. Kilińskiego 115

Maszyny do szycia:

Kompanja Singer Piotrk. 86
Perła i Pomorski „ 69

Metalowe tkaniny.

Józef Hesse Andrzeja 40

Meble.

Besser M. Dzielna 14
Nasielski Piotrkowska 9
Kalinski i Ciesielski Piotrk. 69
Szwankowski F. J. Nawrot 82

Mebla żelazne.

Gessler L. Piotrkowska 137
Cielecki W. „ 68
I. B. Wołkowsky Dzielna 11

Muzyczne instrumenty.

Lessig Alfred Nawrot 22
G. A. Teschner Główna 8.
Friedberg i Koc Piotrkowska 90
Kojshwitz K. Pasaż Majera 4

Maszyny do pisania.

Goldberg A. Andrzeja 1

Każnik Wł. Przejazd 6
A. Chasins Wólczańska 37
Telatycki E. i S-ka Piotrk. 69

Mechaniczne zakłady.

Tarski i Cwiklinski Grabowa 32
K. Drzewiński i S-ka Kilin. 97
J. Burchart Brzozowa 13

Twardowicz i Orner Konst. 36
maszyny pickarskie i cakiernicze

Mleczarnie.

Kalinówek Dzielna 3

Rogów Piotrkowska 59
„Helenówka“ Piotrkowska 164
Mł. Ziemi. Łęczyc. Andrzeja 7
S. Jeżewicz Krótka 6a
Warsz. Ziemiańska Al. Kości.
„Ziemiańska“ Dzielna 30
Wężyk Piotrkowska róg Cegiel

Mydło:

„Wygodna“ Cegielniana 68
Kantor Długa 39
Pracznia Południowa 25

Niciarnie:

H. Rosner Pusta 6

Odlewnie

„Wulkan“ Wólczańska 168
J. John Piotrkowska 219
Znamirowski I. Wysoka 38

O c e t ;

Gustaw Keilich Orła 25
Otto „ Główna 10
Karol „ „ 52

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Odlewnie żelaza i fabryki maszyn

Br. Hoffman róg Kil. i Fabryczn.
Tow. Akc. J. John Piotrk. 219
„Ferum“ Kilińskiego 115
Znamirowski J. Wysoka 38
Drzewiński i S-ka Kilińsk. 97

Obrazy.

S. Hershsohn Piotrkowska 115
H. „ „ 103
A. J. Kolski „ 54
M. Likerman „ 81
„Sztuka“ „ 99
L. Spokojny „ 107-16
J. Cwillich Dzielna 11

Ortopedyści.

Kowalski I. Konstancyńska 27

Optycy.

Ponez M. Piotrkowska 65
Postleb Fr. „ 71
Ritter R. „ 85
Urbach Szym. „ 31
Rossak K. Dzielna 1

OBUWIE.

Gabrych A. Główna 47
Janiec J. Andrzeja 24
Pozorski i Jabłoński Nawrot 8
Cichy Wł. Główna 1
A. Jachman Kilińskiego 80
Józef Nagier Piotrkowska 109
Stefan Podgórski Piotrkow. 200
Fulde L. Konstancyńska 12
Górski W. Sienkiewicza 31
Jakubiec J. Konstancyńska 26
Kowalezyk J. Cegielniana 25
A. Lewandowski i W. Sobolew-
ski Cegielniana 24
Nowakowski J. Piotrkowska 9
W. Jędrzejewski Andrzeja 19
Obreński T. Piotrkowska 115

Fabryka form do obuwia
(kopyt), oraz prawideł do
rozpychania obuwia i do nóg
niekształtnych
E. CZARNOMSKI Pańska 46

Ogrodnicze zakłady i kwaciarnie:

Bahr H. Główna 22
Stoiński J. Brus-Zdrowie
Michlewska i Stillerówna Piotr. 4
Lenica B. Główna 2
Jasiński L. Andrzeja 10
Kaczyński F. Konstant. 19
Kończakowski I. Piotrk. 85
Skorasiński J. Konstant. 37
J. G. von de Weg Piotrk. 96
St. Karwacki Brzezińska 104
Stow. Ogrodnicze Dzielna 25
P. Seidel Piotrkowska 155

Platery i srebrne wyroby:

Norblin, Bracia Buch i Werner
Piotrkowska 11
Fraget Józef Piotrkowska 99

Pończochy:

J. A. Kohan Pańska 13
M. Jabłoń Rozwadowska 23

Powroźnicze zakłady:

Zakład powroźniczy, fabryka
lin i pasów transmisyjnych
OSKAR DRESSLER
Piotrkowska 174

Przybory podróżne:

Grabowiecki R. Piotrkowska 59
i Dzielna 2

Przewozowe kantory.

Lentz M. Przejazd 2
Szczeciński F. i S-ka Piotrk. 89

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Szafranowski R. Piotrk. 69
Glücksman B-cia Sienkiew. 29
Janowski A. Benedykta 7
Bracia Bergman Kilińskiego 112

POWOZY:

Kalkbrenner P. Benedykta 26
Sommer H. " 16
Paruszewski W. Cmentarna 8
Stolarski i S-ka Radwańska 12

Pralnie chemiczne i farbiarnie.

M. Sobociński Średnia
E. Felsz Południowa 30
W. Darczyński Brzezińska 5
Średnia 20

E. Muszynski Dzielna 22

L. Friedrich Konstantynowska 40
Podleśna 16 Przejazd 2
J. Staniszeski Północna 14

Piśmienne materiały:

Akowie A. I. Piotrkowska 56
Bazar Szkolny Konstant. 20
Browicz M. Cegielniana 38
Brauner Piotrkowska 98
Nasielski B. A. Cegielniana 5
Luxenburg D. Średnia 11
Popowski N. D. Nowomiejsk. 15
Ostrowski A. I. Piotrkowska 55
Szopska K. Dzielna 2
Strzelecka M. Zielona 15
Tyber A. I. Piotrkowska 49
Plichowska H. " 50
Margulies J. L. Południowa 4
Petersilge J. Piotrkowska 123
A. U. Laksenberg Piotrkow. 31
J. Woźnica Piotrkowska 126
Lichtenstein B. Nowomiejska 5
Smolke i Petersilge Piotrk. 93
J. Szmysio Długa 17

Restauracje.

St. Galasiński Piotrkowska 108
„Gastronomja" Piotrkow. 43/45

Rakowski A. Piotrkowska 3
„Polonia" róg Przejazd i Kilin.
Wiśniewski B. Pasaż-Majera

Rolnicze maszyny.

Handl. Tow. Roln. Kilińsk. 50
Abramowicz A. Główna 65

Szkló porcelana i kryształ

Bogusławski K. Piotrk. 100

Fabryczny skład porcelany
„CMIELÓW"

Piotrkowska 31

Poleca w wielkim wyborze:
Serwisy stołowe, garnitury do ka-
wy i herbaty. Szkló stołowe i kry-
ształy. Garnitury na amywalnie,
wazony, figury, akwarje i t. p.
— CENY STAŁE FABRYCZNE.—
Specjalność: Wyprawy ślubne.

Kapezyk Aleja Kościuszki 11
L. Lewin Piotrkowska 83
Sanne Olga " 101
Sanne Thea " 175
M. Neiberg i S-ka Północna 4

Składy skór:

Solomon Bialer Wólczańska 69
Bergman Piotrkowska 44
Herbst Sienkiewicza 4

Śrób i nitów fabryki:

Jarisch i Petruszka Wodna 26

Stalowe wyroby:

Bieńkowski Piotrkowska 55
E. Boesig " 132

Studniarskie przedsiębiorstwa:

Barezak i Kusak Nawrot 37
Sześciński St. Rokocińska 7

Uczelnia Praktycznej Handlowości **Paweł Kin**, Karola 8

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Techniczne artykuły i żelaza skł.;

Arnekker i S-ka Piotrkow. 91
 Bronowski Ab. Nowy Rynek 7
 Bande E. Piotrkowska 50

Hartowy skład żelaza
 A. ARNSTEIN, Dzielna 7

Feldbrill D. Piotrkowska 167
 Somya Karol " 192
 Mogk Karol Nawrot 4
 Leszczyński i Kozłowski Piotrkowska 21
 Krell H, Konstantynowska 44
 Weinberger Michał Piotrk. 145
 Warszawski Henocho Piotrk. 107

Techniczne biura:

Łuba i S-ka Kilińskiego 78
 S. Domański i S-ka Piotrk. 17
 Artar Credo Krótka 9
 Turski i Cwikliński Grabowa 52
 Jan Szopiński Cegielniana 85

Trykotaż:

St. Berger Piotrkowska 59
 M. Schönborn Nawrot 23
 I. Frenkiel Dzielna 3
 E. Sässman Piotrkowska 95

Tapicerzy:

Drozdowski F. i S-ka Nawrot 23

Łuczak W. Rozwadowska 2

Tapety:

Butschkat A. Piotrkowska 113
 Gostyński i Opoczyński Ziel. 19
 Działoszyński A. Piotrkowska 56

Wagi:

Danecki T. Piotrkowska 178
 GEHA Krótka 5
 Akuratność Konstant. 56
 Jakubka E. Piotrkowska 156
 Rogalski i Syn Srednia 24
 Sławiński A. Dzielna 48

Ubezpieczeń tow.:

Salamandra Benedykta 2
 Snop Sienkiewicza 31
 Przechodność Przejazd 6
 Polonia i Wita Benedykta 1
 Warszawskie Piotrkowska 96
 Wisła Piotrkowska 167

Zegarmistrzowskie zakłady:

Jan Placek Brzezińska 10
 F. Dębowski Piotrkowska 186
 Bartaszek E. Piotrkowska 145
 A. Kletzel Piotrkowska 118
 Jan Chmiel Nawrot 4
 Wojezak Główna 51

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karola 8

← DODATKOWE UZUPEŁNIENIA: →

BANKI:

Bank Handlowy Aleja Kościuszki 15
Bank Handlowy w Warszawie Dzielna 17
Bank Spółek niemieckich w Polsce
Aleja Kościuszki 45/47
Goldfeder Piotrkowska 50
Ryski Bank „ 57
Warrant „ 56
W. Landau „ 29
Bank Zachodni „ 52
Bank Kapiński „ 74
Tow. Wz. Kr. Przemysł. Łódzkich Ewangelicka 11/15
Łódzkie Tow. Wz. Kredytu, Piotrkowska 43/45
Tow. Wz. Kredytu Łódzk. Kapeów i Przemysł. Piotr. 17
Polska Kasa Krajowa Piotrkowska 57
Izba Handl. Bankowo-Przemysł. Polskich Kapeów
i Przemysł. Chrześcijańskie m. Łodzi Piotrkowska 80

Biura budowlane:

Arndt Aleksander Senatorska 23
Fr. Stark Południowa 40
Rode Robert Zakąta 78

Łokciowe towary:

Berkowicz B. Nowomiejska 1
Ch. N. Łaznowski Cegielniana 39
Pfeifer R. Nawrot 15
Współdzielce Tow. Andrzejka 3

✓
Tłocznia J. Szymborski Łódź, Długa, № 17.

Uczelnia Praktycznej Handlowości Paweł Kin, Karoła 8

Warsztaty elektrotechniczno-mechaniczne H. BERNDT i S-ka Targowa 17

KIM JEST KOŚCIUSZKO.

Obok prastarego Wawelu, nieopodal Krakowa wznosi się wzgórze wysokie, usypane w roku 1818 rękoma wszystkich warstw ludu polskiego ku czci bohatera, co na obu półkulach ziemi walczył o wolność, którą gorąco umiłował i szeroko pojmował, jako przyrodzone prawo każdej jednostki ludzkiej, wchodzącej w skład narodu.

Na szczycie tego imponującego rozmiarami wzgórza widnieje prosty głaz kamienny z lakonicznym napisem: „Tadeuszowi Kościuszce wdzięczny naród“. I nic niema więcej, niema tam ani tytułów człowieka, ani jego godności i stanowisk, jakie w życiu zajmował. Istotnie, nie potrzeba nic więcej, bo imię Kościuszki tak głęboko wyryte jest w sercu każdego Polaka, pamięć jego czynów tak silnie utkwiała w umysłach synów tej ziemi, że nie znajdzie w niej pacholęcia, któreby nie wiedziało „kim był Kościuszko“, co zdołał dla narodu polskiego, że imię jego po wieczne czasy otaczane być winno szacunkiem, pamięć czczona, bo stanowi chlubę naszego narodu. Niewiele bowiem znajdzie się w długim pasmie dziejów postaci, któreby porównać można było z naszym bohaterem w chłopskiej sukmanie. — Gorąca miłość Ojczyzny, oparta na szczerym, głęboko odczuwanym patryjotyzmie, szlachetne męstwo, zdolne do najwyższych poświęceń, płomienna odwaga, ale bez brawury, nie cofająca się przed niczem, gdy idzie o sprawę wolności, pojętej w całym znaczeniu tego słowa i opartej na zasadzie, że tam się kończy wolność każdego, gdzie zaczyna się cudza niewola; prawość charakteru nieskalanego najmniejszą skazą, dobroć i miłość bliźniego, posunięta do zaparcia własnego „ja“, gdy idzie o pomoc drugiemu, prawdziwie nieszczeniwiemu, wysoki poziom pojmowania godności osobistej i godności narodowej. Oto zasadnicze rysy, oprzymieniające postać naszego bohatera narodowego, którego zwłoki w roku 1818 przywiezione ze Szwajcarii, gdzie szlachetnego żywota dokonał, spoczęły w podziemiach Katedry na Wawelu w grobach królewskich, tuż obok sarkofagów długiego poczetu królów polskich. — I słusznie należy mu się to miejsce wiecznego spoczynku, bo jego czyny i nieskalany żywot oblekły postać Kościuszki dostojnością majestatu, godnego purpury monarchy, a nieraz w wielu wypadkach przewyższającego jej świetność szlachetnością czynów i prześnionych snów. —

On pierwszy w Polsce zrozumiał, jaką potęgą jest lud wieśniaczy i gorąco upominał się o jego równouprawnienie z innymi stanami — dawnej Rzeczypospolitej Polski, on pierwszy powołał ten lud wieśniaczy do boju w obronie upadającej Ojczyzny i na jego czele odniósł świetne nad wrogiem zwycięstwo pod Raclawicami w dniu 4-ym kwietnia 1794 roku. Jego

pamięć głęboko czi cała Polska, a szanują ją i inne narody, nawet wrogie idei niepodległości Polski. Wizerunek Kościuszki po wsze czasy był symbolem wszystkich późniejszych naszych walk o odnowienie niepodległej naszej Ojczyzny. Noszono go jak relikwie na piersiach i klamrach pasów w latach bezpośrednio poprzedzających powstanie styczniowe, a w roku 1863 wiódł on wojowników naszych do nowych bojów za wolność Ojczyzny. Jest to jedna z tych promiennych postaci, do których zastosować można następujący wiersz:

„Kiedy otworzę historyczne księgi,
Kiedy się wczytam w ojców moich dzieje,
W owe dni jasne chwały i potęgi,
Pierś żywiej dysze, krew ogniem goreje.
Z pomroku dziejów poważne postacie
Jedna za drugą długim korowodem
Stają przed oczy w promienistej szacie,
By dać świadectwo za dzielnym narodem,
Co mógł był rzucić pod zwycięskie stopy
Jeden po drugim ludy Europy.
Gdyby zbyt wiele nie czynił swawoli
I nieco wcześniej ulżył chłopskiej doli...”

Bo Kościuszko na długo przed Wyspiańskim dojrzał, że chłop polski ma coś z Piasta i uznał jego potęgę, moc niezwalczoną Polski Ludowej.

RÓD KOŚCIUSZKÓW.

Dziwną losów kolejną naród polski obchodzi stuletnią pamiątkę śmierci Tadeusza Kościuszki w chwili, gdy jak przed stu laty wali się w gruzy stary porządek rzeczy pod naporem nieznaney dotychczas ludzkości katastrofy dziejowej, a w jej szalonym wirze wypadków powstaje do nowego życia, po stuletniej przeszłości niewoli, odnowiona Polska, Polska Ludowa, oparta na szerokich zasadach demokratycznych, na prawach ludu wieśniaczego i roboczego, do swobodnego życia w ramach jednakich praw, jednakich obowiązków dla wszystkich, których On był zawsze gorliwym rzecznikiem i walecznym bojownikiem. Kościuszko sprawie niepodległości Polski cały swój żywot poświęcił, w odrodzenie jej głęboko wierzył i wiarę tę w sercach naszych umocnił tak głęboko, że pomimo tylu ciosów i rozczarowań przetrwała aż po dzień dzisiejszy. To też czcząc pamięć jednego z najdzielniejszych mężów naszego narodu i szermierza wolności, życie jego i pamięć jego czynów z głęboką wdzięcznością i czcią rozważać powinniśmy.

Ród Kościuszków wywodzi się z Rusi Litewskiej, gdzie jeden z jego dziadów cenne oddawał usługi Jagiellonom, za co od Zygmunta Starego szlachectwem i wioską Siechnowice, położoną w województwie Brzesko-Litewskim, obdarzony został. Z początkiem 16-go wieku Konstancy, z ruska Kost-Kostiuszko zwany, wziął za żonę Hannę, księżniczkę Holsztyńską, rodowitą litwinę, która wyznając wiarę rzymsko-katolicką, pierwiastek kultury zachodniej do rodziny wniosła. Około roku 1600 ród panów na Siechnowicach został ostatecznie polskim rodem szlacheckim. W ten sposób we krwi przyszłego zwycięscy skojarzyły się trzy pierwiastki, na których potęga

Jagiellonów spoczywała: polski, litewski i ruski. Pozostał Kościuszko wierny tej tradycji rodowej przez cały swój żywot, nigdy nie przykładając ręki do targów, gdy o granice Polski chodziło. Znaną jest jego odpowiedź, dana Napoleonowi I, który go dla swoich planów chciał zjednać: „Na obu półkulach za wolność walczyłem, nigdy nie oddam swej szabli na usługi despotyzmowi“.

Kościuszko przeczuł Napoleona i jego samolubne plany. Panowie Siechnowiccy różnych doświadczali losów w miarę, jak wichry wypadków dziejowych nawę państwa Polskiego to w tę, to w ową stronę chwiały. Zubożali wreszcie w wieku XVII wraz z krajem, który skutkiem wypadków dziejowych również zubożał. Kiedy jednak wróg coraz śmieiej gospodarzył w kraju, naród się upamiętał i żądał reform. Na te czasy właśnie przypada żywot Ludwika Kościuszki, ojca naszego bohatera. Wskutek przesileni finansowych, panujących w Europie i Polsce w latach od 1620 do 1670 trzeba było rodowy majątek odstąpić bogatszym krewnym i Siechnowice po pół trzecia wieku pozostawania w rodzie Kościuszków, przeszły w inne ręce. Ludwik Kościuszko zmuszony szukać innych źródeł dochodów, miał ochotę wstąpić do wojska, ale rdzewiały wówczas szable w Polsce, ku wielkiej szkodzie narodu. Obrębny i roztropny Ludwik osiadł tymczasem na wygodnej dzierżawie w Mereczowszczyźnie, został miecznikiem Brzesko-Litewskim i ożenił się z Teklą Retmańską.

W Mereczowszczyźnie w powiecie Słonimskim dnia 12 lutego 1746 roku urodził się nasz bohater narodowy i otrzymał przy chrzcie świętym imiona: Andrzej, Tadeusz, Bonawentura, używał jednak przez całe życie tylko drugiego imienia. W trzynastcie lat potem rodzina Kościuszków znalazła się znów w Siechnowicach, jeno ojca Tadeusza, który majątek rodowy wykupił—już wówczas nie stało. Padł zamordowany przez chłopów w roku 1768.

Po jego śmierci matka Tadeusza wzięła sprawy domowe w krzepkie dłonie i chowała go w tradycji męża niczem nie splamionej, w uczciwości i skromności. Zasłynęły wówczas szkoły, utrzymywane przez OO. Pijarów w Lubiczowie na Polesiu. Do szkół tych oddano młodego Tadeusza wraz z jego bratem. Tymczasem w Warszawie poczęto myśleć o reformach, które popierać zaczęły rody Czartoryskich i Potockich. Troszczono się przytem o pomnożenie wojska, o zaopatrzenie go w uzdolnionych zawodowo oficerów. Kosztem króla Stanisława-Augusta ufundowano szkołę wojskową w Warszawie, do której wstąpił po wielkich staraniach młody Tadeusz Kościuszko, czując silne powołanie do stanu rycerskiego, znać odziedziczone po ojcu. W szkole tej, urządzonej na wzór szkół wojskowych francuskich, bohater nasz kształcił się pod okiem Czartoryskiego, generała ziem podolskich i odznaczył się wybitnymi zdolnościami. Po trzech z górą latach gorliwych studjów, wyjechał za granicę, by dalej kształcić się w zawodzie wojskowym.

KOŚCIUSZKO ZA GRANICĄ.

Kiedy Tadeusz Kościuszko przebywał w Niemczech, we Włoszech i Francji, aby dalej kształcić się w wojskowym zawodzie, w kraju tymczasem zaszły wypadki doniosłej wagi. W latach od roku 1764 — 1768 wzmocniły

się stronnictwa przeciw królowi Stanisławowi-Augustowi i wogóle polityce dworskiej. Uchwały konfederacji radomskiej i sejm warszawski z roku 1768, a zwłaszcza nadanie praw dysydentom t. j. uczestnikom obcych wyznań spotęgowało niezadowolenie. W roku 1768 dnia 29 lutego zawiązała się w Barze w województwie podolskiem konfederacja, której referendarzem został obwołany Józef Pułaski, starosta warecki. Miała ona dwa stronnictwa arystokratyczne z Adamem Krasieńskim, biskupem kamienieckim na czele i demokratyczne, które nie miało wyraźnie określonych przywódców, przeciwne było reformom i pragnęło utrzymania dawnego ustroju rzeczypospolitej szlacheckiej, z dożywotnim ukoronowanym prezydentem na czele. Przeciwnie stronnictwo arystokratyczne pod przewodnictwem biskupa Krasieńskiego i familji Czartoryskich usiłowało nawiązać stosunki dyplomatyczne z państwami zagranicznymi, uzyskawszy poparcie i o ileby zgodziły się na to detronizować Stanisława-Augusta, a na tron polski powołać elektora Saskiego. Stronnictwo to po skończonej wojnie z Rosją zamierzało zaprowadzić niezbędne reformy polegające na utrzymaniu silnego rządu, rozszerzeniu praw mieszczaństwa i wzięciu pod opiekę prawa ludu włościańskiego. Powstrzymało ono szlachtę od działań, lecz wkroczenie wojsk rosyjskich wywołało wojnę. Król wysłał gen. Mokronowskiego, by wraz z wojskami rosyjskimi tłumił rozruchy. Konfederacja barska po kilku szczęśliwych bitwach, osaczona w Barze wyparta została na Wołoszczyznę. Po jej upadku jeden z wybitnych wodzów konfederacji-Kazimierz Pułaski-wyjechał do Ameryki, gdzie razem z Tadeuszem Kościuszką walczył po stronie Stanów Zjednoczonych, wybijających się na wolność z pod panowania Anglii i zginął w bitwie pod Sawanrot. Nastąpił pierwszy rozbiór Polski w roku 1772. Był on jakby uderzeniem maczugi w mózg narodu. Rozbudził go z długiej śpiączki, otrzeźwił i skłonił do zastanowienia się nad losem kraju, chylącego się do upadku. Zebrał się w roku 1788 sejm w Warszawie, zwany wielkim,—bo obradował aż cztery lata nad wprowadzeniem reform niezbędnych nad uzdrowieniem państwa, którego budowa w gruzy sypać się poczęła. Rezultatem tych obrad było uchwalenie przebudowy rządów w Polsce, zawarte w uchwałach sejmowych, które pod mianem konstytucji ogłoszono i zaprzysiężono, w dniu 3-go Maja 1791 r. Był to wiekopomny akt, chlubę przynoszący Polsce, lecz losy nie dozwoliły mu wejść w życie. Rosja zagroziła wojną, panowie i szlachta, niechętni reformom, zawiązali Konfederację w Targowicy, do której pod naciskiem rządu petersburskiego, przystąpił i król Stanisław-August, pomimo że zaprzysięgł konstytucję majową. Wieści z kraju doszły Kościuszkę na obczyźnie, lecz nie przerwały jego studjów. Przez cztery lata Kościuszko gorliwie pracował nad naukami, studjując z zamiłowaniem taktykę wojskową, co ze zdolnego oficera zrobiło później dzielnego wodza i bohatera narodowego. Do kraju powrócił w roku 1774 młody Tadeusz. Stosunki były wówczas straszne, wojsko zredukowane. Sejm bagnetami zmuszono do zatwierdzenia rozbioru Polski. Niebyło miejsca w wojsku polskim dla Tadeusza Kościuszki, osiadł więc w majątku rodzinnym w Siechnowicach, zrzuconym przez złą gospodarkę jego brata. Lata 1774 — 1775 przeszły Kościuszcze na borykaniu się z trudnemi warunkami materjalnemi. Nasuwało mu to myśl, by próbować szczęścia w wojsku saskiem. Miał też zamiar wyjechać do Ameryki. Tymczasem osiadł u wojewody Sosnowskiego w Ziemi Lubelskiej.

KOŚCIUSZKO w DOMU WOJEWODY SOSNOWSKIEGO.

Pobyt w domu wojewody Sosnowskiego, który gorliwie protegował zdolnego, świetnie wyszkolonego młodego oficera — obiecywał Kościuszcze karierę w wojsku narodowym, którą atoli, zbyt wczesnie zważyła pierwsza i jedyna miłość naszego bohatera, której wiernym pozostał aż do śmierci. Urodziwa, pełna cnót i zalet niewieścich córka wojewody Ludwika wywarła na młodym oficerze o dziewiczym sercu niezatarte niczem wrażenie i pozyskała gorącą jego miłość. Pełen zalet młody oficer, gorący patrijota o płomiennym sercu, nie był obojętnym młodej niewieście. Zaczęły się dla obojga dni pełne czarów i uroku, które ten tylko zrozumieć jest zdolny, kto choć raz w życiu ukochał kobietę szczerze i głęboko. Ale były to zarazem dni smutku i goryczy, niepokojów i trosk. O małżeństwie wojewodzianki Sosnowskiej z ubogim szlachcicem, oficerem bez stanowiska, mowy być nawet nie mogło. Rozumiał to dobrze Kościuszko i postanowił opuścić dom Sosnowskiego i wprowadzić pierwotny swój zamiar w czyn, powzięty w roku 1776, t. j. wyjechać do Ameryki, gdzie zawrzała wojna o niepodległość kolonji angielskich, dokąd też po upadku konfederacji barskiej udał się Kazimierz Pułaski.

KOŚCIUSZKO w AMERYCE.

W sto lat dopiero po odkryciu Ameryki przez Krzysztofa Kolumba zjawili się w Ameryce Północnej pierwsi osadnicy angielscy, lecz znać nie podobał się im ten surowy, lasami pokryty pusty kraj, w którym koczowali tylko dzicy Indianie, przenosząc się gromadkami z miejsca na miejsce, zajęci rybołówstwem i polowaniem na dzikiego zwierza i walkami między sobą. Pierwszą gromadą Europejczyków, którzy przybyli na wybrzeże Ameryki Północnej, byli rybacy angielscy, którzy jednakże zniechęceni odpłynęli wkrótce do Anglii. W parę lat później nowa gromadka Anglików złożona ze 190 osób, spróbowała na stałe osiąść na nowej ziemi. W ślad za nią poszły i inne narody. Około roku 1515 osiedli tam Holendrzy, którzy założyli miasto, nazwane przez nich Nowym-Amsterdamem w tym miejscu, gdzie dziś leży New-York. Tym sposobem dla tysięcy ludzi utworzyło się ujście do nowej ziemi za ocean Atlantycki, gdzie czekała ich ciężka praca, ale bogata w rezultaty. Z początku tylko setki, później tysiące ludzi różnych narodowości napływało do Ameryki Północnej, bez różnicy płci. Rozdzielili się szybko, wykarczowali lasy, osuszili bagna, pobudowali osady i miasteczka i w ciągu lat niewielu dali początek nowej kolonji angielskiej, którą nazwali Nową-Anglią. Był to początek dzisiejszej wielkiej zaoceanowej Rzeczypospolitej Stanów Zjednoczonych, liczących obecnie 70 milionów ludności i zajmującej obszar ziemi, większy niż cała Europa. Kolonje te rządziły się same na zasadach samorządu gminnego, lecz kraj macierzysty wywierał na nie wpływ doniosły i ograniczał ich swobodę, zwłaszcza pod względem gospodarczym. Anglja widziała w tych kolonjach, rosnących jak na drożdżach, nowy rynek zbytu, potężniejący coraz bardziej i wyzyskać go pragnęła. Około roku 1750 kolonje Angielskie w Ameryce liczyły już przeszło milion mieszkańców. Rząd Angielski trapił kolonistów rozmaitemi szykanami, w rodzaju opłat stemplowych, ceł, zakazu wywożenia surowych produktów gdziekolwiek,

oprócz Anglii, oraz sprowadzania do osad, lub wyrobu na miejscu potrzebnych przedmiotów, które można było sprowadzać tylko z Anglii. Wreszcie nałożenie cła na herbatę, przywożoną wyłącznie z Anglii wywołało wrzenie w kolonii, które w rezultacie doprowadziło do wybuchu powstania. Na głównego dowódcę powołano Jerzego Waszyngtona z Wirginji.

Francja, która od roku 1754 przez szereg lat prowadziła wojnę z Anglią zakończoną jej zwycięstwem, wysłała w pomoc powstańcom amerykańskim korpus wojsk swoich pod dowództwem Lafayett'a.

Kościuszko, który po opuszczeniu domu wojewody Sosnowskiego wyjechał do Francji, zkąd udał się do Ameryki, gdzie przybył w roku 1778.

Odnacząwszy się przy oblężeniu New-Yorku, został mianowany adjutantem Waszyngtona, później pułkownikiem i generałem brygady. Z obu polaków, walczących w szeregach wojsk amerykańskich, Pułaski poległ w bitwie pod Sawanrot, Kościuszko zaś, ozdobiony orderem Cincinaty, za waleczność, wynagrodzony obszarem ziemi i dożywotnią pensją za zasługi, położone w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, powrócił do Ojczyzny, by w niej tem większą jeszcze okryć się sławą.

Niepodległość Stanów Zjednoczonych ogłoszoną została na samym początku powstania w roku 1776. Popiersia Tadeusza Kościuszki i Kazimierza Pułaskiego po dzień dzisiejszy zdobią salę obrad kongresu Stanów, naczelnego zgromadzenia reprezentantów narodu, ustanawiającego prawa i dającego dyrektywy prezydentowi. Pamięć Tadeusza Kościuszki po dziś dzień żyje w Stanach Zjednoczonych Ameryki Północnej, a jego posągi zdobią kilka miast amerykańskich.

POWRÓT KOŚCIUSZKI DO OJCZYZNY.

Po powrocie z Ameryki, zawezwany przez Stanisława-Augusta, wstąpił Kościuszko w roku 1783 do wojska polskiego w stopniu generała. W wojnie, prowadzonej wówczas z Rosją, walczył pod znakami księcia Józefa Poniatowskiego i odznaczył się w bitwach pod Zielonką 17-go Czerwca 1792 roku i pod Dubienką 18 Lipca tegoż roku.—Zapoczątkowana pomyślnie kampanja z roku 1792 kończy się haniebnie.—Król przystępuje do Targowicy; stronnictwo zachowawcze, moskalofilskie bierze górę.—Zaczynają się ruchy targowiczian i prześladowanie stronnictwa postępowego, przepełnionego patryjotyzmem, które chowa się głębiej w łono narodu, lecz nie daje za wygranę.—Następuje drugi rozbiór Polski, zatwierdzony pod grozą bagnetów przez sejm grodzieński, zwany „niemym“, bo zebrani na nim posłowie, otoczeni wojskiem i działami rosyjskimi, przez trzy dni zachowywali głuche milczenie, które w rezultacie uznano za znak zgody i traktat rozbiorowy został podpisany. Z obszernego państwa, obejmującego niegdyś 20.300 mil kwadratowych przestrzeni z 20 milionami mieszkańców pozostało zaledwie około 4.000 mil kwadratowych z czterema milionami mieszkańców. Był to kraj długim pasmem ciągnący się od Wilna przez Warszawę i Kraków, oddzielający Prusy od Rosji.—Kraj ten otoczony ludnością chociaż politycznie żyjącą w obcych państwach, ale sympatyzującą z nią i złączony krwią, miał wszelkie warunki odrodzenia jego dawnej potęgi.—Rozumieli to dobrze patryjoci, zdający sobie dokładnie sprawę, że i ta reszta dawnej Polski skazaną jest na zagładę. Postanawiają ratować ją jedynym środkiem, jaki dyktowała rozpacz.—Lepiej bowiem było wszystko

postawić na jedną kartę, niż czekać z założonemi beczynnie rękoma na ostateczny habienny koniec.—Trzeba było ratować bodaj dobre imię Polski, jeżeliby jej samej uratować się nie dało.—Przykład Francji, która podówczas zwycięsko walczyła z całą koalicją państw europejskich, które przeciw niej wystąpiły; wieści dochodzące z obszarów zabranych, które obsiadła cała szarańcza gorliwych urzędników i obdzierała haniebnie, niszcząc dobrobyt społeczny, szerząc nieznany dotychczas polakom ucisk, podziały podniecająco. Patryjoci, licząc przedewszystkiem na wojsko, które nie ochłonęło jeszcze po haniebnym przerwaniu kampanji, w której wiekopomną okryło się sławą, dążąc od zwycięstwa do zwycięstwa, jako też i lud warszawski, zbudzony do życia i uświadomiony patryjotycznie przez konstytucję 3-go Maja oraz lud wiejski, któremu też konstytucja zapowiedziała jaśniejszy byt i wzięła go w gorliwą opiekę.—Ucisk wreszcie, jakiego się dopuszczali rosjanie, uważając już resztę Polski za swoją własność, był wyborym sprowokowaniem patryjotów, zjednoczonych w 3-ch kółkach, z których jedno stworzyło się w Warszawie, w którym rej wodził generał Działyński, obywatel Jelski i bankier Kapostos.—Nawiązało ono stosunki z wojskowymi i wielu wyższych oficerów wciągnęło do spisku.—Drugie koło pracowało w Krakowie, trzecie koło emigracyjne z Potockim i Kołłątajem na czele utworzyło się w Dreźnie. We wrześniu 1793 roku wszystkie te trzy koła zjechały się na naradę w Lipsku i postanowiły powołać na naczelnika narodu Tadeusza Kościuszkę, który podówczas właśnie bawił w Lipsku.

KOŚCIUŠZKO NACZELNIKIEM NARODU.

Bezpośrednio przed powstaniem kościuszkowskim, stan kraju był okropny. — Rosja, uzyskawszy na sejmie grodzieńskim prawo wprowadzenia wojska swego do Polski, skorzystała z niego skwapliwie, by rozstawiwszy oddziały swoje po kraju, skrępować tym sposobem ruchy wojska polskiego i mieć nad niem bezustanną kontrolę.—Warszawę zajął korpus wojsk rosyjskich różnej broni pod wodzą nowego ambasadora w Polsce Igelstrema, Kraków zajmował oddział generała Łykoszyna.—W Warszawie istniały wówczas obok siebie dwa rządy, jeden słaby i ślepo posłuszny rozkazom Petersburga—króla Stanisława Augusta, drugi, ambasadora Igelstrema którego charakter oparty był na despotyzmie, szpiegostwie i ucisku.—Stronnictwo patryjotyczne zmuszone było do pracy potajemnej, pracy w ukryciu.—Po raz to pierwszy stworzył się wówczas u nas rząd narodowy tajny, dotychczas w dziejach Polski nieznanym.—Tadeusz Kościuszko liczył w tej epoce 47 lat.—Był on w sile dojrzałego wieku, pełnego rozwoju umysłu, energii i przedsiębiorczości.—Jako naczelnik narodu obejmował stanowisko dyktatora, nieznanego dotąd narodowi polskiemu. Wybór koła patryjotycznego najlepiej świadczy o czystości zamiarów tych ludzi, twórców konstytucji majowej z roku 1791. — Oddawali oni Naczelnikowi narodu nie tylko władzę nad jego siłami zbrojnymi, ale i nad całym narodem. — On jeden jedyny stawał się głową państwa i narodu, jego prawodawcą i absolutnym władcą, panem życia i śmierci. — Nie było wówczas godniejszego na to stanowisko człowieka w całej Polsce nad Kościuszkę, który po haniebnem zakończeniu kampanji z roku 1792 podał się, wraz z księciem Józefem Poniatowskim do dymisji i wyjechał za granicę. Cichy i skromny Kościuszko, człowiek

niepokalanej uczciwości, waleczny jak bohater, nie ubiegający się nigdy ani o bogactwa ani o honory, lub władzę, jedynym był mężem w owych tak smutnych czasach, w których trudno było o ludzi uczciwych, na których mógł paść wybór takich patrijotów, jak Potocki Ignacy, Hugo Kollataj i inni. Ze łzami w oczach, z całą znajomością odpowiedzialności, jaką bierze na swe barki, przyjął Tadeusz Kościuszko odpowiedzialne i godne stanowisko naczelnika narodu, gotując się do walki na śmierć lub życie, by zmyć hańbę Polski i skruszyć kajdany, nałożone przez obcą przemoc i chciwość. Rozpatrzywszy się w sytuacji, Kościuszko uznał wybuch za przedwczesny i kazał czekać. — Dla uspienia podejrzeń Rosji wyjechał nawet do Włoch. Tymczasem niecierpliwłość ludu warszawskiego i wojska rosła. Wojsko nie chciało czekać, bo groziła mu redukcja, zatwierdzona przez sejm grodzieński, a dotąd jeszcze nie wykonana. Po zawiadomieniu o tem przez patrijotów w styczniu 1794 r. wraca Kościuszko potajemnie do kraju i bawi na lewym brzegu Wisły w okolicy Hebdowa.

W marcu 1794 roku pod naciskiem Igelstrema ogłasza nareszcie rząd króla Stanisława-Augusta redukcję wojska do 15-tu tysięcy ludzi. — W Koronie ma zostać tylko 8665 ludzi, a na Litwie 6584. — Uprzejmy ambasador oświadcza, że reszta wojska może przejść na służbę carowej Katarzyny II. Nie było już ani chwili do stracenia. — Generał Madaliński stojący między Bugiem, a Narwią na północy, otrzymawszy rozkaz zredukowania swojej brygady — odmówił posłuszeństwa. — Nie czekając, aż go do tego zmuszą siłą rusza przez kraj, zajęte przez prusaków, ku Krakowowi, znosząc po drodze drobne posterunki pruskie. — Na wieść o zbliżaniu się wojska polskiego generał Łykoszyn dnia 23 marca 1794 r. opuszcza Kraków i stacza niepomyślną dla siebie potyczkę pod Kozubowem z brygadą Mangeta, przybyłą z Pińczowa. Madaliński zaś walczył pomyślnie z generałem Tormasowym na granicy województwa krakowskiego. — Wojna więc rozpoczęła się na dobre. —

PRZYSIĘGA KOŚCIUSZKI.

Po ustąpieniu Łykoszyna z Krakowa w mieście pozostała tylko załoga polska. — Ludność odetchnęła, a dla patrijotów otworzyło się wolne pole działania. — Kościuszko już był w Krakowie, gdzie mieszkał na przedmieściu w dworku generała Wodzińskiego. — Nadszedł ranek dnia 24 marca roku 1794. — W mieście panował dziwnie uroczysty nastrój. Ładna pogoda wiosenna wywołała na ulicę tłumy mieszkańców, przeważnie ze sfer drobnego mieszczaństwa i ludu wieśniaczego z pobliskich okolic. Było też i sporo szlachty województwa krakowskiego. Na rynku przed ratuszem pojawiły się dwa bataljony piechoty polskiej i uformowały się w rozwinięty front, ze sztabem i generalicją na czele. Bębny uderzyły werbel, żołnierze sprezentowali broń, bo na rynku ukazał się Tadeusz Kościuszko, naczelnik narodu. Nie miał na sobie błyszczącego złotem lub srebrem munduru, ani żadnych oznak wysokiego jego stopnia. Przybrany był w skromną białą sukmanę wieśniaków krakowskich i rogatywkę czerwoną z pawiem piórem; przy boku przypasaną miał zwykłą szablę w czarnej, skromnej pochwie. Stał przed frontem bataljonu i po powitaniu wojska i ludu, kazał tuż stojącemu obok niego Linowskiemu, b. posłowi ziemi krakowskiej na sejm, odczytać akt po-

wstania. Głosem doniosłym i wyraźnym przy panującej ciszy wśród tłumów, których gwar naraz ucichł, odczytał Linowski akt o przystąpieniu do powstania województwa krakowskiego, nawołujący wszystkie ziemie polskie, by toż samo uczyniły. Piękny ten akt zawiera następujący najwyraźniejszy ustęp: „Przytłoczeni ogromem nieszczęścia, znękami bardziej zdradą, niż orężem nieprzyjaciela, postradaliśmy Ojczyznę, a z nią używanie najświętszych praw: wolności, bezpieczeństwa osób i majątków, my polacy obywatele mieszkańcy województwa krakowskiego, poświęcając życie, jako jedyne dobro, którego nam tyranja jeszcze wydrzeć nie chciała, idziemy do tych ostatnich srodków, które nam rozpacz obywatelska poddaje. Wyrzekamy się wszelkich przesądów i przywilejów, które nas dotąd obywatele jednej ziemi i synów jednej matki Ojczyzny dzieliły i jeszcze dzielić mogą. Uwolnienie Polski od żołnierza obcego za cel mając, obieramy Tadeusza Kościuszkę za jedynego rządcę i naczelnika całego narodu polskiego i wodza powstania naszego.“

Piękny ten akt, przyjęty z zapalem w całej Polsce był zarazem programem powstania. Głosił on poraz pierwszy zasadę równości wszystkich polaków, bez różnicy stanów, do jakich należą, wobec służby dla Ojczyzny, obowiązków z niej wypływających i praw obywatelskich.

Akt ten oddawał Kościuszcze władzę dyktatorską, nieograniczoną, obok absolutnej władzy wojskowej; czynił go panem życia i śmierci.

Była to nowość dotąd w Polsce nieznaną. Takiej władzy od czasów Władysława Łokietka nie posiadał żaden król polski, żaden z wodzów, ani hetmanów. Był to wielki dowód zaufania w szlachetność charakteru i uczciwość Kościuszki, wiary w jego ofiarność dla Ojczyzny, a zarazem gorącego pragnienia wydobycia jej z ciężkich trudności, ocalenia stojącej nad przepaścią. Bezpośrednio po odczytaniu aktu powstania, Kościuszko złożył narodowi uroczystą przysięgę, że powierzonej mu władzy nigdy nie nadużyje, nie posłuży się nią dla własnej prywaty, lub osobistych korzyści, albo też dla wzmocnienia swej władzy, poświęcając jedynie swe siły i życie własne dla dobra powszechnego, na usługi Ojczyzny. Przysięgi tej solennie dotrzymał. Niezwykle podniosłą była chwila, w której naczelnik narodu składał przysięgę. Cisza panowała tak wielka, że bodaj brzęczenie muchy usłyszeć było można. Kościuszko wypowiedział słowa przysięgi dobitnie, wolno, wyraźnie, z całym przeświadczeniem ich wagi, ciężaru i odpowiedzialności za brzemień, jakie bierze na swe barki. Po skończonej przysiędze zagrały wszystkie dzwony krakowskie, nie wyłączając starego Zygmunta, ozwały się bębny i gromkie, pełne zapалу okrzyki ludu, przepojonego uczuciami gorącej miłości Ojczyzny. Po powrocie do domu Kościuszko zaraz wydał odezwę do całego narodu, z której następujące słowa powinny być zapisane w sercach naszych po wieczne czasy. Cały wiek minął od chwili ich wypowiedzenia, i drugi jest już w biegu, a nikt jeszcze dobitniej, krócej i jaśniej nie wypowiedział tego, co powinno być hasłem każdego naszego poczynania.

„W pogardzie śmierci leży jedynie polepszenie losu naszego, losu przyszłych pokoleń. Pierwszy krok do zrzucenia niewoli jest odważyć się być wolnym, pierwszy krok do zwycięstwa jest poznać się na swej sile“. Zaiste, wspaniałe te słowa. Niema takiej siły, która złamałaby naród, jeżeli gorąco pragnie być wolnym i stanowczo do tego dąży, bez względu na na-

stępstwa. Nie może nawet marzyć o zwycięstwie ten, kto nie ma wiary we własne siły.

W innym znów miejscu swej odezwy Kościuszko tak przemawia: „Przysięgłem narodowi, że władzy mi powierzonej na niczyj prywatny ucisk nie użyję. Lecz oświadczam, że ktokolwiek będzie czynił przeciw narodowi naszemu, ten jako zdrajca pod sąd pójdzie. Grzeszyliśmy zanadto pobbżaniem i dlatego ginie Polska. Nigdy u nas swawola polityczna ukaraną nie była. Bierzemy teraz inny sposób postępowania. Cnotę i obywatelstwo nagradzać, ścigać zdrajców i karać zbrodnię.“ Groźne te słowa zrobiły swoje. Przeciwnicy powstania pochowali się i nikt oporu nie stawiał, przynajmniej narazie. Tegoż dnia jeszcze Kościuszko wydał rozkaz, powołujący pod broń od 18 do 28 roku życia i nakładający na obywateli ziemskich podatek narodowy na koszt wojny. Kto miał dochodu od 1000 do 2000 złotych rocznie, płacił z morgi 16 groszy, mający od 2000 do 10.000 płacili po 20 groszy, ci co posiadali od 10,000 do 50,000 płacili po 30 groszy. Wyżej nad pięćdziesiąt tysięcy po 40 groszy. Można sobie łatwo wyobrazić, jaka siła znalazłaby się w rękach Kościuszki, gdyby kraj cały poszedł za jego wezwaniem. Jak inną postać przybrałyby dzieje naszej Ojczyzny, a prawdopodobnie całej Europy, gdyby za przykładem ziemi krakowskiej poszły wszystkie ziemie ówczesnej Polski. Niestety. Tak się nie stało. Lud zbyt słabo był uświadomiony, szlachta z obawy o własne korzyści i utratę pańszczyzny, przeważnie stała na uboczu, a panowie magnaci z małemi wyjątkami paktowali z wrogami Polski, z jej zaborcami w obawie o swoje przywileje, o swoje dobra rozległe, lub tak zdemoralizowani i skosmopolityzowani, że nie odczuwali hańby, spadającej na sprzedawczyków Ojczyzny, na cały naród wreszcie, który nie umie bronić, lub nie chce najdroższego skarbu — wolności i niepodległości Ojczyzny.

RACŁAWICE.

Dnia 1 kwietnia 1794 roku Kościuszko wyruszył z Krakowa na czele 4000 wojsk regularnych, z 12 armatami lekkiego kalibru. Oprócz wojsk regularnych ciągnęło z nim około 2000 włościan krakowskich ochotników, uzbrojonych w kosy na sztorc obsadzone i piki, pełnych animuszu właściwego ludowi ziemi krakowskiej. Pierwszy to raz lud wieśniaczy polski z własnej ochoty nieprzymuszony, ciągnął na wojnę w obronie ziemi ojczystej, którą uprawiał w pocie czoła z dziada pradziada. Poraz pierwszy wieśniak polski po długich latach ucisku pojął, czem jest Ojczyzna i co dla niej poświęcić trzeba, bo odczuł, że nareszcie i dla niego bije godzina swobody i dla niego ta Polska, która przez długie wieki była mu macochą — matką najczulszą być zaczyna. Wierzył Kościuszce i wielkie pokładał w nim nadzieje. Szkoda tylko, że utrudniona wówczas komunikacja, niechęć szlachty, obawiającej się usamównienia chłopów, by nie stracić przez to na majątku, obojętność magnaterji, lub co gorzej, jej konszachty z wrogami, wreszcie obecność wojsk rosyjskich rozlanych po całym kraju i tamujących swobodę ruchów, nie pozwalały dać szybkiej wiadomości całemu ludowi wiejskiemu w Polsce, co się stało w Krakowie, a niezawodnie pochwyliłby za broń i wywalczył sobie i Ojczyźnie wolność. Kościuszko ruszył na spotkanie z Madalińskim, który pod Kozubowem, pobiwszy Łykoszyna, ciągnął ku Krakowowi. Dnia 4 kwiet-

nia siły zbrojne polskie spotkały się z wrogami pod wsią Raclawice, nieopodal Działoszyna. Korpus rosyjski liczył 7000 żołnierza i miał 24 działa ciężkiego kalibru. Dowodził nim generał Tołmaczow. Bitwa rozpoczęła się od działania artylerji rosyjskiej, ostrzeliwującej pole ciężkimi pociskami i granatami, które, pękając w powietrzu, płoszyły konie. Oddziały kawalerji narodowej nie wytrzymały natarcia rosjan i pierzchły w nieładzie. Niektórzy z jeźdźców nie oparli się aż w Krakowie, roznosząc wieści o pogromie polaków, o śmierci Kościuszki, siejąc wszędzie popłoch i zwątpienie. Na szczęście wieści te okazały się fałszem, albowiem Kościuszko, widząc co się dzieje, podjechał do kosynierów, stojących w wąwozie i osobiście poprowadził ich do ataku. Skoczyli z wielkim animuszem i impetem, że armaty rosyjskie raz tylko jeszcze dały ognia, poczem dzielni krakusi byli już na baterji. Wycięli kanonierów, a działa rosyjskie w liczbie dwunastu uprowadzili. Bohaterami tego dnia byli Bartosz Głowacki z Rzędowic i Stanisław Świstacki. Bartosz pierwszy doleciał do armat i paszczę jednej z nich połą sukmany zasłonił. Rosjanie stracili 600 ludzi poległych i wielu jeńców, cofnąwszy się w popłochu. Zwycięstwo pod Raclawicami, nie imponujące liczbą walczących, nie miało znaczenia strategicznego, ale pod względem moralnym wydało rezultaty doniosłe. Podniosło ducha w kraju, czyniło nadzieję patrijotom na pomyślny przebieg dalszej walki i pobudziło inne ziemie polskie do czynu. Bezpośrednio po Raclawicach przystąpiło do powstania województwo lubelskie i ziemia chełmska. Zawszad zaczęły ścigać do obozu Kościuszki oddziały wojska polskiego, napływali ochotnicy wprawdzie nie w tej liczbie jaka była potrzebna, ale armja narodowa zwiększała siły codziennie.

OBÓZ w POŁAŃCU.

Z uwagi na słabe jeszcze siły, jakeimi rozporządzał Kościuszko, nie odważył się ścigać pobitego Tołmaczewa. Założył obóz w Połańcu nad Wisłą, oszańcował go i wydał odezwę do wojska, by spieszyło do połączenia z nim. W Połańcu ogłosił Kościuszko swój słynny manifest połaniecki, posuwający sprawę włościańską w Polsce o krok dalej, niż uczyniła to konstytucja majowa. Manifest ten wskazuje na niewolę ludu, jako na jedyną przyczynę upadku Polski, tworzy komisję, powołaną do czuwania nad postępowaniem z ludem wiejskim, wstępujących do wojska uwalnia od pańszczyzny, a pozostałym w domu obniża robociznę z 6-ciu dni na cztery, z czterech na trzy, z trzech na dwa. Rodziny tych, którzy wstąpili do szeregów walczących, całkowicie od robocizny uwalnia. Radykalny Kollątaj radził, by odrazu skończono ze sprawą włościańską i obdarzono włościan całkowitą swobodą, lecz Kościuszko obawiał się rozdrażnienia szlachty i wywołania zamieszek w kraju niepożądanych podczas wojny. Miał przytem na uwadze i względy polityczne, albowiem taka radykalna zmiana w stosunkach agrarnych mogła ujemnie wpłynąć na usposobienie państw, przychylnych Polsce, a przynajmniej zachowujących się obojętnie wobec tego, co się w niej działo, wyszłoby to na niekorzyść powstania i dało broń w ręce państw zaborczych. Obawa przed rewolucją francuską była podówczas tak wielką w Europie, skoalizowanej przeciw rewolucyjnej Francji, że wzgląd ten dowodzi wielkiego rozumu stanu Naczelnika, którego serce i wewnętrzne przekonanie skłaniały się ku projektom Kollątaja, a rozum stanu nakazywał być powściągliwym w sto-

sowaniu zbyt radykalnych reform. Kto z nich miał szłuszną, Kościuszko czy Kollataj, zdania co do tego do dziś dnia są podzielone. To tylko pewne, że postępowaniem Kościuszki w tej sprawie, nie kierowały żadne względy uboczne, jeno gorąca miłość Ojczyzny, którą z pod obcego jarzma wyzwolić zaprzyściągł i walki o jej wolność nie chciał utrudniać. Lud polski bardzo dobrze zrozumiał, że od Kazimierza Wielkiego nie miał podobnego i lepszego przyjaciel, nad Tadeusza Kościuszkę, chociaż nie otrzymał z jego rąk całkowitej wolności. Umilował też go całym sercem, wierząc, że tylko zwycięstwa mu zabrakło do dokonania wielkiego dzieła oswobodzenia ludu wiejskiego od pańszczyzny i nadania mu praw obywatelskich, równych z prawami innych stanów. Manifest połaniecki nadawał jednakoż włościanom swobodę ruchów, wolność przenoszenia się z miejsca na miejsce według własnej woli. Był to już znaczny postęp. Podczas gdy powstanie rozwijało się co raz pomyślniej nastąpił wypadek, który sprawę, rozpoczętą przez Kościuszkę znacznie posunął naprzód. Lud warszawski po raz pierwszy zabrał głos w sprawie Ojczyzny.

POWSTANIE w WARSZAWIE.

Gospodarka rosyjska w stolicy kraju ciężkim brzemieniem legła na barkach ludu warszawskiego. Rządził wówczas w Warszawie, nieomal absolutnie ambasador rosyjski Igelstrem, mając do pomocy 8,000 wojska rosyjskiego, rozlokowanego po różnych punktach miasta. Wieść o zwycięstwie pod Raclawicami podnieciła ducha ludu warszawskiego i tych patrijotów, którzy myśleli już nad sposobami uwolnienia stolicy od obcego ucisku i niewolnego wszystkim ambasadora. Z drugiej strony obudziła czujność Igelstrem, obawiającego się, by Kościuszko nie ruszył na Warszawę, zanim ostatecznie przygotowany będzie do obrony. Ściągnął wielką ilość wojsk rosyjskich do Warszawy i wysłał generała Chruszczowa na czele 7,000 żołnierzy przeciwko Kościuszce; sam stanął na czele załogi warszawskiej. Było podówczas w Warszawie 2,430 żołnierza wojsk polskich pod dowództwem hetmana Ożarowskiego, które Igelstrem postanowił rozbroić, zanim przyjdzie do walki o Warszawę. Zdradca hetman dzień rozbrojenia wyznaczył na 18 kwietnia, o czym patrijoci dowiedzieli się od jednego ze swych członków, pełniącego służbę w sztabie hetmańskim.

Nie było więc czasu do stracenia. Zdradziecki zamach należało uprzędzić. Duszą patrijotów polskich w Warszawie był wielce popularny wśród mieszczaństwa stolicy szewc Jan Kiliński, rodem z Poznania. Gorący patrijota, człek przytem przedsiębiorczy i obrotny, miał wielki wpływ wśród młodzieży rzemieślniczej. Dopomagał mu dzielnie w pracy oddany duszą i ciałem sprawie rzeźnik Sierakowski. Z wojskowych należało do zmywy wielu oficerów niższych stopni i dowódca pułku Działyńskich, pułkownik Haman. Sam Działyński był już aresztowany z rozkazu Igelstrem. W sam wielki czwartek dnia 16 kwietnia o godzinie 3-ej rano wybuchło powstanie i zawrzał bój zacięty na ulicach Warszawy. Zaskoczeni zniemacka rosjanie potracili głowy, pomimo to walka trwała aż do wielkiej soboty i skończyła się pogromem wojsk rosyjskich, które straciły 2,000 ludzi w zabitych, wielu zaś dostało się do niewoli. Sam Igelstrem uciekł z pałacu swego przy ulicy Miodowej i schronił się do obozu pruskiego, stojącego nieopodal Warszawy. O godzinie 5 po południu stolica była już wolna od wojsk rosyjskich.

Król Stanisław-August siedział na zamku przez nikogo nie niepokoiony. Komendę nad miastem objął Mokronowski. Po wypędzeniu rosjan lud warszawski zajął się ukaraniem zdrajców dygnitarzy polskich, oddanych wrogowi. Napadano ich domy, lecz nie rabowano, zabierano tylko papiery i aresztowano winnych. Między innymi aresztowani zostali hetman Ożarówski i Zabiello. W nocy z 22 na 23 kwietnia wybuchło powstanie w Wilnie pod wodzą pułkownika saperów Jakóba Jasińskiego, który na czele kilku kompanji piechoty i przy pomocy ludu wileńskiego rozpedził załogę rosyjską, do tysiąca żołnierzy wziął do niewoli. Dla Litwy ustanowiono nowy rząd z siedzibą w Wilnie. Aresztowano wówczas hetmana litewskiego Kossakowskiego, brata biskupa, który również był aresztowany w Warszawie.

KOŚCIUSZKO w WARSZAWIE.

Wiadomość o wybuchu w Warszawie doszła Kościuszkę dopiero dnia 25 kwietnia. Zatwierdził on wszystko, co było zrobione i ustanowił Radę najwyższą, która miała sprawować funkcję Rządu Tymczasowego. Tymczasem w Warszawie zaczęły panować dwa prądy.

Pod ich naciskiem Rząd Tymczasowy, chociaż złożony z żywiołów umiarkowanych, polecił aresztowanie biskupa Kossakowskiego, Masalskiego, Skarżyńskiego i marszałka koronnego Moszczyńskiego, znanych z sejmu grodzieńskiego. Oddano ich pod sąd na podstawie papierów, znalezionych w kwatrze Igelstrema i dowodzących, że mieli konszachty z wrogami. Sąd skazał ich na karę śmierci. Lud począł szemrać szalenie na rynku i na Krakowskim Przedmieściu. Dnia 25 maja przybyli do Warszawy Kollataj i Ignacy Potocki z rozkazami Kościuszki. Naczelnik ustanowił Radę Narodową, złożoną z 40-tu członków pod przewodnictwem Zakrzewskiego. Głos decydujący we wszystkich sprawach należał do Kościuszki. Tymczasem rosjanom zaczęły przybywać posiłki. Trzeba było wystąpić zaczepnie, by nie dopuścić do połączenia się wszystkich sił nieprzyjacielskich. Kościuszko wysłał generała Zajączka w Lubelskie, by nie dopuścił do złączenia się wojsk rosyjskich, idących z południa, a sam na czele 14,000 ruszył ku Warszawie. Spotkanie z rosjanami nastąpiło dnia 5 czerwca pod Szczekocinami. Nazajutrz miało przyjść do walnej rozprawy. Kościuszko miał 9,000 regularnego wojska i 24 armaty. Resztę stanowiła chłopska piechota, źle uzbrojona. Rosjanie również liczyli nie więcej nad 9,000 żołnierzy, mieli jednak 60 dział. Pomimo przewagi artylerji po stronie nieprzyjaciela, polacy mieli widoki zwycięstwa. W nocy jednakże 17,500 żołnierzy z 64 działami połączyło się z wojskiem rosyjskiem, o czym Kościuszko dowiedział się dopiero nad ranem. Byłoby nonsensem rozpoczynać bitwę z taką przewagą sił nieprzyjacielskich. Kościuszko nakazał odwrót, który osłaniał pułkownik Krzyski na czele kosynierów. Odparli oni wszystkie ataki ciężkiej jazdy rosyjskiej. Straciwszy 1,000 ludzi i 8 armat, podążył Kościuszko na Kielce ku Warszawie. Nieprzyjaciel poniósł tak ciężkie straty, że nie odważył go się ścigać i pozostał na miejscu. Prawie jednocześnie generał Zajączek przyjął bitwę pod Chełmem i utworzył sobie odwrót ku Warszawie. Niepowodzenia te rozdrażniły lud warszawski. Wybuchły w stolicy ruchy. Lud wydostał z więzienia aresztowanych, czekających na wyrok sądowy i powiesił ich bez sądu. Kościuszko, przybywszy do Warszawy, potę-

pił surowo te wybryki i wydał odezwę, w której się wyraził: „Kto prawu posłusznym być nie chce, nie wart wolności”.

OBLĘŻENIE WARSZAWY.

W pierwszych dniach lipca roku 1794 wszystkie siły polskie skoncentrowały się pod Warszawą. Środkiem dowodził sam Kościuszko, prawem skrzydłem Mokrzeński, lewem—Zajączek. Po kilku dniach drobnych utarczek, wojsko polskie cofnęło się na przedmieścia Warszawy. Rozpoczęło się oblężenie stolicy. Cała ludność warszawska zajęła się sypaniem okopów i szańców. Pracowali wszyscy bez różnicy stanów, kobiety, dzieci, zamożni i pospólstwo, inteligencja, nawet księża przystąpili do pracy. Nie uchylali się od niej i żydzi. Całe sześć tygodni trwało oblężenie, urozmaicane utarczkami, pomyslnymi dla Polaków. Szturm generalny naznaczono na dzień 28 sierpnia. Tymczasem w Wielkopolsce wybuchło powstanie i rozwijało się nader szybko pod wodzą generała Henryka Dąbrowskiego. Powstańcy wzięli Brześć Kujawski i zatopili wiele statków na Wiśle. Dowódca rosyjski Fersen cofnął się w Lubelskie dla połączenia się z nadciągającym Suworowem. W Warszawie panował ład i spokój. Powaga Kościuszki łagodziła sprzeczności i trzymała w korbach gorętsze żywioły. Sąd spokojnie odbywał swoje czynności nad targowiczaniem, z których wielu skazano na śmierć, co prawda zaocznie. Wyrok śmierci zapadł też i na biskupa Skarżyńskiego, lecz Kościuszko go ulaskawił i zamienił wyrok śmierci na dożywotnie więzienie. Brat króla, Michał Poniatowski, uniknął podobnego losu przez śmierć nagłą. Mówią, że sam król posłał mu truciznę, gdy się dowiedział o przejęciu listu noszącego wszystkie znamiona zdrady. Najgorzej było na Litwie, która pierwsza narażona była na ciosy nieprzyjaciela i posiadała mało wojska. Wilno zajęli Rosjanie w połowie sierpnia, poczem powstanie na Litwie było zgniecione. Reszta wojska litewskiego z pułkownikiem Jasińskim na czele przedarła się do Warszawy.

MACIEJOWICE.

Najważniejszym zadaniem było niedopuszczenie do połączenia się Fersena z Suworowem, nadciągającym z Litwy na czele 18,000 wojska z 60 działami. Fersen jednakże był bliżej Suworowa, niż Kościuszko. Trzeba było śmiałym ruchem rzucić się na Fersena, pobić go i dopiero zwrócić się ku Suworowowi. Był to krok ryzykowny, ale jedynie możliwy wobec wytworzonej sytuacji. Kościuszko postanowił szybkim obrotem rzucić się pomiędzy Fersena i Suworowa. Manewr ten nie pozwalał na prowadzenie z sobą większych mas piechoty i artylerji. Nadciągającego Suworowa miał powstrzymać generał Sierakowski, lecz pod Krzeczycami poniósł porażkę. Cofającego się Sierakowskiego dopadł Suworow pod Terespołem. Doszło

do bitwy, w której Sierakowski, straciwszy wszystkie armaty i tysiące ludzi w poległych, rozpoczął odwrót do Siedlec, gdzie razem z częścią korpusu Sierakowskiego i posiłkami z Warszawy, zgromadziło się około 7,000 ludzi i 20 armat. Fersen ciągnął wzdłuż Wisły. Kościuszko przeprowił się na prawą stronę i zastąpił mu drogę pod Maciejowicami dnia 9 października. Byłoby szaleństwem z taką małą garstką wojska rozpoczynać bitwę z nieprzyjacielem, liczącym 16,000 żołnierzy i 40 dział ciężkiego kalibru. Rozumiał to Kościuszko i dał rozkaz generałowi Adamowi Ponińskiemu, by z korpusem, w sile 7,000 ludzi przeprowił się przez Wisłę i zaszedł Ferseniowi z tyłu. Taki manewr dawał polakom nadzieję zwycięstwa. Inny nie był możliwy. Noc na 10 października Kościuszko przepędził ze swoim sztabem na przygotowaniach do boju. Był poważny, ale spokojny, nie zdradzał najmniejszych obaw i nie przeczuwał klęski. Jeszcze w nocy o godzinie 1-ej wysłał adjutanta do Ponińskiego z ostatnimi rozkazami. Nadszedł nareszcie ranek historycznego dnia 10 października 1794 roku. Bitwę rozpoczęła artylerja rosyjska, zasypując polaków pociskami ciężkich dział. Olbrzymie kule łamały gałęzie drzew i krzewin i obrzucały sztab Kościuszki liśćmi. Lekkie armaty polskie nie mogły odpowiadać artylerji rosyjskiej ze względu na swój kaliber. Fersen jednakże nie oskrzydlał polaków, obawiając się, by nie nadeszły im posiłki i zaskoczyły go w dwa ognie. Poniński, pomimo że znajdował się w pobliżu bitwy, nie nadchodził, chociaż Kościuszko wysłał ku niemu jeszcze kilku gońców. Zwolna i Fersen, widząc, że posiłki do wojsk polskich nie nadchodzą, zaczął sobie śmiałej poczynać. Tormasow i Denisow zachodzili polakom z boku, podczas, gdy Chruszczew atakował z przodu pod osłoną artylerji. Sytuacja wojsk polskich stawała się coraz krytyczniejszą. Kościuszko słał jednego po drugim adjutantów w stronę, w której znajdować się miał Poniński. Tymczasem pierścień żelazny, okalający wojska polskie coraz bardziej się zacieśniał. Czas uchodził, godzina za godziną, a Poniński nie nadchodził. Linje nieprzyjacielskie zbliżały się na strzał karabinowy. Kościuszko bezustannie przebiega linję frontu bojowego, zagrzewa do wytrwałości, obiecuje, że Poniński lada chwila się pojawi, lecz upłynęły jeszcze trzy, lub cztery godziny na daremnem oczekiwaniu. Nareszcie kolumny piechoty rosyjskiej wdarły się z najeżonymi bagnietami w sam środek piechoty polskiej. Bataljon pułkownika Krzyckiego, nie mając już ani jednego ładunku, stracił cierpliwość i ruszył na nieprzyjaciela z bagnietem w rękę, lecz strzały armat rosyjskich kładą go pokotem. W otwartą lukę rusza najlepsza kawalerja rosyjska, przeciw której wystąpił Niemcewicz ze szwadronem litewskim, lecz w stanowczej chwili kula z pistoletu raniła go w rękę, a żołnierze jego pierzchnęli w popłochu. Co gorzej pułkownik Wojciechowski z 700 ułanami królewskiej gwardji z pułku Mirowskich uchodzi z pola bitwy, oświadczając, że musi ocalić ułanów dla króla. Na lewym skrzydle, Kopeć, usiłując otworzyć drogę Kościuszcze, dostaje się do niewoli, otrzymawszy przedtem 3 rany. Bataliony pułku Działyńskich padają pokotem. Bitwa zamieniła się w rzeź. Wśród zamętu ukazuje się jeszcze na tyłach jazda Tołstoja. Kościuszko zdążył jeszcze przebiec na prawe skrzydło, gdzie spadł z konia ciężko raniony. Rozległ się okrzyk rozpaczny i trwogi. Wszystko już było stracone. O godzinie 1-ucichły ostatnie strzały. W pałacu maciejowickim, napełnionym generałami rosyjskimi, spotkali się jako jeńcy: Sierakowski, Kniaziewicz, Koszucki, Kopeć, Fiszer i Niemcewicz.

Około godziny 5 po południu czterech kozaków przysiosło na pikach krwią zlanego Tadeusza Kościuszkę.

Nieprawdą jest, by padając ranny na placu boju pod Maciejowicami Kościuszko miał wyrzec „Finis Polonia”.

Sam Kościuszko, dowiedziawszy się o tem, stanowczo zaprzeczył tej legendzie, która niewiadomo z jakiego źródła powstała. Gdyby Poniński w porę przybył pod Maciejowice, klęska stanowczo mogłaby się zamienić w zwycięstwo. Dla czego nie spełnił rozkazu Kościuszki, dotychczas dociec się nie udało. Krążą o tem różne opowieści, lecz żadna z nich nie ma udowodnionej podstawy. To tylko jest pewne, że o godzinie 4-ej Poniński dotarł do Kozienic, położonych o 2 mile od Maciejowic. Zabrał tam kilku zbiegów z pola bitwy i udał się do Warszawy, gdzie sam stanął przed sądem wojennym. Uwolniono go dla braku dowodów zdrady. Kościuszko jednak miał nieutulony żal do Ponińskiego, mówił, że znajdując się w pobliżu pola bitwy słyszał strzały armatnie i gdyby wprost na nie ruszył, zdążyłby na czas, a wówczas postać rzeczy inny przybrałaby obrót, klęskę zamieniając w zwycięstwo. Bitwa pod Maciejowicami zakończyła powstanie Kościuszki. Była ona ostatnim ciosem, po którym upadek Polski i ostateczny jej rozbiór był nieunikniony. Wprawdzie było w Warszawie jeszcze 30,000 wojska, lecz brakło mu wodza i wiary w zwycięstwo. Na miejsce Kościuszki, wywiezionego wraz z towarzyszami do Rosji, Rada Narodowa zamianowała Tomasza Wawrzeckiego. Był to człowiek zący, lecz słabych zdolności jako wódz i nie umiał sobie zdobyć zaufania ani w wojsku, ani w narodzie.

Po bitwie Maciejowickiej Suworow ruszył ku Warszawie. Generał Zajączek radził, by jeszcze raz spróbowano szczęścia w polu, lecz projektu tego nie przyjęto i postanowiono bronić się za okopami.

Dnia 3 listopada Suworow podstępili pod Pragę, którą wraz z ludem broniło wojsko pod dowództwem Wawrzeckiego i Zajączka. Rzeź była straszna. Polacy stracili przeszło 8,000 ludzi, lecz i straty rosyjskie były olbrzymie. Rozdrażniony oporem Suworow zdobył Pragę szturmem, poczem wydał ją na łup swemu żołdactwu, które spaliło i zrabowało to przedmieście. Cała ludność została w pień wycięta. Zginęło wówczas 18,000 ludzi bezbronnych. Dnia 5 listopada 1794 roku Warszawa skapitulowała, wojsko polskie wyszło z Warszawy i w dniu 17 tegoż miesiąca złożyło broń pod Rasoszczami.

KOŚCIUSZKO W NIEWOLI.

Do Rosji oprócz Kościuszki i wziętych z nim jego generałów i towarzyszy wywieziono Wawrzeckiego, Ignacego Potockiego, Kamińskiego, Zakrzewskiego, Kilińskiego i Kapostasa, oraz wielu innych.

Osadzony w więzieniu w twierdzy petersburskiej pędził tam życie nasz bohater narodowy w smutku po stracie ojczyzny, ale nie upadły na duchu. Bo akcja rozpoczęta pod Raclawicami świetnym zwycięstwem, a zakończona klęską pod Maciejowicami, ocaliła honor narodu.

Tadeusz Kościuszko przeczuwał, że czyn jego, podjęty dla ratowania od sromotnego upadku Ojczyzny, żyć będzie z pokolenia w pokolenie, dópóty, dopóki Nemezis dziejowa nie wymierzy Polsce sprawiedliwości.

I żyje on po dziś dzień i żyć będzie dopóty, dopóki nie spełni się zadośćuczynienie za wielki błąd historyczny, za rozdarcie żywego narodu, co odrodzić się pragnął pod tchnieniem wolności w całej pełni i za to rozćwiartowano go.

Wykreślono z karty Europy imię Polski, lecz nie zdołano wykreślić imienia narodu polskiego, że ujarzmiony, ale nie zniweczony stanął odpornie przeciw wszelkim zakusom dążącym do jego wynarodowienia.

W więzieniu petersburskim troskliwą opieką otaczał Kościuszkę angiłik, doktor Ganick, lekarz dworu cesarskiego.

Cesarz Paweł I nazajutrz po wstąpieniu na tron zapytał się Gagaryna, ówczesnego ministra dworu o Kościuszkę, o stan jego zdrowia i polecił, aby mu na niczem nie zbywało. Uczyniło to wszystkich ugrzeczniejszymi dla naszego bohatera narodowego, tym więcej, kiedy w trzy dni później Paweł ze swoją asystą odwiedził osobiście Kościuszkę w więzieniu. Przeprowadzał on z naszym bohaterem nieraz szczególnie cenne rozmowy, w których poznał charakter Kościuszki i szlachetny jego sposób myślenia. Paweł namawiał Kościuszkę, by na zawsze pozostał w Rosji, gdzie będzie miał w nim życzliwego przyjaciela i gorliwego protektora, lecz Kościuszko propozycji nie przyjął. „Zapomnij Wielmożny Pan o tem, co już przepadło. Toć nie jedno już potężne państwo upadło, j. n. Grecja i Rzym“ dowodził Paweł.

„Państwa te, odpowiedział mu na to Kościuszko, pierwej upadły zanim straciły byt polityczny, Polskę zaś wykluczono z rzędu państw w chwili gdy odrodzić się usiłowała, a to różnica wielka“.

Rozmowy podobne jeszcze przyjaźniej usposobiły Pawła dla Kościuszki, który już był wolny w zasadzie. Cesarz Paweł często go odwiedzał i prowadził z nim rozmowy. Jednego dnia przed więzienie Kościuszki zajechała karetka cesarska, a w niej szambelan. Po chwili wyszedł z więzienia Kościuszko, przybrany w mundur generała wojsk amerykańskich, błękitny z białymi wyłogami, przy szpadzie i udał się do pałacu cesarskiego, gdzie uprzejmie był przyjęty, przedstawiony cesarzowej i obdarzony podarkami. Uzyskawszy uwolnienie dla Niemcewicza i innych towarzyszy niewoli, dnia 19 grudnia 1796 roku wyjechał Kościuszko z Petersburga za granicę.

KOŚCIUSZKO ZA GRANICĄ.

Przez Sztokholm, gdzie uprzejmie i z honorami przyjęty był, tudzież otrzymał od króla Gustawa IV szpadę honorową, wyjechał Kościuszko do Londynu, ztąd w towarzystwie Niemcewicza odpłynął do Ameryki, gdzie przybył w r. 1797 do Nowego-Yorku. Powitany serdecznie przez dawnego swego wodza Jerzego Waszyngtona i wielu przyjaciół, po odebraniu 12000 tysięcy dolarów za dawne usługi i rozległą posiadłość ziemską, którą go rząd Stanów Zjednoczonych obdarzył, osiadł Kościuszko w Filadelfji. Zawezwany jednak przez Henryka Dąbrowskiego, twórcę Legjonów Polskich, wyjechał w maju 1798 roku z Filadelfji do Paryża. Nie przyjął jednak ofiarowanego sobie dowództwa jednego z oddziałów legjonów. W Paryżu poznał się z Napoleonem, któremu jednak niedowierzał, a gdy dnia 9 listopada tegoż

roku Napoleon przez zamach stanu ogłosił się konsulem, Kościuszko przestał wierzyć w jego obietnice co do Polski i usunął się na stronę.

Korzystając z praw obywatelstwa francuskiego, ofiarowanego mu w roku 1792, osiadł Kościuszko w Berwille pod Paryżem u przyjaciela swego Zeltnera. Przez cały okres wojen napoleońskich Kościuszko zachowywał się biernie, pędząc życie w zaciszu domowym w gronie oddanej mu rodziny Zeltnerów. Jak we Francji, tak też w Szwajcarii, którą kilka razy zwiedził, opiekując się biednymi i uciemiężonymi, czynił dookoła dobrze, zyskując powszechną przyjaźń i miłość. Po upadku Napoleona w roku 1814 dnia 9 kwietnia pisał list do Aleksandra I, w którym go prosił o uwłaszczenie włościan i o nadanie Polsce konstytucji, podobnej do angielskiej. Na list ten z dnia 3 maja tegoż roku odebrał odpowiedź uprzejmą z obietnicą spełnienia jego życzeń.

W roku 1815 był we Wiedniu, gdzie miał audyencję u Aleksandra. Czując stargane siły i ostatnie dni osiadł w Solurze pod opieką rodziny Zeltnerów.

ŚMIERĆ KOŚCIUSZKI i JEGO TESTAMENT.

Czując zbliżającą się śmierć, na którą w pełni równowagi duchowej z całym spokojem oczekiwał, dnia 12 kwietnia 1817 roku aktem urzędowym Kościuszko uwłaszczył włościan w rodzinnym majątku w Siechnowicach, uwalniając ich na zawsze od pańszczyzny i obdarzając zupełną wolnością. Tegoż roku dnia 15 października zamknął oczy na wieki.

Ciało jego pomieszczono w grobach królewskich na Wawelu. Aktem uwłaszczenia włościan w Siechnowicach Kościuszko we własnej idei, której całe życie poświęcił, przekazał nam niejako swoją wolę lepszej przyszłości Polski, w której odrodzenie silnie wierzył i ugruntował ją na tych miljonowych masach ludu wieśniaczego, którego niewola była główną przyczyną jej upadku.

Pod mianem ludu wiejskiego należy rozumieć cały nasz lud roboczy pracowity, a ofiarny, co nieraz już krew przelewał w imię wolności Ojczyzny.

Odrodzona do bytu państwowego Polska nie może być inną, jeno ludową, to jest taką, w której nikt uciskany być nie może, lecz każdy z jej synów i cór korzystać winien w całej pełni z praw obywatelskich, opieki rządu i praw krajowych, słowem z wolności i równości obywatelskie — ednakowo stosowanej wobec wszystkich mieszkańców Polski.

Taką jest wola najczcigodniejszego z naszych bohaterów narodowych. Takim jest nakaz Naczelnika Narodu. Takim testament Tadeusza Kościuszki.

Bank Handlowy w Łodzi

Założony w d. 13 Października 1872 r.

Kapitał zakładowy Rs. 10,000,000

Fundusze rezerwowe Rs. 5,550,000

INSTYTUCJA CENTRALNA W ŁODZI

— ODDZIAŁY —

w **Warszawie Lublinie, Radomiu i Kielcach.**

Wynajem kasetek (safes) w skarbcu opancerzonym.

BANK ZACHODNI

Oddział w Łodzi

Piotrkowska 52.

Łódz. Tow. Wz. Kredytu

Piotrkowska 43

WYMIENIA PIENIĄDZE

kupuje i sprzedaje papiery procentowe, inkasuje weksle i dokumenty, przyjmuje wkłady do oprocentowania i załatwia wszelkie inne operac. bankowe.

Kantor wymiany i loterji

Samuel Weinberg

Piotrkowska 58

Sprzedaż wszelkich papierów procent. i losów.

Leon Rappaport i S-ka

Dom Komisowo

EKSPEDYCYJNY

w ŁODZI,

Południowa 44.

Józef Hirschberg

KANTOR WYMIANY

i LOTERJI

Łódź, Piotrkowska 24.

Max Fischer

DOM Agenturowo
Komisowy

Łódź, Piotrkowska 177.

Izba Handlowa Bankowo-Przemysłowa

Polskich Kupców i Przemysłowców Chrześcijan w Łodzi,

UL. PIOTRKOWSKA № 80.

TELEFON № 195

załatwia wszelkie tranzakcje finansowe wchodzące w zakres operacji bankowych, wydaje asygnaty markowe i rublowe 5 procent. pożyczki państwowej polskiej, sprzedaje losy loteryjne.

W LICEUM MUZYCZNEM

Heleny Kijeńskiej

w Łodzi, Krótka 9, m. 8.

lekcje rozpoczynają się dn. 15 września. Skład nauczycielski stanowią w klasach fortepianowych: prof. A. Melcer z Warszawy, H. Kijeńska, P. Piotrowska i Z. Szczepański; w klasie skrzypcowej: prof. Róża Szynkler; śpiewu solowego: prof. Comte Wilgocka z Warszawy, przedmiotów teoretycznych, prof. R. Chłonański z Warszawy, M. Piotrowski z Warszawy i H. Hochówna; gimnastyki rytmicznej: A. Hochówna.

S. Domański i S-ka

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 17.
Zachodnia № 52.

BIURO INSTALACYJNO TECHNICZNE.

Ogrzewanie centralne, kanalizacja, wodociągi.

Budowa i sporządzanie planów na **FILTRY BIOLOGICZNE.**

Konserwacja urządzeń instalacyjnych i filtrów w domach i fabrykach.

Kosztorysy na żądanie.

FABRYKA FARTUCHÓW
PŁUCIENNYCH i ALPAGOWYCH

Adolf Horak

Łódź, Piotrkowska 149.

Oddział w WARSZAWIE, Elektoralna № 30.

Zakład Krawiecki
S. ROZENFARB

Piotrkowska 79. front II piętro
Przyjmuje wszelkie ob-
stalunki wojskowe i cy-
wilne podług ostatniej mody.

FARBIARNIA GARDEROBY

„GLORJA”

Łódź, Św. Benedykta № 11
Farbuje wszelką garderobę
w ciągu 8 dni, żałobną w ciągu
24 godzin.

CZAPKI

wojskowe dla straży, po-
licji kolejowej i cywilnych
wykonywa po cenach przy-
stępnych

Zec i Tenenbaum

Piotrkowska 32.

Posiada na składzie różne
dodatki.

F. Weiss

PRZEDZALNIA

Wólczańska róg szosy Pabjanick.

Chr. A. KRAUZE

Apretura

St. Wólczańska № 12.

PRZEDSIĘBIORSTWO
budowy maszyn dla celów
fabrycznych i rolniczych
oraz zakłady ślusarsko
mechaniczne

J. Burchart

Łódź, Brzozowa № 13.

FABRYKA

MEBLI STYLOWYCH

M. BESSER

ŁÓDŹ, UL. DZIELNA 14.

Firma egzystuje od 1897 roku.

KANTOR Ekspedycyjno-
PRZEWOZOWY

B-cia BERGMAN

ŁÓDŹ,

ul. Kilińskiego № 112.

E. Szykier

ŁÓDŹ,

Nowomiejska 13 róg Północn.

Główny skład odstających
win z własnych winnic
na Węgrzech.

Duży transport win Reńskich.

Fabryka
dętych

instrumentów
muzycznych

Alfreda Lessiga

Łódź, Nawrot 22.

Skład zaopatrzony w wielki wybór różnych instrumentów.
Specjalny warsztat reperacyjny

Jedwabna Manufaktura

Bernard Dobrzyński

Piotrkowska 10.

Stale na składzie nowości
krajowe i zagraniczne.

BROWAR PAROWY

B-ci KEILICH

w Łodzi, St. Zarzewska 48.

Poleca smakoszom powszechnie
znane ze swej dobroci piwo:
Pilzeńskie, Bawarskie i Mona-
chijskie w antalkach butelkach
z chermetycznymi zatworami.

Tow. Akc. Manufak. Bawełnianej Leonhardt Woelker i Girbard
w ŁODZI.

Mam zaszczyt zawiadomić Sz. Publiczność m.
Łodzi i jego okolic, iż z dniem 2 czerwca r. b.

przy ul. Piotrkowskiej 109.

otworzyłem pierwszorzędny

Zakład Szewcki,

który zaopatrzylem w obuwiu wszelkiego rodzaju
fasonów—od najskromniejszych do najwykwintn.

Mam nadzieję iz sumiennem wykonaniem, jak
również wyborowym towarem, wielce zadowolnię
swych Szanownych klientów, co zaufaniem swoim
dopomogą mi zapewnić byt i powodzenie.

Polecając się laskawym względom, pozostaję

Z wysokim szacunkiem

Józef Nagler

(Szewe z Warszawy).

CHRZEŚCIANSKA FABRYKA
 Cukierków, czekolady,
 herbatników i pierników
Michał Turik
 Łódź, Główna 56.

ELEKTRYCZ. PALARNIA
 kawy i surogatów,
 reprezentacja składu cu-
 kierków i biszkoptów
F. Anczewskiego
 w WARSZAWIE
 oraz skład towarów kolonialnych
 Fr. Glugla Południowa 28.

Międzynarodowe
Towarzystwo Ekspedycyjne
„UNION“
Łódź, ul. Piotrkowska 91.

Oddziały: Warszawa, Wierzbowa 11; Kalisz Aleja Józefi-
 ny 21, Skalmierzyce, Częstochowa, Herby, Sosnowice
 Aleksandrów pogr., Granica, Kraków, Wiedeń.

Ekspedycja, Clenie,
-- Inkaso, Asekuracja. --

DOM HANDLOWO - EKSPEDYCYJNY
Sz. LEWIN B. BÜCHER i S-ka

ŁÓDŹ	Adr tel.	WARSZAWA
Piotrkowska 56, tel. 53.	„Lewicher”	Kantor Ś-to Jerska 42
		Składy. Nalewki 25 tel. 239-67

ODDZIAŁY: Herby Pr. — Częstochowa ^{Mysłówice}
 Sosnowice, Szechakowa — Granica. _{Katowice}

Clenie, ekspedycja, inkaso, przechowanie i ubezpieczenie transport.
 Korespondenci we wszystkich większych miastach i na po granicach.

DOM HANDLOWY
BRONISŁAWSKI i GOLDMAN

ŁÓDŹ,
 KANTOR: Piotrkowska 130, Tel. 292.
FABRYKA PRZETWORÓW CHEMICZNYCH i SKŁAD:
 Konstantynowska 109. (własna bocznicza kolejowa)
OLEJE: maszynowy, cylindrowy, wrzecienowy, gazowy, łożyskowy do
 motorów i inne.
SMARY: do wozów, do lin, do pasów, tłuszcz towoto i t. p.
 Wazelina, Terpentyna, Benzyna i przetwory chemiczne.

Herman Pfitzner

dawniej A. FIEBIGER
ŁÓDŹ, ul. Cmentarna № 11/64 a.

ZAKŁAD

Kamieniarsko - Rzeźbiarski
Wielki skład gotowych pom-
ników z granita, marmura,
i piaskowca.

WEYLAND i DOBRZYŃSKI

APRETURA
ul. BRZEZNA.

IMPORT HERBATY

TENENBAUM

Piotrkowska № 38.

SKŁAD

Instrumentów Muzycznych
oraz dodatków do
rowerów

N. Bechler

Nowomiejska 4.

PRALNIA CHEMICZNA
i farbiarnia garderoby mę-
skiej i damskiej.

J. Kasryłowicz

Wschodnia 26.

EGZYST. OD LAT 25-ti w ŁODZI

FABRYKA ŁUSTER I ŚLIFIERNIA SZKŁA SZ. MIEDZYBOWSKI

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 31.

Posiada na składzie różne ściennie, tualetowe
i kieszonkowe lustra, jak również wszelkie
..... przybory do luster.
Przyjmuje wszelkie roboty w zakres szklarstwa
wchodzące: meblarskie, stołowe i t. d.

PIERWSZORZĘDNY

Magazyn obuwia

męskiego, damskiego i dziecię.
Specjal. Buty oficerskie d. p. Wojskowych

J. Nowakowski i S-ka

dawniej M. Kapuściński.

Łódź, Piotrkowska № 9.

Sklep komisowy Wł. Łunkiewicza

Sienkiewicza 67 daw. Mikołajewska

połeca po cenach przystępnych:

garderobę męską i damską, nową i używaną, obawie, bieliznę, hafty, galanterję, dywany, sprzęty domowe, materiały na ubrania i kostjumy, jedwabie i t. p.

Przyjmuje także powyższe do sprzed. na dogodnych warunkach.

Apteczne materiały oraz środki Kosmetyczne poleca

Wincenty Rzepkiewicz

Prowizor farmacji

Nawrot 17 róg Sienkiewicza

Uprzystępienie cen oraz sumienna usługa zawsze będą moim głównym zadaniem.

J. Chanachowicz

ŁÓDŹ, ul. Średnia № 21

SKŁAD APTECZNY

Hurtowa sprzedaż Sody kaustycznej i szkła wodnego (Wasserglas).

W. Bogucka

ul. Kilńskiego № 2 m. 4 I piętro.

— Poleca: —

Firanki, Koronki klockowe, Walensjony, Hafty, oraz wyroby Przemysłu Ładowego.

Fabryka cukrów

S. KARCZEWSKI

i P. ZIÓŁKOWSKI

w ŁÓDZI, ul. Piotrkowska 197.

Fabryka farb olejnych i mineralnych oraz skład lakierów i przyborów malarskich

KOSEL i S-ka

Przejazd № 8.

HURTOWO-
DETALICZNY SKŁAD

Aparatów i przyborów fotograficz.

Alfred Pippel

ŁÓDŹ,

NAWROT № 2.

HERMAN L. GRÜNSPAN

ŁÓDŹ, Srednia № 16.

GŁÓWNY SKŁAD EMALJOWANYCH NACZYŃ i PRZYBORÓW KUCHENNYCH oraz SKŁAD PORCELANY

Wyłączna sprzedaż firmy Ak. Tow. „AUSTRIA“

Marki B. B. i H. C. w Wiedniu.

Sprzedaż fartuchów i manufaktury,
własna fabrykacja płócienc

i alpagi

poleca firma

ADOLF ZACHERT

ŁÓDŹ.

Senatorska № 3.

Fabryka tkackich przyborów

Sz Fried

Łódź, Piotrkowska 114/16

Została wznowiona, posiada
na składzie artykuły tchnicze
oraz pasy transmisyjne.
Przyjmuje do reperacji stare
płochy. **E. MARGOLIN.**

ELEKTRYCZNA FABRYKA

Hygienicznych gilz

„**ALICJA**“

wł. S. ALTMAN

ŁÓDŹ,

Dzielna 27, dom własny.

FABRYKA POŃCZOCH

Dancygier i Braun

Łódź, Piotrkowska 116.

Apretura i Farbiarnia

Walfisz i Brüsck

Łódź, Zakątna 56/58.

ZAKŁAD MECHANICZNO-
ELEKTROTECHNICZNY

OTTO ZIER

Łódź, Główna № 35.

Wykonywa wszelkie roboty mechaniczno Elektrotechniczne,
tryby do aparatów i maszyn, reperacje motorów i wszelkich maszyn. Reperacja Aparatów kinomatograficznych i fotograficz.

ŁÓDZKA FABRYKA

WAG

„**Akuratność**“

Wł. A. RITTERBAND

Kantor: Dzielna 33-a.

Fabryka Konstantynowska 38.

JÓZEF KERNER, Rådwańska № 44.
Przedsiębiorstwo robót dekarских

— oraz —

krycie i konserwacja dachów

Posiada na składzie duży wybór tektury smołowcowej w wyborowych gatunkach, smołę do smarowania dachów i masę sklejną do klejenia. Zamówienia wykonywa szybko i solidnie.

OBUWIE OSZCZĘDZA

każdy, czyszcząc takowe pastą „**Polanin**“ wyrobu **K. Zawadzkiego i S-ki Łódź**, ul. Targowa 17, „**POLANIN**“ na laje skórze piękny polysk, czyni ją miękką i nieprzemakalną, nie szkodząc obawia; odróżnia się tem wybitnie od innych tego rodzaju wyróbów, noszących podobne nazwy.

Uwaga! Pasta „POLANIN“

K Zawadzkiego i S-ki nie wspólnego z pastami „Polanin“ niema.
Żądać wyraźnie „POLANIN“.

K. SZULC i S-ka

Biuro Elektrotechniczne koncesjonowane przez Elektrownię
Łódź, Andrzeja 9.

Przyjmuje się wszelkie roboty w zakres elektrotechniki wchodzące: reperacje dynamomaszyn i motorów wszelkich systemów, urządzenia elektryczne, regulacje lamp łukowych i urządzeń sygnalizacyjnych, badanie odgromnikowych urządzeń.

Pierwszorządny Krawiec Męski

B. KRYSZAŁ,

Łódź, Piotrkowska № 24, II-gie piętro, front,

przyjmuje obstalunki podług miary i wykonywa podług najnowszych żurnali angielskich, jak również najnowsze roboty fantazyjne. Wykonanie staranne i na czas. Ceny przystępne.

UWAGA: Na żądanie Sz. Klienteli robota może być wykonana w przeciągu 24 godzin.

**Szewc
A. GABRYCH
Łódź,
Główna № 47.**

Wykonywa wszelkie roboty tylko z materiałów solidnych od najskromniejszych do najwytworniejszych po cenach konkurencyjnych

podług najnowszych fasonów. — Zamówienia wykonywa szybko. —

Znana od lat kilkunastu

Pralnia Chemiczna i Farbiarnia

Wawrzyńca Durczyńskiego

Brzezińska № 5.

Filja Średnia № 20.

Farbuje i chemicznie czyści wszelkiego rodzaju garderobę po cenach przyst. Bieliznę sztywną prasuje się krochmalem ryżowym. Firanki pierze na ramach, zupełnie jak nowe.

UWAGA: Za Inej filji, prócz Średnia № 20, nie posiadam.

Szyldy

i roboty dekoracyjno-malarskie
wykonywa zakład malarski

Jan Janowski

Sienkiewicza 191, róg Główniej.

Popierajcie Polską Pracownię Rzemieślniczą

Edmunda Kadyńskiego

ulica Nawrot № 20.

wyrabia odnawia przerabia i naprawia Laski, Parasole, Cygarnicze. Fajki klamerki szpilki Grzebienie do włosów gaty bilardowe kije kręgle i t. p. KRAWATY wszelkiego rodzaju z własnych i powierzonych materiałów GETRY na guziki haki zatrz. podług miary.

Angielska Pracownia
Okryć Damskich
K. Kaufman

ŁÓDŹ, Cegielniana № 2. front, I piętro.
Przyjmuje obstalunki z własnego to-
waru i futra.

Pracownia kuśnierska na miejscu.

Na składzie:

Foki, Karakuly i różne inne futra.

Specjalność AMAZONKI.

Pierwszorzędna pracownia okryć i palt
— damskich —

M. HEYMAN

Aleja 1-go Maja № 7.

Polceca najnowsze modele podług żurnali Francuskich
i Angielskich z własnych i powierzonych materiałów.

Wykonanie szybkie. — Ceny najprzystępniejsze.

MIĘDZYNARODOWY DOM HANDLOWO-PRZEMYSŁOWY.

B-cia J. i H. Borkowscy i S-ka

EKSPORT — IMPORT — KOMIS.

ŁÓDŹ, Aleje Kościuszki 24, Telefon №

Centrala w Warszawie, ul. Fredry (Hr. Kotzebue) 4. Ag. Londyn, Paryż,
Berlin, Zarich, Kopenhaga.

KSIĘGARNIA

H. Blechschmidta

Przejazd № 1, Dom majstrów tkackich.

Poleca: Książki szkolne, Moły, piśmienne materiały, karty z powinszowaniem imienin, zaręczynowe, weselne, żałobne i wiodki. Specjalne kajety do pisania, sprzętaje hurtownie i detalicznie, jak również wszelkie gazety. Pisma w wielkim wyborze na składzie.

S. Liberman,

KRAWIEC DAMSKI

ul. DZIELNA № 1.

Przyjmuje obstalunki na okrycia i kostjomy wykonywa takowe podług najnowszych modeli po cenach przystępnych.

EMANUEL SIERADZKI

Piotrkowska 15.

Hartowy i detaliczny skład futer i kapeluszy.

Łódzka Fabryka Chemiczno-technicznego mydła
oraz Proszku Mydlanego „**PRACZKA**” Południowa 25.

PIERWSZORZĘDNY ZAKŁAD KRAWIECKI

S. Lasman. Łódź

Piotrkowska № 54.

**Łódzka Mechaniczna
Przedziałnia Konopi i Fabryka Lin
„JEENEL“**

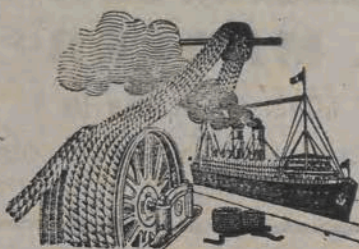
WŁAŚCICIEL Ignacy Rassalski

Adres telegraficzny:
ŁÓDŹ,

ŁÓDŹ-RUDA.

Adres dla listów
i Biuro sprzedaży:
Piotrkowska 207.

Liny Transmisyjne
z bawełny, konopi
„Manilla“ „Colonial“
ruskich i włoskich etc.
Liny Selfaktorowe
i wszelkie wyroby
:: powroźnicze. ::
LINY OKRĘTOWE.

Filja w BĘDZINIE
Przedstawiciele:
w WARSZAWIE
w MOSKWIE.
Telefon №
Przędza Konopna
wszelkich gatunków
i № №
SZPAGAT „Manilla“
dla żniwiarko-wiązał.

**Magazyn obuwia
J. JANIEC**

Poleca w wielkim wyborze buty
damskie, męskie i dziecinne.
UWAGA!! Nadszedł większy trans-
port pantofli płóciennych i pranclo-
wych najnowszych fasonów.

Specjalność: Buty dla wojskowych.

Łódź, ul. Andrzeja № 24.

**PIERWSZORZĘDNY TAPICER
i DEKORATOR**

Wiktor Łuczak
Rozwadowska 2.

KWIATY doniczkowe i cięte,

wiązanki, wieńce, kosze, dekoracje
najpiękniejsze i najtańsze
w nowo utworzonym ZAKŁADZIE OGRODNICZYM
FIRMY **Bronisława Lenica**
2. Główna 2.

STANISŁAWA BISKUPSKA

dawniej **W. MADLER** (firma egzystuje
od 1879 roku)

ŁÓDŹ, ul. Dzielna № 1

Wielki wybór: Rękawiczek, Kołnierzy, Krawatów, Perfumerji i
Towarów galanteryjnych. **Ceny przystępne.**

PIERWSZY POLSKI SKŁEP ZEGARMISTRZOWSKI **JAN PLACEK Brzezinska 10.**

Poleca w dużym wyborze: Zegarki męskie, damskie i okaza-
yjnje kapione, obrączki, pierścionki, bransolety, kolczyki, zeg-
gary, regulatory, zegarki, bransolety z zegarkami w złocie,
srebrze i na paskach. Kupuje złoto i srebro.

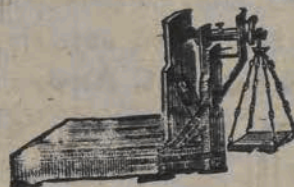
Przyjmuje obstalunki i reperacje w solidnym wy-
konaniu.

Firma Egzystuje od 1900 roku.

Tomasz Danecki

Łódź,

ul. Piotrkowska № 178.

SPECJALNA FABRYKA WAG

wszelkich systemów z ostemplowaniem.

KAROL MACNER

ŁÓDŹ, al. Sienkiewicza № 37.

Wykonywa: Ogrzewania Centralne, Wodociągi i kanalizację, Sanitarne urządzenia.

Przyjmuje konserwację powyższych urządzeń.

— Kosztorysy i projekty bezpłatnie. —

DOM EKSPEDYCYJNY

Bracia Welgryn i S-ka

WARSZAWA, Żórawia 26, tel. 233-86.

ŁÓDŹ, Piotrkowska 79, Częstochowa,
1-sza Aleja 6, Kalisz, Wiejska 9.

:: Skalmierzyce, Praskie-Herby, ::
Szczakowa, Mława, Iłowo, Wiedeń,
Kraków, Berlin, Hamburg.

Dokonywa: Ekspedycyi, Cienia, Ase-
kuracyi transportów, Inkaso.

Kantor Wymiany

Józef Kowalewski

Piotrkowska № 46.

WYMIANA PIENIĘDZY,

kupno i sprzedaż papierów
procentowych.

Koncesjonowane przez Elektrownię Łódzką
Biuro Elektrotechniczne

WŁ. KRUK **Łódź:**
Przejazd № 14.

Kompletne urządzenia światła i siły, oraz przyłączenie do sieci elektrowni
Wszelkie roboty wchołzące w zakres elektrotechniki. Sprzedaż artykułów
— instalacyjnych. Warsztaty reperacyjne. —

Skład Fortepianów
Karola Koiszewica

Moniuszki 2 (Pasaż Majera)

Najstarszy skład fortepianów w Łodzi

Egzystujący od roku 1892, poleca:

Fortepiany, Pianina, Fisharmonje, Samogrające pia-
nina, Artystyczne samogrające jakoteż i oddzielne
aparaty do tychże. Pianina elektryczne.

DOM HANDLOWO-EKSPEDYCYJNY

Finkenstein, Heyman i S-ka

ŁÓDŹ, Krótka № 5.

Własne składy.

Reprezentacja we wszystkich większych miastach zagranicznych. Filje na pograniczach.

Henoch Warszawski

Piotrkowska 107.

Skład żelaza, artykuły
budowlane i metale.

ROBERT RODE

Zakątna № 78.

Przedsiębiorstwo budowlane

Wykonywa wszelkie roboty
budowlane.

BIURO TECHNICZNE

Jan Szopiński i S-ka

Cegielniana 85.

Specjalność: Kolejki wążkotorowe, do celów przemysł.
Pompy parowe do zasilenia kotłów artykuły techniczne, materiały budowlane.

Pabjanicka Fabryka

MEBLI BIUROWYCH

w PABJANICACH.

Tow. Wzajemnego Kredytu Łódzkich kupców i przemysłowców.

w Łodzi, Piotrkowska 17.

Uskutecznią wszelkie operacje bankowe.

DOM SPEDYCYJNO-KOMISOWY

SZLAMA GOLDKORN

ŁÓDŹ,

WARSZAWA

Piotrkowska № 43.

Nalewki № 13.

Clenie, ekspedycja, inkaso, przechowanie i
..... ubezpieczenie transportów,

Korespondenci we wszystkich większych miastach.

UWAGA: Posiadam wielkie składy i mogę przyjąć od
50 do 60 wagonów na skład i w komis.

Odlewnia żelaza „Wulkan“

ul. Wólczańska № 168.

dostawy poleca

szarego, czerwonego i żółtego odlewu

podług modeli i wzorów.

Szybka obsługa.

Tanie ceny.

Od 1883 roku

egzystujący zakład krawiecki wojskowy

K. KLEIDT,

Łódź, ul. Rozwadowska 4 (dom własny)

Wykonywa roboty w zakres krawiectwa
wchodzące. Specjalność: garderoba wojskowa
wszelkiego rodzaju.

Przyjmowanie dostaw dla wojska, policji, i wszelkich urzędów.

SPÓŁKA AKCYJNA SKUPU i SPRZEDAŻY SKÓR
SUROWYCH i GARBNIKÓW NA OKRĘG ŁÓDZKI

Piotrkowska № 189

kierownik **JAN SZCZEPAŃSKI**

FABRYKA MASZYN

C. Bernhardt

ŁÓDŹ, Zakątna № 62.

- Posiada na składzie gotowe Bormaszyny różnego typu, urządza
- transmisje, reperuje parowe maszyny, przędzalnicze, tkackie,
- apreturowe oraz (Wasz i Rauch) maszyny,

Krawiec Męski

B. Wiśniowski

ŁÓDŹ,

ulica Widzewska 76.

- Wykonuje wszelkie obstalunki z
- własnych i powierzonych mater-
- :: :: :: jałów solidnie. :: :: ::

DOM AGENTUROWO-HANDLOWY

Edmund Bogdański — ŁÓDŹ, —
ul. Dzielna 30.

Hurtowy skład towarów kolonialnych i cukierniczych

ODDZIAŁ w BĘDZINIE, ul. Słowiańska 40.

Fabryka Maszyn Pończosznich

F. W. Scheller

ŁÓDŹ, ul. Smugowa 12, dom własny.

Wyrób maszyn do fabrykacji pończoch
oraz reperacja wszelkich systemów ma-
szyn pończosznich.

PIERWSZA

Łódzka Fabryka Pump

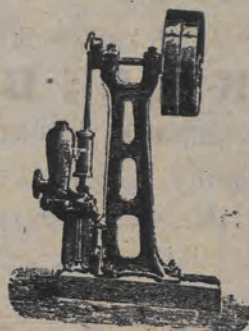
Adolfa Preisa

ŁÓDŹ, Benedykta 13.

Pumpy

różnego systemu dla urzą-
dzeń wodociagowych oraz
podwójnie działające
pumpy wiertnicze

własnego wynalazku

Nowe urządzenia
pomp ręcznych i mo-
torowych

Pumpy i części tychże są
zawsze na składzie
motory naftowe i
ropowe własnego wy-
nalazku wszelkich
systemów

== CENY NIZKIE. ==

=====
Krawiec wojskowy i cywilny
CH. RAFAŁOWICZ. Krótka 8.
Wykonywa wszelkie obstalunki po cenach przystępnych.
=====

Pracownia wyrobów
pończoszniczych
M. Schönborn

ŁÓDŹ,
Nawrot № 23.
Przyjmuje nadrabianie pończoch.

Handel żelaza i metali
kupno i sprzedaż używanych
maszyn i kotłów różnego
gatunku. Skład tregerów i
szyn kolejowych

A. S. Radziner
ul. Kilińskiego (Widzewska) 57/59.

ELEKTRYCZNA FABRYKA
Hygienicznych GILZ

» **POLSKIE**
OGNIKO

Właśc. A. Telatycki
Łódź, Piotrkowska 31.

PRALNIA

CHEMICZNA
i Farbiarnia
M. SOBOCIŃSKIEGO
Średnia 26.

Pracownia Okryć i Kostjumów Damskich

ORAZ ROBOTY FUTRZANE

H. GOLDLUST

Cegielniana № 6.

przyjmuje obstalunki i wykonywa podług najnowszych modeli.
Ceny przystępne. Specjalność kostjumy dla konnej jazdy.

NOWO-OTWORZONY

SKŁAD
materiał. aptecznych
farb i perfumerji

Feliksa Szelera

w ŁODZI,
Górny Rynek № 5

NOWO-OTWORZONY

Ludwik Dziwiński

..... ŁÓDŹ,
ul. Piotrkowska № 35.

Skład Materiałów Aptecznych,
Farb Perfumerji i Skład
wszelkich Chemikali.

KASINO

Pierwszorządny TEATR Kinematograficzny
w specjalnym budynku z nowoczesnym urządze-
niem około 1000 miejsc.

Komfort oraz wspaniale urządzone wentylac.
.....Zmiana programu 2 razy tygodniowo.....

Firma Egz. od 1899 roku.

PIERWSZORZĘDNY KRAWIEC WOJSKOWY

Sz. Weksler, Piotrkowska 32

przyjmuje wszelkie roboty oraz dostawy dla wojska
z WŁASNEGO jak również powierzonego materiału.
Specjalny oddział robót dla straży ogniowej. Przy-
jmuje także różne przeróbki.

Solidne wykończenie! Skład różnych przyborów wojsk.

Ceny możliwie przystępne.

Import herbaty i towary kolonialne

Bracia H. i I. TENENBAUM

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 38.

FIRMA EGZYSTUJE OD ROKU 1892.

MECHANICZNA FABRYKA WĘDLIN

JAN KIJAK

SKŁAD GŁÓWNY UL. GŁÓWNA № 26.

Filja Piotrkowska № 71.

Przy fabryce urządzona wzorowa chłodnia
do konserwowania mięsa.

TKALNIA MECHANICZNA

I. A. WOŁKOWICZ, Lipowa 85.

UNA

Najsympatyczniejszy Teatr

..... w ŁODZI

mieści się w centrum miasta
... zarządzony z komfortem. ...

Program zawsze doborowy przy współudziale

... najwybitn. wszechświatowych sił artyst. ...

Krajowa fabryka chemiczna
Pokostów i przetworów chemicznych

„SFINKS“

ŁÓDŹ,

ul. Kilińskiego 70 (Widzewska)
Sprzedaż smoły i paku gazo-
wego oraz tektury smołowej.

K. Walczak

Łódź, Wólczańska № 251.

FARBIARNIA

i APRETURA

wyrobów wełnianych.

MECHANICZNA FABRYKA
MEBLI STYLÓWYCH

ORAZ

Maszyny do obróbki drzewa.

F. J. Szwankowski

ŁÓDŹ, Nawrot 82 dom własny.

ZAKŁAD KRAWIECKI

Krystjan BLIEN

ŁÓDŹ, ŚREDNIA № 12.

Wykonuje wszelkie roboty w za-
kres krawiectwa wchozące podług
najnowszych fasonów.

Zawsze na składzie najlepsze to-
wary krajowe i zagraniczne.

KOMANDYTOR

Towarzystwo

Firmowo-Komandytowe

Drobnych Kupców

i Przemysł. Polskich

w ŁODZI,

ul. Św. Andrzeja 32.

FABRYKA WYROBÓW WEŁNIANYCH

BRACIA KLECCY, Piotrkowska № 51.

HURTOWY SKŁAD
rękawiczek, pończoch i kre-
py żałobnej

D. SUMEREI i S-ka

Piotrkowska 48.

FABRYKA
TOWARÓW WELNIANYCH

Juljusz Pruszyński

Benedykta 2.

Mechanicz. fabryka pończoch

F. FUKS, Giełniana 68

Towarzystwo
Przemysłu Wełnianego

„MERINO“

PIOTRKOWSKA № 51.

BIURO EKSPEDYCYJNO
PRZEWOZOWE
TRANSPORT

ŁÓDŹ, PIOTRKOWSKA № 58.

Krawiec wojskowy i cywilny
CH. RAFAŁOWICZ

Krótką № 8.

Wykonywa wszelkie obstalanki
po cenach przystępnych.

G. i A. TESZNER

ŁÓDŹ, Główna № 8.

SPRZEDAŻ INSTRUMENTÓW MUZYCZNYCH
GRAMOFONÓW i MUT. WARSZTAT WŁASNY.

Rodacy popierajcie przemysł swojski.

Wytwórnia obawia drewnianego, sukien-
nego i skórzanego.

Specjalność: Sandały.

Szymon Siebeneichen

Łódź, Zgierska 58.

Obstalanki wykonywa się szybko. Ceny umiarkowane.

ROBOTA SOLIDNA.

Skład Przyborów Fotograficznych
Friedman i Morgenstern

ŁÓDŹ,
Piotrkowska № 47 róg Żelonej.

BIURO ELEKTROTECHNICZNE
i INSTALACYJNE
Brauer i Kaczmarcki

Piotrkowska № 284.

urządzenia telefonów w fabrykach, w domach prywatnych, sygnalizację dzwonek, piorunochodów, zawiera umowy na caloroczną konserwację, jakoteż oświetlenie elektryczne w fabrykach i domach, reperację różnych motorów i aparatów, w zakres elektrotechniki wchodzących. Warsztal na miejscu, wykonanie szybkie i solidne.

ŁÓDZKIE

Towarzystwo Transportowe

S. Birż i S-ka

(właśc.: S. Birż i B-cia A. i M. Kaufman)

ŁÓDŹ.

Warszawa

Piotrkowska 52.

Leszno 2.

Mechaniczna Fabryka

pończoch, skarpetek i wyrobów trykotowych

Salomon Litrowski

Łódź, Średnia № 40.

Mechaniczna Fabryka Pończoch

WAFSI i S-KA Łódź, Wólczajska 125.

Skrcarnia Mechaniczna

St. WEISSA

ŁÓDŹ, Benedykta № 47.

Przyjmuje wszelką prędkę do skrcania.

Mechaniczna Fabryka
Pończoch
P. MARGULIES
i **D. WALMAN**
Rozwadowska № 10.

FARBIARNIA
i WYKOŃCZALNIA
Dawid Góralski
Średnia № 38.

ZAKŁAD KRAWIECKI

Bernard Kazimierski

ŁÓDŹ, Dzielna № 22.

Roboty Blacharskie i Dekarskie

różnego rodzaju wykonywa dobrze po cenach przystępnych

Zakład blacharski i dekarSKI

EDMUNDA GALLA ŁÓDŹ, Nawrot № 29.

Pracownia obuwia
męskiego, damskiego
i dziecinno

Wł. CICHY

ŁÓDŹ, ul. Główna № 1.

NA WYPŁATĘ

towary damskie, męskie,
dziecinne, blazki, obrusy,
palta, kołdry i t. p.

Ch. Markowicz i S-ka

Piotrowska 37, w podwórzu.

Fabr. odlewów żelaznych i łańcuszarn.

I. ZNAMIROWSKI

ŁÓDŹ, WYSOKA № 38.

Poleca: Na składzie kuchnie żelazne, blachy kuchenne, ruszta, buksy wozowe, borowane, przybory rolniczo-gospodarskie i różne części maszynowe, odlewy podług modeli.

M. Kopałowski,

I. Ringart i H Lipszyc

Piotrkowska 58

Skład towarów wełnian.

Łódzka chemiczna fabryka
mydła i przetworów chemicz.

„Wygodą“

ŁÓDŹ, Cegielniana 68.

D. Feldbrill

ŁÓDŹ, Piotrkowska 167 tel. 14-61.
Skład artykułów technicznych,
stalowych, żelaznych, arma-
tury, oleje i smary mineralne.

FABRYKA MYDŁA

„KANTOR“

Diuga № 59.
Mydło twarde i techniczne.

Piotrogradsko - Ryski

..... BANK HANDLOWY

ODDZIAŁY w ŁODZI, CZĘSTOCHOWIE, KA-
LISZU, RADOMIU, SUWALKACH i BIA-
ŁYMSTOKU.

Zarząd dla oddziałów ŁÓDŹ Piotrkowska 57.

„ORNAMENT“

Pierwsza Łódzka Fabryka
znaczonych robót ręcznych i zakład
rysowniczy

Marek Joskowicz

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 28.

Poleca największy wybór nowoczesnych
wzorów i monogramów do haftu.

Wszelkie roboty w zakres rysunku
wehodzące wykonywa gustownie
jaknajstaranniej.

Pracownia haftów ręcznych i maszynowych.

DOM HANDLOWY Przemysł i Handel

Oddział w Łodzi
Aleja Kościuszki № 24.
Import - Export - Komis.

MECHANICZNA FABRYKA POŃCZOCH

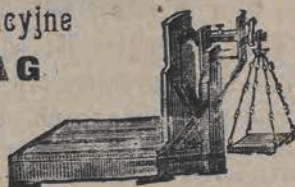
M. Jabłoń

Rozwadowska 13.

Fabryczny skład i Warsztaty reperacyjne

Warszawskich Fabrykantów **WAG**

„GEHA“

ŁÓDŹ, ul. Krótka № 5 vis à vis Hotelu „SAVOY“

Posiada na składzie wagi, ciężarki i miary wszelkiego rodzaju z państwowem stęplem. Przyjmuje do reperacji i ostęplowania wagi wozowe, dziesiętne i stołowe, oraz wszelkie przedmioty wchodzące w zakres urządzeń mierniczych.

PIERWSZORZĘDNY

Zakład Krawiecki Męski

Krystjan Wutke

Właściciel A. WUTKE.

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 157.

Skład towarów krajowych i zagranicznych.

DOM HANDLOWY

A. I. Tyber

WARSZAWA

ŁÓDŹ,

Miodowa 15. Piotrkowska 49.
Skład papieru, tektury i materiałów piśmiennych. Fabryka kajetów szkolnych. Papier manuskrypcyjny i bibułka w arkuszach do fabrykacji papierosów. Płótno angielskie dla introligatorów. Wszelkie kolorowe papiery dla drukarni i fabryk pudełek

FABRYKA MEBLI TRZCINOWYCH

i BAMBUSOWYCH

Adolf Gall właściciel **STANISŁAW NOWAK**

— ŁÓDŹ. Nawrot № 4. —

Poleca najnowsze meble koszykarskie, kosze dla fabryk oraz wszelką galanterję w zakres koszykarstwa wchodzącą. Przyjmuje się obstalunki i reperacje. Ceny przystępne.

MECHANICZNA TKALNIA
M. A. Szpiro i S-ka Dzielna № 32.

W. REICHERT i S-ka ZGIERZ, ul. Gen. Dąbrowskiego 4.
Farbiarnia Karbonizacja i Szarpania.

**I Mechaniczny
Modelarsko-Sto-
larski Zakład
Piotr Rüger**

w Łodzi,

ul. KILINSKIEGO 113, (daw. Widzewska)

Wykonuje roboty w zakresie
wszelkich części maszynowych
oraz **obkładanie foluszy** dla apretur
i nowych **kanatów** do tychże
maszyn z drzewa i dębowego
Kosztorysy na żądanie.

DOM HANDŁOWO-KOMISOWY
L. DRUTOWSKI i S-ka
PIOTRKOWSKA № 90.

Przyjmuje do komisowej sprzedaży wszelkiego ro-
dzaju towary na najdogodniejszych warunkach, jak
manufakturę, galanteryjną, trykotażę, pończochy,
skarpetki w lepszych gatunkach, towary na wyspy
do pościeli, szale i t. d.

Wymienione towary są stale poszukiwane i znajdują
w składach naszych szybki zbył. Towary są ubez-
pieczone od ognia.

Józef Fuks i Synowie Zakątna 54

FARBIARNIA.

Ważne dla rolników!

Łódzka Olejarnia Parowa i Fabryka technicznych olejów

BRACI PŁOCKIER w Łodzi

przy ul. Łomżyńskiej (róg Nowo-Zarzewskiej 39)

(strona Górnego Rynku)

podaje do wiadomości, iż skupuje po cenach rynkowych wszelkie nasiona oleiste, jak to: rzepak, rzepik, siemię lniane, mak, konopie. Przyjmuje do wycłoczenia z dostarczonego ziarna.

a także poleca:

wszelkie smary do lokomobil. motorów. maszyn rolniczych, maszyn parowych, i smar do wozów po cenach najprzystępniejszych.

Pabianickie Tow. Akc.
Przemysłu Chemicznego
w Pabjanicach

Barwniki anilinowe
i naftalinowe

przetwory chemiczne
i farmaceutyczne

TOW. AKCYJNE

Pabjanickiej Fabryki

PAPIERU

w Pabjanicach.

BIURO TECHNICZNE

„DYNAMO“

Inż. RUBINSTEIN

ŁÓDŹ, Piotrkowska 85

wykonywa instalacje elektryczne w
połączeniu z siecią miejską, poleca ze składu
**silniki (motory) prądnic i przewod-
niki miedziane.**

TOW. AKCYJNE WYROBÓW WELNIANYCH

R. KINDLERA

w PABJANICACH.

PIERWSZORZĘDNY MAGAZYN
obuwia męskiego, damskiego i
dziecinnego

Stefan Podgórski

Piotrkowska 200.

Wykonywa obuwie z solidnego i trwałego
materiału ostatnich modeli po cenach
możliwie przystępnych.

Zakład artystyczno-deko-
racyjno malarski

W. Budny

ŁÓDŹ, Pańska № 101.

Wykonywa wszelkie roboty od zwy-
czajnych do najwytworniejszych
dzieł malarskich,

Pierwszorządna Pracownia
ubiorów wojskowych i cywil-
nych znanego krawca

A. Mordkiewicza

mieści się przy ul.

PIOTRKOWSKIEJ 109.

Roboty wykonywa z całą sumien-
nością gwarantuje za dobry krój
i sumienne wykonanie.

I-szy Polski Sklep Żelazny nowych i starych przedmiotów

Jana Berkowskiego

w ŁODZI, ul. Zgierska № 38.

Posiada na składzie: lancuchy, lejce sznurowe, łańcuchy do koni i krow.
piece, płyty, fajerki, wagi, pily trackie, poprzeczne i stolarskie, naczynia
kuchenne, trepy, sandalki, gwoździe i t. p.

PRACOWNIA OKRYĆ DAMSKICH

H. Garelik, Piotrkowska 81.

Przyjmuje wszelkie obstalanki z własnych i po-
wierzonych materiałów.

TOWARZYSTWO AKCYJNE SKŁADÓW TOWAROWYCH

„WARANT“ w Łodzi.

CAŁKOWITE URZĄDZENIA POKOI,
pojedyńcze meble, przedmioty luksusowe, jak również
odzież i bieliznę wszelkiego rodzaju oraz obuwie
poleca w wielkim wyborze i przyjmuje do

Komisowej sprzedaży

na dogodnych warunkach

Dom Agenturowo - Komisowy

„ D A K „

Piotrkowska 147.

Krawiec wojskowy i cywilny

Jan Just

Przyjmuje wszelkie obstalunki z własnych i powierzonych materiałów podług najnowszych mód.

Aleja Kościuszki № 41.

ZAKŁAD BLACHARSKI

Wł. Modrzejewskiego

Słowiańska 4. róg Staro Zarzewskiej.

Wykonuje roboty blacharskie, wszelkiego rodzaju oraz roboty dekarские, krycie reperatury i smołowanie dachów.

A. DZIAŁOSZYŃSKI

ŁÓDŹ,

Piotrkowska № 56.

dawniej: Akcyjne Tow. Częstochowskiej fabryki papierów kolorow. i tapet

SKŁAD TAPET

Skład zaopatrzonej w najnowsze desenie tapet po cenach przystępnych.

ZAKŁAD ELEKTROTECHNICZNY

Edward Kummer

ŁÓDŹ, ul. Pusta № 7.

Specjalność: Reperatury dynamomaszyn i elektromotorów.

Budowa kolektorów wszelkich systemów.

Urządzenie elektrycznego oświetlenia i przenośni sił, oraz połączenie do Elektrowni Miejskiej.

Skład materiałów wchodzących w zakres elektr. urządzeń.

HERBATA!

Zawiadamiam Sz. Kliżentę że skład
mój przeniesiony na

Cegielnianą 36.

Posiadam na składzie oprócz herba-
ty, kakao holenderskie i codziennie świeżą
paloną kawę, wszystkie towary wyboro-
wych gatunków

z poważaniem

A. M. ZAILDER.

J. Polanczyk

Krawiec

ŁÓDŹ.

PIOTRKOWSKA 71.

RYWLIN i NELNER

DRUKARNIA i FARBIARNIA

ul. Zawadzka № 47.

Bank Spółek Niemieckich w Polsce.

TOWARZYSTWO AKCYJNE.

Al. KOŚCIUSZKI 45-47.

Przyjmowanie wkładów. Stopa procentowa za natych-
miastowem wypowiedzeniem $3\frac{1}{2}\%$ za trzech miesięcz-
nym $3\frac{3}{4}\%$ za półrocznym 4%

Otwarcie rachunków czekowych

Przechowanie i zarządzanie papierami procentowemi.

Kapitał zakładowy 2,000,000 Mk.

Kassa czynna od 9 - 2 po południu.

MECHANICZNA
TKALNIA ZAROBKOWA

S. Inselstein
i M. Gepner

ŁÓDŹ, Długa № 138.

Krawiec Wojskowy
SZ PLATT

Dzielnia 9 (front I-sze piętro)
wykonywa krawieckie zlecenia dla wojska z własnego, oraz powierzzonego materiału.
Solidne wykonanie! Ceny przystępne!

A. i I. Pikielny Cegielniana № 24.
Fabryka Wyrobów Wełnianych.

DOM EKSPEDYCYJNO - HANDLOWY

H. Przedborski i S-ka

Centrala ŁÓDŹ, Zachodnia № 68.

FIJLE: Warszawa Foksal № 13, Częstochowa Ogrodowa № 11,
Kalisz Wiejska 12.

ODDZIAŁY POGRANICZNE: Polskie i Pruskie
Herby, Szczakowa, Gdańsk, Itowo, Mława

Załatwiają na najdogodniejszych warunkach; czenie towarów,
asekurację, transportowanie, inkaso i krajową ekspedycję.

W centrali, Zachodnia 68 załatwia się korespondencje
francusko-angielską.

RESTAURACJA

St. Galusińskiego

ul. PIOTRKOWSKA 108.

Smaczne śniadania, obiady i kolacje a la carté. Bufet obficie
zaopatrzone w trunki, zakąski zimne i gorące. Piwo z beczkie
Pilzeńskie—Ansztadta. Ceny przystępne.

Fabryka chustek i Wyrobów Włóknistych

Ch. M. Zylberman, Piotrkowska № 73.

Zakład czyszczenia pierzy pościelowych

K. Lamprecht Łódź, Milsza 23.

Niemiecko-Rosyjskie Towarzystwo Transportów i Żeglugi

ŁÓDŹ — Biuro i składy Piotrkowska 39. — ŁÓDŹ
WARSZAWA, CZĘSTOCHOWA, KALISZ, BIAŁYSTOK, GDAŃSK, TORUŃ,
— FRANKFURT n/M —

Filje pograniczne: Mława, Iłowo, Herby, Szczakowa, Skalmierzyce, Proskó
— Ejtkańy. —

Agentury w Paryżu, Londynie, Brukseli, Antwerpii, Zarychu, Bazylei, St.
Gallen, Medjolanie, Genai, Wiedniu i innych ważn. miastach kontynentu.

specjalność: **EKSPEDYCJA SUROWCÓW DO POLSKI**
z Ameryki, Anglii, Francji, Belgji, Niemiec, Włoch, Szwajcarji i t. p. z ubez-
pieczeniem do Łodzi od wszelkich strat.
Informacji udzielamy bezpłatnie.

Wincenty Gleichgewicht

MIĘDZYNARODOWY DOM EKSPEDYCYJNY

Centrala: WARSZAWA, al. Senatorska 22.

Łódź, Piotrkowska 36.

EKSPEDYCJA, CLENIE, BIURO TARYFOWE, ASEKURACYA.

GDDZIAŁY WŁASNE: Skalmierzyce—Kalisz, Toruń—Aleksandrowo.

Katowice—Sosnowice, Szczakowa—Granica, Pr.-Herby—Częstochowa.

Iłowo—Mława Lublin. Goluby—Rozyszeze (Ukraina) WIEN I Rodolplatz 4.

Przesiębiorstwo robót kotlarskich

L. KOTLIKI Nowo-Krótka róg Zgierskiej 17.

Wykonywa wszelkie roboty żelazno-kotlarskie: kotły parowe, rezerwoary,
kominy, cysteryny, komanikacje parowe, ogrzewania centralne i wodne, prze-
stawienia maszyn parowych i t. p. roboty w zakresie kotlarstwa wchodzące.

— Zakład malarsko-dekoracyjny —

Franciszek H. MILLER

Łódź, Konstanyńska 136 dom własny.

Artystyczne wykonanie robót pokojowych oraz na drzewie
i marmurze.

Tow. Akc

Manufaktury Wełnianej
„**HUGO WULFFSON**“ w Łodzi
fabryka Kilińskiego 172
skład Piotrk. 78 Tel. 159
przedziałnia wełny zgrzebnej i
mieszankowej, tkalnia, apretura
i farbiarnia.

Koncesjonowane

Biuro Elektrotechniczne

Braci AFTERGUT

Łódź, Piotrkowska 111
Wykonywa wszelkie insta-
lacje w zakres elektrotech-
niki wchodzące.

KANTOR WYMIANY
Leon Krzywicki

Piotrkowska 37.

Wymiana pieniędzy, kapno
i sprzedaż papierów pro-
centowych.

— Dom Bankowy —

Józef Kowalewski

Piotrkowska 46. Tel. 368.

załatwia wszelkie opera-
cje bankowe, kolekta loterji

— R. G. O. —

Wykończalnia i farbiarnia

Ferdynand Seeliger

Piotrkowska 168

Pralnia chemiczna
i farbiarnia garderoby
męskiej i damskiej.

J. Kasrlewicz

Zachodnia 26.

Firma egz. od 25 lat w Łodzi.

„HANSA“ Akcyjne Towarzystwo
dla ruchu towarowego

Międzynarodowe transporty.

Ekspedycja, celenie, inkaso i ubezpieczenie towarów, leżących na
składzie oraz bagaży kolejowych i wodnych.

CENTRALA w WROCŁAWIU.

Oddziały: w Królewcu, Szczecinie, Skalmierzycach, Berlinie, Bremie,
Köselhafen O/S, Gdańsku, Lipsku, Labece, Maltsch n/O, Ry-
dze, w Łodzi, Möniaszki 3, w Warszawie, Sienna 5.

Dom Handlowo-Komisowy

Bracia M. i I. Uryson w Łodzi, Wschodnia 76.

Przyjmujemy różnego rodzaju towary manufakturowe, garde-
robę, chustki i t. p. w komis.

Sprzedaż hurtowa i detaliczna.

SKLEP KOMISOWY

Ignacego Grzymskiego Sienkiew. 10

Przyjmuje w komis wszelkiego rodzaju towary ma-
nafort, galanter. i wogóle wszelkie artyk. pierw. potrz.

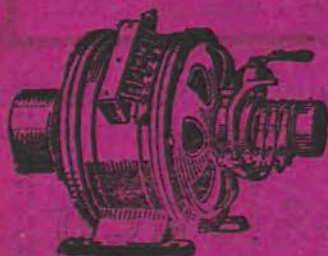
TKALNIA MECHANICZNA
H. Polakiewicz

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 118.
Wznowiła pracę, przyjmuje
roboty na warsztaty wąskie
szerokie, gładkie i kolorówki.

Krawiec wojskowy
i cywilny

HERSZ BARAŃSKI

Sienkiewicza № 28.

Koncesjonowane
przez Elektrownię Łódzką
Biuro Elektrotechniczne
Inż. H. STAMMA

Łódź, Sienkiewicza 62.
Wykonuje wszelkie roboty w
zakres elektrotechn. wchodzące.

Najdogodniejsza transakcja!
Stowarzyszenie
Ogródniczo-Handlowe
w Łodzi, ul. Dzielna 25.

Przyjmuje do sprzedaży komisowej
lub za gotówkę w każdej ilości
produkty ogrodnicze: warzywa,
owoce, kartofle oraz przedmioty
ciężkie narzędzi ogrodniczych i
sztucznych nawozów.

Zarząd.

Magazyn

Obuwia

N. MAURYCA

Dzielna № 5.

Poleca wielki wybór obuwia dam-
skiego i męskiego ze solidnego
towaru po cenach przystępnych.

Dom Agenturowo-Ekspedycyjny

p. i. **Sniadowicz i Gordon**

w Łodzi ul. Krótka 6-a.

Oddziały: w Warszawie, Częstochowie i Prusk. Herbach
Załatwia wszelkie czynności wchodzące w zakres
ekspedycji, a mianowicie: celenie, transportowanie,
magazynowanie, assekuracja i inkaso.

Pierwszorzędny zakład pogrzebowy

J. Matwiejewa Łódź, Przejazd 22.

Z. Mittelstaedt i S-ka

dawniej A. KAWĘCKI i S-ka

Łódź, Przejazd № 42-44

poleca wagonowo i ze składu
DACHÓWKĘ, CEMENT, WAPNO, GIPS, CEGŁĘ,
SZAMOT, TORF, DRZEWO RĄBANE i w SZCZEPACH
dębowe, brzoźowe i sosnowe.

KANTOR WYMIANY

Ludwik Ossibach

ŁÓDŹ, Piotrkowska 62

kierownik N. Wolpert.

MAGAZYN BŁAWATNY i KONFEKCYJNY

A. ALTER Piotrkowska 6

— poleca: —

Towary tokeiowe, gotowe ubiory męzkie, damskie i
dziecinne, halki, blazki, chusteczki, staniczki, ko-
szule damskie i męzkie, zefiry, płótno, madapolamy,
sycelzy, flanely, i t. p. Sprzedaż hurtowa i detaliczna.

Elektryczna Fabryka
HYGIENICZNYCH GILZ

„Polskie Ognisko”

właśc: A. Falatycki
Piotrkowska 31.

Elektr. Fabryka higienicznych gilz
z FRANCUSKIEJ BIBUŁKI

„RENOMA”

ŁÓDŹ, Wólczańska 43

— właśc: —

H. Lengua i T. Tenenbaum

SKŁAD MEBLI
nowych i używanych
oraz KOMISOWY

Kalińskiego i Ciesielskiego

w Łodzi, Piotrkowska 69.

Najkorzystniejsze kupno i sprzedaż!!

Polski sklep

Jubilersko - Zegarmistrzowski

poleca po cenach przystępnych zegary, zegarki, pierścionki, koleczyki. Specjalność obrączki ślubne, duży wybór, różne fasony, ceny konkurencyjne.

J. PLACEK

Brzezińska 10.

—Kupuję brylanty, stare złoto, srebro, płacę najsumienniej.—

— Słodownia i Octownia —

GUSTAWA KEILICHA

w Łodzi, ul. Orła 25.

Poleca znane ze swej dobroci PIWA: bawarskie, pilzeńskie, monachijskie (ciemne) Słód: pilzeński, bawarski i wiedeński jasny.

OCET: spirytusowy, winny i stołowy.

Specjalność: Ocet do marynat.

Tow. Akc. Pabjanickich Fabryk
WYROBÓW Bawełnianych
KRUSCHE i ENDER
w PABJANICACH.

Towarzystwo Akcyjne
Manufaktury Bawełnianej
LORENTZ i KRUSCHE

Tow. Akc. Zgierskiej
Fabryki Maszyn
JULJUSZA HOFFMANA
w ZGIERZU.

Fabryka ekstraktu dla garbarni
z drzewa jabłkowego
„Firmy S-rów **D. EICHLER**”
Właśc. Oskar Schweikert
Wólczańska № 211-213

TOW. AKC.
wyróbów wełnianych
i bawełnianych
M. Silbersteina
w Łodzi.

Tow. Akc. **„PERUN”** dawniej „L'Air Liquide”

Tlen, Karbid, Acetylen w butlach, Aparaty i przyrządy do samospawania i cięcia metali płomieniem tleno-acetylenowym. Przyjmuje wszelkie roboty spawalne na miejscu (an Ort und Stelle) przedmiotów z żelaza łanego, katęgo, stali, glina i t. p. Przedstawiciel na Łódź i okolice **J. Zawadzkiński Sienkiów, 22**

== WAŻNE DLA DAM!! ==

Długoletni praktykant w Berlinie, a w ostatnich czasach w Łodzi w znanej firmie otworzył pracownię okyc i kostjumów damskich, oraz robót futrzanych

D. Rybak, Długa 23

i wykonywa obstalunki podług najnowszych modeli.

— Geny konkurencyjne. —

FABRYKA WAG

E. JAKUBKA

Piotrkowska 156.

Wyrób różnych systemów wag

Kuśnierz z praktyką zagraniczną

S. Grosman

Piotrkowska 24.

Roboty futrzane dla panów i pań
Przyjmuje futra do farbowania.
Obstalunki wykonywa akuratnie

— Kupuje stare futra. —

Elektryczna Fabryka
HYGIENICZNYCH GILZ

„Jakor“

Ch. TENENBAUM

Łódź, Cegielniana 55.

Sala Berlińska

Zachodnia 26

wynajmuje na zabawy, wesela
i wieczorki.

Hurtowy skład emaljowan. naczyń

Szymon Richter

Północna 4.

BARUCH I S-ka

Skład towarów

— monofaktarnych —

Wschodnia 76.

Pracow. trepów i zakład stolarski

W. Kasperski

CMENTARNA 10.

Zakład Krawiecki **MORYCA GLASMANA** Zawadzka 30.

Skład wyrobów stalowych

E. BESIG

Ewangelicka 2.

Poleca wielki wyrób brzytw, noży
widelcy, łyżek, szczyzoryków, ma-
szynek do golenia i strzyżenia wło-
sów oraz innych wyrobów stalowych
Wl. warsztat ślifierski na miejscu.

SKŁAD

solii, śledzi i nafty

olei mineralnych i smarów

Ch. L. Berger

Nowomiejska 4.

Izba Handlowa Bankowo Przemysłowa
POLSKICH KUPCÓW I PRZEMYSŁOWCÓW CHRZEŚCIJAN
w Łodzi.

Przyjmuje wkłady na rachunki bieżące i terminowe, pła-
cące od 2 $\frac{1}{2}$ % do 5 $\frac{1}{2}$ %, wydaje pożyczki, finansuje dos-
tawy rządowe udziałowcom i związkom zawodowym,
załatwia wszelkie tranzakcje finansowe wchodzące w za-
kres operacji bankowych.

— — Dział Handlowy: Hurtownia Izby — —
Biuro i składy, Sienkiewicza № 67 (dom własny.)

LICEUM MUZYCZNE
pod nazwą **SZKOŁA MUZYCZNA**
Heleny Kijeńskiej ul. Krótka № 9.

— — Egzystuje od 1911 r. — —

Skład nauczycielski stanowią — w klasach fortepianowych: prof.
H. MELCER z Warszawy, H. Kijeńska, A. Naruszkiewiczówna, W.
Lewandowski z Warszawy, M. Adamska, P. Piotrowska i Z. Szcze-
pański; w klasie skrzypcowej: prof. Róża Szyndler; śpiewa solo-
wego: prof. Comté-Wilgocka z Warszawy; przedmiotów teore-
tycznych: prof. R. Chojnacki z Warszawy, M. Piotrowski z War-
szawy i A. Hochówna; gimnastyki rytmicznej: A. Hochówna.

— Do wyrobu —

DACHÓWEK CEMENTOWYCH

UDOSKONALONĄ poleca najbardziej racjonalną maszynę pa-
tentowaną syst. rolkowego (prod dzień 500—800 dach.) jak
również wszelkie inne maszyny do wyrobu pastaków, cemb-
rowin i t. p. — Na żądanie wysyła się katalog № 11 —
Fabr. maszyn **B-ci Hoffman w Łodzi Kilińskiego 154.**

FABRYKA KAPELUSZY

Karola Goeperta

Łódź, Podleśna № 3.

Poleca w sprzedaży en-gros i detalicznej kapelusze fil-
cowe miękkie i sztywne w najnowszych i najmodniejszych
fasonach i kolorach oraz bogaty skład czapek fut-
rzanych i sakiennych we własnych sklepach przy Piotr-
kowskiej 11—71.

Tow. Akc. ubezpieczeń „**Polonia**” w Warszawie

z kapitałem zakładowym 5,000,000 marek

Prezes: Władysław Kiślański. Vice-Prezes: Henryk Grehman.

Dyrektor Zarządzający Inż. Edward Missuna. Vice-Dyrektor Inż. Stefan Gielg.

TOWARZYSTWO „POLONIA” PRZYJMUJE DO UBEZPIECZENIA:

I. W dziale ubezpieczeń od ognia:

wszelkiego rodzaju mienie ruchome i nieruchome, urządzenia fabryk i zakładów przemysłowych składy wszelkich towarów, ruchomości domowe i w dziale tym wynagradza straty, powstałe wskutek pożaru, wybuchu gazu świetlanego, uderzenia pioruna, a także zwraca wszelkie straty, poniesione wskutek zalania wodą, zniszczenia lub uszkodzenia ubezpieczonych przedmiotów przy gaszeniu ognia

II. W dziale transportów:

wszelkiego rodzaju stanki, barki, frachty, przedmioty przewozu drogą lądową i wodną.

CENTRALNE BIURO ZARZĄDU W WARSZAWIE PRZY PLACU WARECKIM № 3.
Oddział w Łodzi, ul. Benedykta № 1, Zarządzający oddziałem Inż. Artur Peitsch
Reprezentacja w Krakowie—ul. Zwierzyniecka 7. Reprezentacja w Poznaniu—ul. Teatralna 2, dom własny Tow.

Tow. Akcyjne Ubezpieczeń
„**VITA**”

w WARSZAWIE

Kapitał zakładowy Mk. 5,000,000.

Towarzystwo „VITA” przyjmuje ubezpieczenia:

**I. Na dożycie, pośmiertne, mieszane,
posagowe, i t. p.**

II. Od wypadków wszelkiego rodzaju.

Centralne Biuro Zarządu: **Warszawa, Plac Werekki 3.**

Główna Reprezentacja w **Poznaniu,**

**ul. Trzeciego Maja 2. dom Towarz. Akc. Ubez-
pieczeń „POLONIA”**

Oddział w Łodzi ul. **Benedykta 1, Zarządzający
Oddziałem inż. Artur Peitsch.**

Pracownia Okryć Damskich i Kostjumów
oraz ROBÓT FUTRZANYCH
A. FLAJSZHAKER, Łódź

ul. Wschodnia 72, parter.

Uwaga: Były współpracownik firmy Bekera.

SKŁAD FUTER
A. BROMBERG

Piotrkowska 51, Tel. 1284.
Przyjmuje się futra na letnie
— przechowanie. —

Skład sukna i kortów
KAHAŃ I SPIGIEL
Piotrkowska 80.

F. Wagner

ŁÓDŹ, Główna 33.

Fabryka maszyn i narzędzi rzeźniczych. Kompletnie urządzenia sklepów i warsztatów rzeźniczych.

F R. S T A R K

Południowa 40.

PRZEDSIĘBIORSTWO ROBÓT BUDOWLANYCH

Pracownia obuwia

A. Jachman

Łódź, Kilińskiego 80a

Przyjmuje roboty podług ostatniej mody z solidnego i trwałego towaru po możliwie przystępnych cenach.

WYRABIA, PRZERABIA, NAPRAWIA
i ODNAWIA:

Łaski Parasole, Cygarniczki, Podpinki,
Szpilki i Grzebienie do włosów.

UWAGA; ŁASKI od Mk. 3.—

Edmund Kadyński

Łódź, Nawrot 20.

Pierwszorzędny Krawiec damski
Leonard TUM
Główna 41.

Wykonuje wszelkie obstalunki z
własnych i powierzonych materia-
łów, Okrycia, Kostjamy, Spódnicz-
ki, futra oraz saknie.

Jedyna Polska firma w Łodzi.

Nowo-otworzony interes
Jubilersko-Zegarmistrzowski
JAN CHMIEL

Nawrot 4.

Poleca swój interes w biżuterje jak
najlepiej zaopatrzonej, równoczes-
nie przyjmuje do reperatury zegarki
rozmaitego rodzaju antyczne, auto-
mobilowe, elektryczne, samogra-
jące, i t. p.

Wacław Konopka Rzeźbiarz

Pracownia N.-Cegielniana 27.

„ORNAMENT”

Pierwsza Łódzka Fabryka
znaczonych robót ręcznych i zakład
rysowniczy

Marek Joskowicz

ŁÓDŹ, Piotrkowska № 22.

Poleca największy wybór nowoczesnych
wzorów i monogramów do haftu.

Wszelkie roboty w zakresie rysunku
wchodzące wykonuje gustownie
jaknajstaranniej.

Pracownia haftów ręcznych i maszynowych.

SKŁAD FUTER

A. Bromberg

Piotrkowska 31 Tel. 1284

Przyjmuje futra na let-
— nie przechowanie.

Zakład tapicersko stolarski
St. DEREJSKI

Dzielnia 5.

Poleca solidnej roboty na
składzie: salony, jadalnie,
gabinety i sypialnie w stylu
nowoczesnym.

Przyjmuje zamówienia w
zakresie tychże oraz
DEKORACJE.

Skład szyb okiennych
różnych gatunków

Dłużnowski

Średnia 6.

- Polsko-Angielski -

DOM HANDLOWY
F. Biekerton, Burton i S-ka

Krótką 2.

Po ukończeniu Wyższej Akademii Krawieckiej w Warszawie, otworzyłem przy ul. Nawrot 24

ZAKŁAD KRAWIECKI

Wykonuję wszelkie obstalunki solidnie po cenach możliwie przystępnych.

— b. współpracownik firmy I. Polańczyk —

WINCENTY KŁĄB

RESTAURACJA

Maurycyego Gedulda

Piotrkowska 31, I piętro front.

Wydaje wysmiałe obiady i kolacje. Przyjmuje obstalunki na wesela, bale, bankiety i t. p. Kuchnia prowadzona pod kierunkiem samego właściciela.

— Zakład rowerów —

Braci Pladek

Nawrot 32, dom własny.

Poleca różne przybory i części do rowerów, przyjmuje do reperacji takowe, niklowanie i emalowanie.

Biuro ogłoszeń „GLOBUS“

Orla 9

Właściciel **J. RUSZKOWSKI**